

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สารนิพนธ์

ของ

นายศิลป์ชัย ศรีธัญญา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2549

THE MANUAL OF LIFE SKILLS ACTIVITIES FOR COMMUNITY LEARNING CENTERS

A THESIS

BY

SILPCHAI SRITHUNYA

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinawiroth University
May 2006**

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สารนิพนธ์

ของ

นายศิลป์ชัย ศรีธัญญา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

บทคัดย่อ
ของ
นายศิลป์ชัย ศรีธัญญา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549

ศิลปชัย ศรีธัญญา. (2549). *คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน*.

สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี.

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในการจัดทำคู่มือได้ดำเนินการ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา คู่มือต่าง ๆ เพื่อจัดทำขอบข่ายเนื้อหาในการจัดทำคู่มือ ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงร่างคู่มือ ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของโครงร่างคู่มือ ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการจัดทำคู่มือ ตามโครงร่างของคู่มือนั้น ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ และขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการจัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์

สิ่งที่ได้จากการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ คือ คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรม 5 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบกิจกรรมค่าย 2) รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ 3) รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา 4) รูปแบบกิจกรรมชุมชน 5) รูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการศึกษาค้นคว้า และการวัดและประเมินผล จากสรุปผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้จริงอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.05

THE MANUAL OF LIFE SKILLS ACTIVITIES FOR COMMUNITY LEARNING CENTERS

**AN ABSTRACT
BY
SILPCHAI SRITHUNYA**

**Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinawiroth University
May 2006**

SILPCHAI SRITHUNYA. (2006). *The Manual of Life Skills Activities for Community Learning Centers*. Master's Project. M.Ed. (Educational Administration).Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor : Lect. Dr. Marasri Suthanithi.

A Manual of Life Skills Activities in Community for learning Centers was created to utilize as a manual for teachers and other persons to provide life skills activities in community. The main tasks to formulate the draft of the manual that the writer do, were 6 stages, the first stage, was corrected and derived data from various educational documents such as textbooks, journals, researches and academic materials. The second stage, was formulated draft of a manual. The third stage, the writer submitted draft of manual to experts whose expertise and have an experience in field of life skills to check about contents validity. The fourth stage, after an experts have approved the draft, the writer had created the manual follow to the manual's draft . The fifth stage, to testify and verify that the manual can be utilize to provide life skills activities in community exactly and the last stage, the writer had created the original of the Manual of Life Skills in Community for Learning Centers.

The Manual of Life Skills Activities in Community for Learning Centers was the main principle of Learning Centers guidance service which consists of 5 components. These are : 1) Work Camp Activities Model 2) Interest Group Activities Model 3) Training and Conference Activities Model 4) Community - Activities Model and 5) Cultural and Traditional Model. All of the models explain how to implement activities such as an idea, objective, procedure, theories, learning methodology, media, learning centers and also the way to evaluate and assessment. The result of measuring the possibility of using the manual indicated that it is highly recognized and accepts to practice at the level of 4.05

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา ส่งเสริม ให้กำลังใจและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ศึกษารัฐศึกษาซึ่งในความกรุณา และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ แสงศักดิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง ซึ่งเป็นกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ และคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำในการทำสารนิพนธ์แก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาและตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา

ขอขอบคุณในความร่วมมือของคณะครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของนักศึกษาที่ให้กำลังใจและการสนับสนุนมาโดยตลอด ซึ่งทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นสิ่งบูชาพระคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้ศึกษา

ศิลป์ชัย ศรีธัญญา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ.....	3
ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
ศูนย์การเรียนรู้.....	7
ประวัติความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้.....	7
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน	8
ทักษะชีวิต	13
ความหมายของทักษะชีวิต	13
ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์	14
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต.....	17
แนวทางการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต	20
รูปแบบการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต	20
เนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต	20
การออกแบบกิจกรรมทักษะชีวิต	21
วิธีการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต	22
ความเกี่ยวข้องระหว่างทักษะชีวิตที่พึงประสงค์กับการจัดกิจกรรม ทักษะชีวิต.....	23
คู่มือ.....	35
ความหมายของคู่มือ	35
ประเภทของคู่มือ	35
องค์ประกอบของคู่มือ	36
ลักษณะของคู่มือที่ดี.....	38
แนวทางการจัดทำคู่มือ.....	39
การศึกษาผลงานการจัดทำคู่มือ	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ.....	43
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลในการจัดทำคู่มือ.....	44
ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงสร้างคู่มือ.....	45
ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของโครงสร้างคู่มือ.....	46
ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการจัดทำคู่มือ.....	47
ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้.....	47
ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการจัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์.....	55
 4 คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	 56
ส่วนที่ 1 บทนำ	56
ความเป็นมา	56
วัตถุประสงค์	57
ประโยชน์ของคู่มือ.....	58
ส่วนที่ 2 คำชี้แจงการใช้คู่มือ.....	59
เนื้อหาของคู่มือ	59
วิธีการใช้คู่มือ.....	60
ส่วนที่ 3 เนื้อหาคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	62
ทักษะชีวิต	63
หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนทักษะชีวิต.....	65
การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	68
รูปแบบกิจกรรมค่าย.....	69
แนวคิด	69
วัตถุประสงค์	69
ขั้นตอนดำเนินการ	69
หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง	70
รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้.....	71
สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า	72
การวัดและประเมินผล	72

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ) เอกสารประกอบ	73
รูปแบบการฝึกอบรมกลุ่มสนใจ	94
แนวคิด	94
วัตถุประสงค์	94
ขั้นตอนดำเนินการ	94
หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง	95
รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้	95
สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า	98
การประเมินผล	98
เอกสารประกอบ	98
รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา.....	122
แนวคิด	122
วัตถุประสงค์	122
ขั้นตอนดำเนินการ	122
หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง	122
รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้	123
สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า	123
การประเมินผล	124
เอกสารประกอบ	124
รูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน	137
แนวคิด	137
วัตถุประสงค์	137
ขั้นตอนดำเนินการ	137
หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง	138
รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้	138
สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า	139
การประเมินผล	139
เอกสารประกอบ	139

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)รูปแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี	146
แนวคิด	146
วัตถุประสงค์	146
ขั้นตอนดำเนินการ	146
หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง	147
รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้	147
สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า	148
การประเมินผล	148
เอกสารประกอบ	148
5 อภิปรายและข้อเสนอแนะ	158
บรรณานุกรม	162
ภาคผนวก	169
ภาคผนวก ก. แบบตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา	170
ภาคผนวก ข. แบบตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้	178
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	183

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต สำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไปใช้.....	49
2	ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย	50
3	ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ.....	51
4	ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา.....	52
5	ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมชุมชน	53
6	ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี	54

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 ขั้นตอนการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 43

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อสังคม ในการสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นแก่สังคม ทำให้สังคมดำเนินไปด้วยความสงบ เรียบร้อย เจริญก้าวหน้าตามความมุ่งหมายของแต่ละสังคม การศึกษาจึงต้องจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษาที่ออกสู่สังคม สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้ (เสาวนีย์ เลวลย์. 2542 : 12) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2539 – 2544 จึงได้กำหนดแนวคิดใหม่โดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540 : 15) ประเทศต่างๆได้พยายามหาทางเลือกในการจัดการศึกษาหลายรูปแบบ เพื่อการพัฒนาคนที่เป็นประชาชนในประเทศของตน ทางเลือกทางการศึกษาเหล่านี้บางอย่างมีคุณลักษณะเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาชุมชน (Community Education) ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งซึ่งจัดอยู่ในขอบข่ายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non – Formal Education) โดยมีการดำเนินงานมาแล้วหลายสิบปี การศึกษารูปแบบนี้มีส่วนช่วยสร้างเสริมการพัฒนาชุมชนได้อย่างดียิ่ง การศึกษาชุมชนเป็นแนวคิดหนึ่งในการจัดการศึกษา โดยถือว่าการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนทุกคนในชุมชนและถือว่าสังคมจะต้องมีส่วนร่วม สามารถเกี่ยวข้องในกระบวนการศึกษาทั้งหมด (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2539ค : 15) โดยแนวคิดนี้สอดคล้องกับมาตรา 8 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการดังต่อไปนี้คือ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 4)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นการจัดการศึกษาชุมชนและการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนรูปแบบหนึ่ง ที่มีวัตถุประสงค์ให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาในชุมชนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2540 : 5) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาสและให้บริการการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างหลากหลายวิธี สนองตอบความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเองให้แก่ประชาชนในชุมชนในทุกเพศ ทุกวัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2541 : 2) นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังทำหน้าที่อื่นๆ อีก ได้แก่ การให้บริการข่าวสารข้อมูลการประสานงานและสร้างเครือข่ายร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งการฝึกอบรม สร้างทักษะต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตของประชาชนและชุมชน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2539ข : 3) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในประเทศไทยเริ่มต้นดำเนินการในปี พ.ศ. 2539

จากการพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมาเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยกรมการศึกษา
นอกโรงเรียน ต่อมาองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนด้าน
งบประมาณ ที่ต้องการจะให้มีความหน่วยงานในระดับชุมชนทำหน้าที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ
การพัฒนาชุมชนและเป็นหน่วยงานทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีประชาชนในชุมชนเข้ามามี
บทบาทในการจัดการศึกษาชุมชนด้วยตนเอง เพื่อให้การพัฒนาชุมชนและการปรับปรุงพัฒนา
คุณภาพชีวิตของประชาชนเกิดขึ้นจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนมิใช่รัฐเป็นผู้กำหนด
ทิศทางการพัฒนาเพียงด้านเดียว นอกจากนี้ยังเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ประชาชน
เป็นผู้รับผิดชอบ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2539 ก : 24) การจัดหลักสูตรและกิจกรรมใน
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงควรเป็นหลักสูตรและกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น ชุมชนที่มี
การดำรงชีวิตในระดับเพียงความอยู่รอด ควรให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จขึ้น
พื้นฐาน และจัดกิจกรรมการรู้หนังสือ การพัฒนาชุมชนชนบทอาจจะเพิ่มการศึกษาเพื่อการมีรายได้
และการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในขณะที่สังคมเมืองอาจจะเน้นแผนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม
ความสนใจส่วนบุคคลและการศึกษาเพื่ออนาคต ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและ
กิจกรรม สามารถจัดโดยเป็นเอกเทศหรือบูรณาการ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สมดุล
และนำไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนกำหนด (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2539 ข : 26)

จากสภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนซึ่ง
ได้พัฒนามาจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ได้ดำเนินการมาประมาณ 5 - 7 ปีนั้น (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2546 : 4) ประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ หลายประการด้วยกันทั้งการบริหารและการ
จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชน กล่าวคือ เมื่อได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนในชุมชนหนึ่งชุมชนใดขึ้นมาแล้ว จะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่นั้น เพื่อให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนที่สร้างขึ้น คณะกรรมการเหล่านี้ไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการให้ศูนย์การเรียนรู้มี
ประสิทธิผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ (จุฬารัตน์ เพ็ชรจันทิก. 2541 : 13) อันเนื่องมาจาก
สาเหตุหลายประการด้วยกัน คือ 1) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการ
จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 2) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไม่ได้รับการสนับสนุน
งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเพียงพอ 3) การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
ขาดความต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มาจาก
การเลือกตั้ง และ 4) มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำนวนมากที่มีการจัดตั้งและดำเนินการอยู่ในปัจจุบันที่
ไม่ได้เกิดขึ้นจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน จึงทำให้ประชาชนไม่สนับสนุนการดำเนินงาน
ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2542 : 6) นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกประการ
หนึ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยตรง คือ กระบวนการปฏิรูป
การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข ซึ่งจะทำให้มีการ
เปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการบริหารและจัดการศึกษาในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึง
ระดับประเทศ ด้วยการกระจายอำนาจการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษาและเขต

พื้นที่การศึกษา (สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. 2547ก : 2) ซึ่งจะทำให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะมีบทบาทในการดำเนินการในด้านการศึกษาน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความช่วยเหลือในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนเคยให้การสนับสนุนและมีบทบาทในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในปัจจุบันจะต้องเปลี่ยนแปลงไป จะส่งผลต่อการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในอนาคต กล่าวคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้องส่งเสริมสนับสนุนและเป็นแหล่งการเรียนรู้ระดับชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น การจัดการกับปัญหา อิทธิพลและความกดดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน อันเนื่องมาจากความต้องการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในชุมชน (นิวัฒน์ สวัสดิ์เอื้อ. 2543 : 78) พบว่า ประชาชนมีความต้องการการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้เหมาะสม เช่นเดียวกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาประชาชนในชุมชน (เพชรตะบองไพศุลย์. 2541 : 84)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วผู้จัดทำคู่มือจึงเห็นว่า ควรจะมีวิธีการในการสร้างความชัดเจนในการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในชุมชน โดยการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารกิจกรรมทักษะชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ได้

วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้จัดทำขึ้นตามแนวทางและแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียนของสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนด้านกิจกรรมทักษะชีวิต (สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. 2546 : 1) โดยผู้จัดทำคู่มือได้กำหนดกิจกรรมทักษะชีวิตไว้เป็นแนวทาง จำนวน 5 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบกิจกรรมค่าย
2. รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ
3. รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา
4. รูปแบบกิจกรรมชุมชน
5. รูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ

คู่มือนี้จะเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษา และประชาชนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังนี้

1. คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแนวทาง การวางแผน จัดแผนงานโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และการจัดสรรงบประมาณเพื่อ ดำเนินการและการสนับสนุน ตลอดจนการนิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2. ผู้บริหารสถานศึกษา

สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแนวทาง พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สนับสนุนและส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถจัดและให้บริการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ ตลอดจนการนิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. ครูผู้สอน

สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแนวทาง วางแผนการปฏิบัติงาน จัดทำโครงการเพื่อจัดและให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย นิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรม

4. ผู้เรียนและประชาชน

สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแนวทาง ตรวจสอบ และร่วมวางแผนการบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในครั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่ เข้าใจตรงกัน ผู้ศึกษาจึงขอกำหนดยานศัพท์เฉพาะในการศึกษา ดังนี้

1. ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะ ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. กิจกรรมทักษะชีวิต หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ก่อให้เกิด ความรู้ เจตคติ และทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. คู่มือ หมายถึง หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้ใช้ โดยมุ่งหวังให้ ผู้ใช้ สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง

4. คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต หมายถึง เอกสารที่แสดงกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และทักษะ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญใน

ชีวิตประจำวัน และการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 5 รูปแบบ คือ

4.1 รูปแบบกิจกรรมค่าย หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตในรูปแบบค่ายพักแรม โดยนำผู้เรียนมาฝึกเรียนและฝึกปฏิบัติจริงในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อส่งเสริมให้เกิดทักษะ ความรู้ และเจตคติในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือคณะ

4.2 รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ต่อเนื่องและศึกษาจบภายในระยะเวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง เพื่อส่งเสริมให้เกิดทักษะหรือความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4.3 รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง ในลักษณะของการอบรมหรือสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน

4.4 รูปแบบกิจกรรมชุมชน หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตสำหรับชุมชน ในลักษณะการรณรงค์ที่สอดคล้องกับกระแสสังคม หรือเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

4.5 รูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจและพฤติกรรมต่อรากฐานทางวัฒนธรรม

5. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง แหล่งบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนระดับชุมชนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน มีหน้าที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง

6. คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และผู้นำชุมชน

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการจัดทำคู่มือ โดยแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้
 - 1.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
2. ทักษะชีวิต
 - 2.1 ความหมายของทักษะชีวิต
 - 2.2 ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์
 - 2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต
3. แนวทางการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต
 - 3.1 รูปแบบค่าย
 - 3.2 รูปแบบกลุ่มสนใจ
 - 3.3 รูปแบบอบรมสัมมนา
 - 3.4 รูปแบบกิจกรรมชุมชน
 - 3.5 รูปแบบตามขนบธรรมเนียมประเพณี
4. คู่มือ
 - 4.1 ความหมายของคู่มือ
 - 4.2 ประเภทของคู่มือ
 - 4.3 องค์ประกอบของคู่มือ
 - 4.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ
 - 4.5 แนวทางการจัดทำคู่มือ
 - 4.6 การศึกษาผลงานการจัดทำคู่มือ

1. ศูนย์การเรียนรู้

1.1 ประวัติความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาที่ได้มีการจัดเตรียมประสบการณ์ และกิจกรรมทางการศึกษาไว้แล้วเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ รับประสบการณ์ทางการศึกษาตาม ความสามารถ ความสนใจและสามารถพัฒนาตนเองจากการเข้าไปใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้ นั้น

สำหรับแนวคิดในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พัฒนามาจากการดำเนินการจัดตั้ง”ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน” ในปี พ.ศ. 2514 ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ทราบข่าวสารข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอ่านและป้องกันการ ลืมหนังสือ และเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับประชาชน โดยให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินงานใน รูปแบบของคณะกรรมการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดโครงการจัด การศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุไปรษณีย์ (ว.ปณ.) มีวัตถุประสงค์ให้เกิดการจัดการศึกษาทางไกล แก่ประชาชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยผู้เรียนและครูประจำกลุ่มจะมีการทบทวนและเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง โดยใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นสถานที่ พบกลุ่ม จึงทำให้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านกลายเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับชุมชน และพัฒนามา เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในปัจจุบัน (กล้า สมตระกูล : 2546 : 2 - 3)

บุญเกื้อ คอระหาเวช (2542 : 15) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาใน ศูนย์การเรียนรู้ ตามแนวคิดของนักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนเรียนรู้ ได้โดยอาศัยประสบการณ์และการกระทำจริง มีหลักการสำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ

1. การศึกษาคือชีวิต ไม่ใช่การเตรียมตัวเพื่อชีวิต
2. การเรียนรู้ต้องสัมพันธ์โดยตรงกับความสนใจของผู้เรียน
3. สถานที่เรียนจะต้องเป็นห้องปฏิบัติการเรียนรู้ชีวิตจริง
4. เน้นการเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา
5. ประชาธิปไตยเท่านั้นที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งในด้านความคิดและ

บุคลิกภาพที่ดีในสังคมที่พัฒนา

ชม ภูมิภาค (2537 : 28) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มนักปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของ นักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) นี้ ได้แก่ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) และ นีล (A.S. Neil) ตัวอย่างที่สำคัญและเห็นได้ชัดก็คือ โรงเรียนแบบปฏิบัติการ (Laboratory School) ของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) สมัยปี ค.ศ.1896 และโรงเรียนแบบเสรีของอังกฤษ (Summer Hill School) โดยการนำของ นีล (A.S. Neil) เมื่อปี ค.ศ. 1957 โดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนตามความเข้าใจ ได้เรียนรู้ และเติบโตตามธรรมชาติที่มีครูคอยช่วยเหลือ ซึ่งเปลี่ยนวิธีจัดห้องเรียนจากการจัดโต๊ะหันหน้าเข้า หาคูอย่างเป็นระเบียบ กลับมาเป็นการจัดโต๊ะเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งมีวัสดุอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวก ต่อการเรียนรู้ โดยการศึกษาเป็นกลุ่มผู้เรียนและใช้เวลาเรียนแต่ละศูนย์เป็นหน่วยเวลา

ดังนั้น สรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาที่ได้มีการจัดเตรียม ประสพการณ์และกิจกรรมทางการศึกษาไว้แล้ว เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยอาศัยประสพการณ์และ การกระทำจริงตามแนวคิดนักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism)

1.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539ก : 4) ได้สรุปพัฒนาการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนว่า พัฒนามาจากการดำเนินการจัดตั้ง “ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน” ในปี พ.ศ.2514 เพื่อส่งเสริม การอ่านและป้องกันการลืมหืมหนังสือและเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับประชาชน แล้วพัฒนามาเป็น แหล่งการเรียนรู้สำหรับชุมชน และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในที่สุด

1.2.1 วัตถุประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540 : 3) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของศูนย์การ เรียนชุมชน ดังนี้

- 1) เพื่อเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้บริการการศึกษานอก โรงเรียนสายสามัญ สายอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัย และส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน
- 2) เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับประชาชน กลุ่มเป้าหมาย ต่าง ๆ
- 3) เพื่อกระจายอำนาจการบริหารการจัดการ และการมีส่วนร่วมในการ ให้บริการทางการศึกษา
- 4) เพื่อสร้างและพัฒนาสังคมการเรียนรู้ และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้ง เสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยให้กับประชาชน

1.2.2 ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 : 5) ได้สรุปประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมีความสำคัญต่อชุมชน ประชาชน ดังนี้

- 1) เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาและเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษานอก โรงเรียน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนประสพการณ์การเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม
- 2) เป็นการกระจายแหล่งบริการทางการศึกษา แหล่งข่าวสารข้อมูลและ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางด้านการศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงทุก พื้นที่
- 3) เป็นการกระจายการบริหารการศึกษาให้เกิดความคล่องตัว และมีความ ยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมทางการศึกษา
- 4) เป็นแหล่งบริการชุมชน และเป็นจุดนำร่องของการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 5) เป็นแหล่งปลูกฝัง สร้างเสริมประชาธิปไตยในวิถีชีวิต
- 6) เป็นศูนย์รวมของการยกระดับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และ เพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชน

7) เป็นศูนย์กลางการประสานงานเพื่อระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐและเอกชน ในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า

1.2.3 คุณลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540 : 9) กล่าวถึง คุณลักษณะที่สำคัญของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังนี้

1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในลักษณะประจำ 1 คน คือ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (เป็นบุคลากรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่องค์การบริหารส่วนตำบล ใช้อำนาจตามมาตราที่ 72 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ) 2537 ขอให้มาปฏิบัติกิจการตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดอนุญาต หรือที่กระทรวงมหาดไทยทำความตกลง กับกระทรวงศึกษาธิการ)

2) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการประสานงานของชุมชน

3) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งข้อมูลของชุมชน

4) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์รวมสื่อการสอนการศึกษานอกโรงเรียน

5) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นสถานีปลายทางในการเผยแพร่รายการของ สถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) และวิทยุเพื่อการศึกษาเครือข่าย 2

6) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษานอก โรงเรียนทุกประเภท

7) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เน้นการให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ประชาชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน เป็นเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

1.2.4 กิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 : 19 - 20) กำหนดให้มีการจัดกิจกรรม การศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนในตำบลเกิดการเรียนรู้ทั้งแบบที่เป็น ทางการ และแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งชุมชนสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมของตนเอง และโดยการ สนับสนุนของกรมการศึกษานอกโรงเรียนด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1) การศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีหลักสูตรสำหรับประชาชนทั่วไป หลักสูตรสำหรับ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะและกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งสามารถเชื่อมต่อการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยได้

2) การศึกษาอาชีพ ซึ่งจัดในรูปหลักสูตรวิชาชีพพระยาสัน หลักสูตร ประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ)) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช)) ทางไกล ซึ่งเป็นการ พัฒนาทักษะและความสามารถทางด้านอาชีพของประชาชนเพื่อให้สามารถสร้างงานเข้าสู่ระบบ เศรษฐกิจชุมชนได้

3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการให้บริการความรู้และข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เช่น ห้องสมุดประชาชน นิทรรศการ รายการวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น

4) การส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนในโรงเรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การเรียนรู้จากรายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม การดูนิทรรศการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

5) กิจกรรมนันทนาการ เป็นการพัฒนาทางด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ เช่น กีฬา การออกกำลังกาย การร้องเพลง การวาดรูป การเล่นดนตรี และการละเล่นต่าง ๆ ของชุมชน

6) กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะการจัดกลุ่มสนใจเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลต่าง ๆ เช่น สตรี แม่บ้าน ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ ฯลฯ

7) กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ สืบทอด และเผยแพร่

1.2.5 กระบวนการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 : 23 - 27) กำหนดให้มีกระบวนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังต่อไปนี้

1) กระบวนการจัดการเรียนการสอน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.1) การศึกษาขั้นพื้นฐานหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2) การศึกษาอาชีพหลักสูตรวิชาชีพพระยาสัน หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพทางไกล (ปวช. ทางไกล)

1.3) การศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การเรียนรู้จากหนังสือ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ วิดีโอเทป นิทรรศการ

1.4) การส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน

1.5) กิจกรรมนันทนาการ

1.6) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.7) กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถจัดโดยเป็นเอกเทศหรือบูรณาการหลักสูตรหรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ รวมทั้งจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สมดุล และนำไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนกำหนด นอกจากนี้กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญจะต้องจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้

ชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญจะต้องจัดกิจกรรม กพช. ในชุมชนของตนเอง เช่น การสอนผู้ไม่รู้หนังสือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมพัฒนาอาชีพ กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯลฯ ทั้งนี้ให้เป็นการวางแผนร่วมกับครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2) กระบวนการบริหารและจัดการศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีกระบวนการบริหารและจัดการศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอดังนี้

- 2.1)สำรวจความต้องการทางการศึกษาของชุมชน
- 2.2)วิเคราะห์และจัดทำข้อมูลพื้นฐาน
- 2.3)จัดลำดับความสำคัญ/วิเคราะห์ความเหมาะสมและปัจจัยพื้นฐานในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 2.4)ประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง
- 2.5)จัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งควรเสนอเข้าบรรจุในแผนพัฒนาตำบล และดำเนินงานตามแผน
- 2.6)นิเทศและติดตามผลพร้อมทั้งทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน โดยมีการร่วมจัดกิจกรรมการศึกษากับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจชุมชนกับกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน กิจกรรมผู้สูงอายุร่วมกับชมรมผู้สูงอายุในตำบล กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กิจกรรมส่งเสริมการศึกษาทางศาสนาร่วมกับวัด มัสยิด โบสถ์ เป็นต้น การดำเนินงานดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่จะไม่แบ่งแยกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนออกจากชุมชนและอาจพัฒนาเป็นขบวนการพัฒนาสังคม/ชุมชน

3) ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ก่อให้เกิดผลต่อชุมชน คือ

3.1)การส่งเสริมระบบการเรียนรู้ของชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น จากเดิมที่ระบบการศึกษาได้แยกความรู้จากชุมชน แยกคนออกจากชุมชนจนเป็นเหตุให้ชุมชนอ่อนแอ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะเป็นกลไกให้คนในชุมชนเรียนรู้อยู่ในชุมชน ซึ่งจะเป็นสื่อนำความรู้ภายนอกชุมชนมาประสานกับความรู้ภายในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีอิสรภาพในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมการเรียนรู้ในชุมชนให้กลับมา

3.2)องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สามารถจัดการศึกษาในชุมชนของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพ มีอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้ในชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินงานทางด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับหลักการปกครองตนเองของชุมชน

3.3)การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จะเป็นแหล่งความรู้ที่องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถใช้เป็นวิธีการในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

4) บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

4.1)บทบาทหน้าที่ของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนครู มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

4.1.1) จัดกิจกรรมตามแผนการเรียนการสอนและหลักสูตรต่าง ๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

4.1.2) จัดทำข้อมูลชุมชนและจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะให้บริการ

4.1.3) จัดแผนงาน/โครงการเพื่อเสนอเข้าแผนพัฒนาตำบล และแยกเสนอของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และกรมการศึกษานอกโรงเรียนแล้วแต่กรณี

4.1.4) จัดการกระจายและหมุนเวียนการให้บริการสื่อต่าง ๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

4.1.5) ดำเนินงานธุรการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเฉพาะการรับสมัครนักศึกษา แนะนำและตรวจสอบการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา การลงทะเบียนเรียน การจัดทำแผนการเรียน การจบหลักสูตร ฯลฯ

4.1.6) ดำเนินงานจัดและประสานการสอนเสริมการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกิจกรรมในชุมชน

4.1.7) ให้คำปรึกษา แนะนำ และแนะแนว เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภทในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

4.1.8) ประสานกับบุคคลหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนผู้รู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน

4.1.9) ให้บริการวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแก่ผู้เรียนและชุมชน

4.1.10) ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

4.1.11) สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานต่อองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2539ข)

4.2)บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่ง อบต. เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกจากคณะกรรมการบริหาร อบต. และบุคคลอื่นที่เหมาะสมมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

4.2.1) วางแผนและเสนอแนวทางการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

- 4.2.2) จัดให้มีข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
- 4.2.3) จัดลำดับความสำคัญของความต้องการทางการศึกษาของชุมชน เพื่อการจัดกิจกรรมให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 4.2.4) บริหารและจัดกิจกรรมให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 4.2.5) จัดหาและสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 4.2.6) กำกับ ดูแล ติดตามการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน)
- 4.2.7) ประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 4.2.8) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ดังนั้น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางการศึกษาออกโรงเรียนในระดับชุมชน มีกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน โดยมีการร่วมจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจชุมชนกับกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน กิจกรรมผู้สูงอายุร่วมกับชมรมผู้สูงอายุในตำบล กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กิจกรรมส่งเสริมการศึกษาทางศาสนา ร่วมกับวัด มัสยิด โบสถ์ เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลได้แสวงหาความรู้และทักษะโดยอาศัยกิจกรรมที่มีหลักสูตรและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ตลอดจนส่งเสริมประชาชนให้รู้จักวางแผน และจัดโปรแกรมการศึกษาด้วยตนเอง เพื่อช่วยเหลือชุมชนให้รู้จักพึ่งพาตนเองได้ทางด้านการศึกษา ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

2. ทักษะชีวิต

2.1 ความหมายของทักษะชีวิต

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 : 8) กล่าวถึงทักษะชีวิต (Life Skill) ไว้ว่าหมายถึงความสามารถของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในการอันที่จะจัดการกับปัญหา รอบๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และการเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม ปัญหาสังคม ปัญหาเรื่องโรคเอดส์ ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ในขณะที่กรมสุขภาพจิตได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตไว้ว่า (กรมสุขภาพจิต. 2543 : 1) ทักษะชีวิตหมายถึง ความสามารถเชิงมนุษย์ ประกอบด้วย ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ความคิดสร้างสรรค์ ความตระหนักรู้ในตน ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกรักภูมิใจในตัวเอง ความรู้สึกรู้ว่าตนเองมีคุณค่า ความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสาร ความรู้สึกนึกคิดของตน และรับรู้ความรู้สึกของ

อีกฝ่ายหนึ่งความสามารถในการประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือก และลงมือแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง สามารถเลือกใช้วิธีการกับอารมณ์หรือความเครียด และมีวิธีการป้องกันการเกิดอารมณ์หรือความเครียดที่เหมาะสม

ส่วนองค์การอนามัยโลก (องค์การอนามัยโลก อ้างอิงจาก ประเสริฐ ตันสกุล. ม.ป.ป.) ได้ให้คำจำกัดความของทักษะชีวิตไว้ว่า หมายถึงทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น และการจัดการกับปัญหา อิทธิพลและความกดดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เป็นทักษะที่ทำให้มีสมรรถนะทางด้านสังคมจิตวิทยา ซึ่งหมายถึงความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะจัดการกับสภาพความจำเป็น และความต้องการที่เกิดขึ้น

สรุปแล้วทักษะชีวิต จึงหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในการอันที่จะจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และการเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ความสามารถในการประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือก และลงมือแก้ปัญหาอย่างถูกต้องสามารถเลือกใช้วิธีการกับอารมณ์หรือความเครียด และมีวิธีการป้องกันการเกิดอารมณ์หรือความเครียดที่เหมาะสม

2.2 ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 7) มีแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์คือ

1. รู้จักตนเอง เข้าใจตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง
2. การรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์
3. การรู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหา
4. การรู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลความรู้
5. การสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
6. การจัดการภาวะอารมณ์และความเครียด
7. การปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและริเริ่มสิ่งใหม่
8. การตั้งเป้าหมาย การวางแผนและดำเนินการตามแผน
9. ความเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคมและชาวซึ่งในสิ่งที่ได้มารอบตัว

องค์การอนามัยโลก (WHO) (องค์การอนามัยโลก อ้างอิงจาก กระทรวงสาธารณสุข. 2539 : 4) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบ จัดเป็น 5 กลุ่ม และสามารถจัดแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์
2. ด้านจิตพิสัย ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่น
3. ด้านทักษะพิสัย มี 3 กลุ่ม ได้แก่ สร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและ

การแก้ปัญหา การจัดการอารมณ์และความเครียด

กระทรวงสาธารณสุข (2538 : 7) ได้กำหนดทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ของคนไทย ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มี 9 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การรู้จักและเข้าใจตนเอง
 - 1.1 การรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง
 - 1.2 การเข้าใจความต้องการและความรู้สึกของตนเอง
 - 1.3 การเข้าใจศักยภาพจุดดีจุดด้อยของตนเอง
 - 1.4 การรู้จักเลือกสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับตน
 - 1.5 การรู้จักใช้ความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์ รู้จักปลุกใจตนเอง
 - 1.6 ความภาคภูมิใจ มั่นใจตนเอง
 - 1.7 การมีสติ รู้ตัว และควบคุมตนเองได้
2. การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
 - 2.1 การใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา รับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ตลอดเวลา
 - 2.2 การรู้จักใช้เหตุผลหรือดุลยพินิจในการตัดสินใจในความน่าเชื่อถือของข้อมูล
 - 2.3 การรู้จักนำความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์
3. การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ
 - 3.1 คิดได้คล่อง คิดได้เร็ว มีปฏิภาณ
 - 3.2 คิดได้กว้าง มีความหลากหลาย
 - 3.3 คิดได้ละเอียด ลึกซึ้ง
 - 3.4 คิดได้ไกล มีวิสัยทัศน์
 - 3.5 คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจินตนาการแปลกใหม่
 - 3.6 คิดอย่างมีเหตุผล
 - 3.7 คิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ จำแนกแจกแจงได้
 - 3.8 คิดสังเคราะห์ คิดรวบยอด สรุปประเด็นสำคัญได้
 - 3.9 ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างรอบคอบ มีระบบ มีขั้นตอน มีเหตุผลและข้อมูล

ประกอบชัดเจน

4. การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
 - 4.1 การรู้จักแสดงออกด้วยคำพูด กิริยาท่าทาง และการกระทำที่เหมาะสมกับ

บุคคลและกาลเทศะ

- 4.2 การทำให้ผู้อื่นเข้าใจความรู้สึก และความต้องการของตนเองได้
- 4.3 การเข้าใจความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น
- 4.4 การรู้จักช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจผู้อื่น
- 4.5 การรู้จักโน้มน้าว ชักจูงผู้อื่น
- 4.6 การรู้จักผูกมิตร สร้างจิตสัมพันธ์

- 4.7 การรู้จักประนีประนอม ตอรอง และจัดข้อขัดแย้ง
- 4.8 การรู้จักเป็นผู้นำ และผู้ตามให้เหมาะสมกับกรณี
5. การวางแผนและการจัดการ
 - 5.1 การรู้จักวางเป้าหมายและวางแผนการเรียนรู้ การทำการบ้าน การใช้เวลาในชีวิตประจำวันระยะสั้นแต่ละวัน แต่ละเดือนได้
 - 5.2 การรู้จักคิดถึงอนาคต มีเป้าหมาย และรู้จักวางแผนชีวิต การเรียน การทำงานในระยะยาวได้
 - 5.3 การรู้จักลำดับขั้นตอนการทำงาน และมีการเตรียมตัวเพื่อทำภารกิจต่าง ๆ
 - 5.4 การรู้จักควบคุมตัวเองให้ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และมีการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น
 - 5.5 การรู้จักใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงินทอง ข้าวของให้เป็นประโยชน์คุ้มค่า
 - 5.6 การรู้จักยืดหยุ่นปรับเปลี่ยน และวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานที่เปลี่ยนแปลงได้
6. การทำงานเป็นทีม
 - 6.1 การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย
 - 6.2 การมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือแก่หมู่คณะ
 - 6.3 การยอมรับเข้าใจและให้อภัยซึ่งกันและกัน
 - 6.4 มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบ ไม่เห็นแก่ตัว
 - 6.5 เคารพมติของกลุ่มและกฎเกณฑ์ ระเบียบทางสังคม
7. การปรับตัว
 - 7.1 รู้จักสังเกต และเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
 - 7.2 รู้จักปรับความคิด และความรู้สึกเพื่อลดความเครียดเมื่อเผชิญสถานการณ์แปลกใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
 - 7.3 รู้จักมารยาทและสามารถปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ
8. การมีวิสัยทัศน์
 - 8.1 ตื่นตัวต่อการยอมรับรู้ข่าวสาร และการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ
 - 8.2 มีจินตนาการ รู้จักคาดการณ์ล่วงหน้าเสมอ ๆ
 - 8.3 ขอบคอบหาสมาคมผู้รู้ และขอบหาประสบการณ์ใหม่
9. ความกล้าเสี่ยง
 - 9.1 รู้สึกสนุกสนาน และท้าทายสิ่งที่จะเผชิญสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ
 - 9.2 สามารถคาดคะเนเหตุการณ์
 - 9.3 กล้าทดสอบหรือพิสูจน์ข้อสงสัยโดยมีการหยั่งเชิง ทดลอง ก่อนปฏิบัติจริง
 - 9.4 กล้าตัดสินใจและกระทำการต่าง ๆ ก่อนคนอื่น

ดังนั้นภายหลังการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนควรมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ อย่างสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม และ สุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ หรือมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ 9 ด้าน ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักแสวงหาข้อมูลความรู้ การรู้จักคิดแก้ปัญหาตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ การทำงานเป็นทีม การปรับตัว การมีวิสัยทัศน์ และความกล้า เสี่ยง เพื่อการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม

2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

แนวคิดและทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ มีทั้งแนวคิดและทฤษฎีของนัก การศึกษาตะวันตก และตะวันออก ดังที่รวบรวมมาได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมเป็นทฤษฎีที่เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นสิ่งที่ สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมภายนอก นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง เร้าและการตอบสนอง (Stimuli and Response) ซึ่งเชื่อว่า การตอบสนองสิ่งเร้าของมนุษย์เป็น พฤติกรรมแบบแสดงออก (Operant Conditioning) ซึ่งมีการเสริมแรง (Reinforcement) เป็นตัวการ โดยทฤษฎีนี้ จะไม่พูดถึงความคิด ภายในของมนุษย์ความทรงจำ ความรู้สึก ในลักษณะการเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมซึ่งจะต้องเกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนที่ผู้เรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น จะต้องมีการเรียนตามขั้นตอน เป็นวัตถุประสงค์ต่อไปในที่สุด (ทฤษฎีการเรียนรู้. 2549 : ออนไลน์)

2.3.2 ทฤษฎีปัญญานิยม

ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitivism) เกิดขึ้นจากแนวความคิดของชอมสกี (Chomsky) ที่ไม่เห็นด้วยกับ สกินเนอร์ (Skinner) บิดาของทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ชอมสกีเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องของภายในจิตใจ การเรียนรู้เป็นการพัฒนาตนเองไปสู่ความเจริญ สูงสุดของตน (Self Actualization) เน้นความเป็นอิสระของแต่ละบุคคล โดยถือว่ามนุษย์ทุกคนเป็น คนดีโดยกำเนิดทุกคนต้องการกระทำดีต้องการ พัฒนาศักยภาพ (Potentiality) ของตนเองไปจนเจริญ สูงสุด ซึ่งจะเป็นไปตามนี้ได้ มนุษย์ใช้ผ้าขาวเมื่อใส่สีอะไรลงไปก็จะกลายเป็นสีนั้นมนุษย์มีความนึก คิด มีอารมณ์จิตใจและความรู้สึก ภายในที่แตกต่างออกไป ดังนั้นการออกแบบการเรียนการสอนก็ ควรจะคำนึงถึงความแตกต่างกันออกไป ดังนั้นการออกแบบการเรียนการสอนก็ควรคำนึงถึงความ แตกต่างระหว่างบุคคลด้วย (ทฤษฎีการเรียนรู้. 2549 : ออนไลน์)

2.3.3 ทฤษฎีโครงสร้างความรู้

ภายใต้ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitivism) นี้ยังเกิดทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Schemr Theory) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าโครงสร้างภายในของความรู้ที่มนุษย์อยู่นั้นมีลักษณะเป็น โหนดหรือกลุ่มเชื่อมโยงกันอยู่ในที่มนุษย์เรียนรู้อะไรใหม่ๆที่เพิ่งได้รับ นั้นไปเชื่อมโยงกับกลุ่มที่มีอยู่ เดิม รูเมลฮาร์ทและออร์ทอรี (Rumelhart and Ortorry) ได้ให้นิยามความหมายของคำ โครงสร้าง ความรู้ว่าเป็นโครงสร้างของข้อมูลในสมองของมนุษย์ซึ่งรวบรวมความรู้ของเกี่ยวกับวัตถุลำดับ เหตุการณ์ รายการ กิจกรรมต่างๆ เอาไว้ หน้าที่โครงสร้างของความรู้ก็คือ การนำไปสู่การรับ

ข้อมูล (Perception) การรับข้อมูลนั้นจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดโครงสร้างความรู้ (Schema) ทั้งนี้ก็เพราะการรับรู้ข้อมูลนั้นเป็นการสร้างความหมายโดยการถ่ายโอนความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม ภายในกรอบความรู้เดิมที่มีอยู่ และจากการ กระตุ้นโดยเหตุการณ์หนึ่งๆ ที่ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้นั้น เข้าด้วยกัน การรับรู้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เนื่องจากไม่มีการเรียนใดเกิดขึ้นได้โดยปราศจากการรับรู้ นอกจากโครงสร้างความรู้จะช่วยให้การเรียนรู้และการรับรู้แล้วนั้น โครงสร้างความรู้ยังช่วยในการระลึก (Recall) ถึงสิ่งต่างๆ ที่เราเคยเรียนรู้มา (Anderson. 1984 อ้างอิงจาก คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. 2549 : ออนไลน์)

2.3.4 ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanism)

ทฤษฎีมนุษยนิยมซึ่งเป็นรากฐานของแนวคิด Constructionism เน้นความเป็นอิสระของแต่ละบุคคล การเรียนรู้เป็นการพัฒนาตนเองไปสู่ความเจริญสูงสุดของตน (Self Actualization) โดยถือว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนดีโดยกำเนิดทุกคนต้องการกระทำให้ดีต้องการ พัฒนาศักยภาพ (Potentiality) ของตนเองไปจนเจริญสูงสุด ซึ่งจะเป็นไปตามนี้ได้ จึงสรุป ได้ว่า มนุษย์มีเป้าหมาย (Goal) ที่จะทำดีจนบรรลุจุดประสงค์สูงสุด มนุษย์เปลี่ยนแปลง (Dynamic) สู่ความดีงาม (becoming) และมนุษย์ตระหนักในตนเอง (Awareness) ตลอดเวลา ศูนย์กลางของการรับรู้ คือตนเอง (Self) นักคิดกลุ่มนี้กำลังกล่าวขานกันมาก กับบทบาทต่อการเรียนการสอนระบบ (Open Classroom School) คือ จัดสถานการณ์ การเรียน การสอนที่เป็นอิสระ ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ ขัดขวาง เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียน ทำกิจกรรมไปตามความสนใจและความสามารถของเขา เขาจะประเมินตนเองว่า พบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ไม่มีหลักสูตร ไม่มีกฎข้อบังคับ ไม่มีการสอบการให้คะแนน ได้มีการทดลองที่โรงเรียน Summerhill ในประเทศอังกฤษ และบางประเทศ ในยุโรป อเมริกา ปรากฏว่าได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจเด็กรัก ผิดชอบตนเองได้ พัฒนาการได้ บรรลุจุดสุดยอดของศักยภาพได้ (ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคเหนือ. 2549 : ออนไลน์)

2.3.5 ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism theory)

รากฐานทางปรัชญา ทฤษฎี มาจากความพยายามจะเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ด้วยกระบวนการที่พิสูจน์ให้เห็นจริงอย่างมีเหตุผล เป็นความรู้ที่เกิดการไตร่ตรอง (Reflection) ซึ่งถือเป็นปรัชญาปฏิบัตินิยมประกอบกับรากฐานทางจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพื้นฐานแนวคิดนี้ คือ จิน เพียเจต์ (Jean Piaget) ซึ่งมีพื้นฐานแนวคิดจาก ดาร์วิน (Darwin) เรื่องการดำรงเผ่าพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต เพียเจต์ เชื่อว่าสภาวะความสมดุลระหว่างอินทรีย์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อปรับเข้าสู่สภาวะสมดุลย์ (Equilibrium) เป็นกระบวนการของการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอน

2.3.5.1 การดูดซึมเข้าสู่โครงสร้าง (assimilation) เป็นการตีความหรือรับเอาข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมมาปรับให้เข้ากับโครงสร้างทางปัญญา

2.3.5.2 การปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation) เป็นความสามารถในการปรับทางปัญญาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงเกิดจากความเชื่อในการพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive Development) ที่ว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์ และกระบวนการในการสร้างความรู้เกิดจากการ

กระทำ (active) การไตร่ตรอง (Reflection) ดิวอี้ อธิบายลักษณะของการไตร่ตรองว่า เป็นการพิจารณาความเชื่ออย่างรอบคอบไม่ลดละกิจกรรมการไตร่ตรองจะเริ่มต้นด้วยสถานการณ์ที่ยุ่งยาก ยุ่งยาก สับสน เรียกว่า สถานการณ์ก่อนไตร่ตรอง และจบลงด้วยสถานการณ์ที่แจ่มชัด แก้ปัญหาได้ เกิดความพอใจหรือรู้แล้ว (mastery) และจะสนุกกับผลที่ได้รับ กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างไตร่ตรองประกอบด้วยข้อเสนอ (Suggestions) ชี้กำหนดปัญหา ชี้กำหนดความคิด ชี้ให้เหตุผล (Reasoning) และขั้นกระทำเพื่อทดสอบสมมุติฐาน และผลที่ได้รับจากกระบวนการไม่ได้เป็นไปตามที่คิด แต่ผลจากกระบวนการ คือ มีนิสัยการคิดอย่างไตร่ตรอง (ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์. 2549 : ออนไลน์)

2.3.6 แนวคิดการให้อำนาจแก่ผู้เรียน (Learner Empowerment)

พื้นฐานความคิดตามแนวคิดนี้มุ่งเน้นกระบวนการที่ให้อำนาจแก่ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างมีความหมาย และเป็นอิสระสร้างความรับผิดชอบ แก่ผู้เรียน กระบวนการนี้มีพัฒนาการไปอย่างไม่สิ้นสุด (dynamic) การเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองครูจึงทำหน้าที่เชื่อมโยงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันถึงองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างโครงสร้างใหญ่ทางปัญญาหรือเรียกว่า ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) มากกว่าจะเป็นผู้สอน การเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการอภิปรายสนทนา แลกเปลี่ยน เพื่อแก้ปัญหาร่วมกันผู้เรียนจำเป็นจะต้องมีความหลากหลาย (Diversity) สร้างพื้นฐานการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือกันทำงานมุ่งวิธีวิเคราะห์เพื่อการแก้ปัญหา จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาโครงสร้างทางปัญญาได้ เหนือกว่าระดับปกติ (การจัดการเรียนรู้. 2549 : ออนไลน์)

2.3.7 แนวคิดการจัดการเกี่ยวกับตนเอง (Self – management)

การจัดการ ในแง่ของการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงคงไว้ หรือพัฒนาซึ่งพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ การจัดการเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง การกระทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ซึ่งพฤติกรรมของบุคคล การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการจัดการเกี่ยวกับตนเอง โดยการฝึกฝนและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่นการตรวจติดตามตนเอง (Self-Monitoring) การสอนตนเอง (Self-instruction) เป็นต้น (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. 2549 : ออนไลน์)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตนเองมีหลายทฤษฎี แต่ที่สำคัญ (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2542 : 28 – 29) มีดังนี้

1) การจัดการด้านสิ่งที่เกิดขึ้น (Contingency-Based) มุ่งเน้นผลที่ตามมาของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นการพิจารณาภายหลังสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมหรือไม่ โดยอาศัยการตรวจติดตามตนเอง (Self-Monitoring) การประเมินตนเอง (Self-evaluation) การเสริมแรงตนเอง (Self-instruction) เป็นทักษะพัฒนาผู้เรียน

2) การจัดการทางด้านปัญญา (Cognitive-Based) มุ่งเน้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนมีพฤติกรรม ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงเน้นการสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนมี

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบการสอนตนเอง (Self-instruction) การปฏิบัติเพื่อป้องกันความเครียด (Stress Inoculation) การแก้ปัญหาทางสังคม (Social Problem Solving)

ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้มีหลายแนวคิด เพื่ออธิบายถึงความแตกต่างการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กระบวนการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลง คงไว้ หรือพัฒนาซึ่งพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้สามารถพัฒนาและเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกันในสังคมได้

3. แนวทางการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

แนวทางการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบค่าย รูปแบบกลุ่มสนใจ รูปแบบอบรมสัมมนา รูปแบบกิจกรรมชุมชนและรูปแบบตามขนบธรรมเนียมประเพณี

3.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

เนื่องจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2546 : 1) กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตให้กับประชาชนและนักศึกษา โดยให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดกิจกรรมทักษะชีวิตให้กลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากกิจกรรมทักษะชีวิตเป็นการให้การเรียนรู้แก่บุคคลเพื่อให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและมีความสุขในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสามารถจัดได้ 5 รูปแบบ คือ

- 3.1.1 จัดกิจกรรมค่าย
- 3.1.2 จัดกิจกรรมฝึกอบรมกลุ่มสนใจ
- 3.1.3 จัดกิจกรรมอบรมสัมมนา
- 3.1.4 จัดกิจกรรมชุมชน
- 3.1.5 จัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

3.2 เนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2546 : 1) กำหนดให้การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตทั้ง 5 รูปแบบ ต้องจัดในเนื้อหาสาระเพื่อการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ คือ

- 3.2.1 ด้านสุขภาพอนามัย เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในการดูแลตนเองให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ รู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ และสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- 3.2.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมไทย รู้วิธีป้องกันไม่ให้เป็นคนรอบครั ชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข สามารถปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของคนรอบครั ชุมชน

3.2.3 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รู้วิธีป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยอันตรายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3.2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้วิธีใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า รู้วิธีการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเป็นพิษ และสามารถแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษในชุมชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3.3 การออกแบบกิจกรรมทักษะชีวิต

การจัดกิจกรรมในเนื้อหาสาระทั้ง 4 ด้านดังกล่าว ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตให้เกิดประสิทธิผลในการสร้างทักษะ ความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติ ประสบการณ์ ดังนั้นสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2547ก : 14 - 18) จึงกำหนดแนวทางการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามขั้นตอนดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เป็นการศึกษถึงความต้องการ ความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะความรู้และประสบการณ์ จะต้องคำนึงถึงศาสตร์ว่าด้วยการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) และจิตวิทยาผู้ใหญ่ (Adult Psychology) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพ และเกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตได้ ตลอดจนการศึกษาสภาพปัญหา วิถีชีวิตของชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการเชื่อมโยงและจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

3.3.2 การวิเคราะห์หลักสูตร เป็นการศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยนำองค์ความรู้ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม จากภาคทฤษฎี มาสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

3.3.3 การกำหนดเนื้อหาสาระเพื่อจัดกิจกรรม จากการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและหลักสูตรข้างต้น เพื่อนำมาสู่การกำหนดเนื้อหาสาระที่ต้องการเรียนรู้ โดยอาจจะกำหนดเป็นเรื่องหรือเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยมีการจัดลำดับเนื้อหาที่ควรเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื้อหายากปานกลาง และเนื้อหาที่ยากมาก ตลอดจนจุดประสงค์การเรียนรู้และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียนรู้

3.3.4 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดเรียนรู้จนบรรลุจุดประสงค์ จึงต้องพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมาย สภาพชุมชน เนื้อหา ระยะเวลา และวิธีเรียน เพราะผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ความสามารถในการเรียนรู้ต่างกัน จึงต้องออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนด้วย ประกอบด้วย

1) การกำหนดหัวข้อเนื้อหา (Theme)หัวข้อเนื้อหาของการเรียนการสอน หรือชื่อของหลักสูตร

2) การเขียนสาระสำคัญ (Concept)

3) การกำหนดขอบเขตเนื้อหาบูรณาการ

4) การกำหนดจุดประสงค์ทั่วไป หรือจุดประสงค์ปลายทาง

5) การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะหรือจุดประสงค์นำทาง

6) สื่อการเรียนการสอน

7) การประเมินผล

3.3.5 การประเมินผล เป็นประเมินตามสภาพที่แท้จริง(Authentic Assessment) ซึ่งประเมินอิงความสามารถและการพัฒนาของผู้เรียนมุ่งเน้นความก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลงที่เป็นชีวิตจริงของผู้เรียนแต่ละคนสะท้อนให้เห็นสภาพของงานและสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างคำตอบด้านการแสดง การสร้างสรรค์ผลผลิตของงานเป็นการประเมินผลงานของผู้เรียนที่ได้ทำจริง ปฏิบัติจริง

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องวิเคราะห์ สภาพชุมชน กลุ่มเป้าหมาย หลักสูตร สื่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายใน 5 รูปแบบ คือ กิจกรรมค่าย กิจกรรมกลุ่มสนใจ กิจกรรมอบรมสัมมนา กิจกรรมชุมชน และกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

3.4 วิธีการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนได้กำหนดวิธีการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต มี 5 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

3.4.1 วิธีการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย

การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตตามรูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย (กรมการศึกษา นอกโรงเรียน. 2545 : 1 – 17 ; และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคกลาง. 2545 : 1 – 8) มี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แนวคิด

กระบวนการค่ายเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบพึ่งพา Corroborative ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการค่ายเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามศักยภาพและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน และการเรียนรู้การทำงานแบบเป็นทีม เป็นคณะ ผลัดกันทำหน้าที่ตามความถนัด และความสนใจของแต่ละคน จึงก่อให้เกิดทักษะการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบ วินัย ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ฯลฯ ส่วนเนื้อหาวิชาการจะกำหนดเป็นแบบกว้างๆ หรือ เจาะลึก ด้านใดด้านหนึ่ง โดยบูรณาการกับองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน

2) วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ตลอดจนการมีคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสมต่อการปรับตัวในสังคม

3) ขั้นตอนดำเนินการ

3.1) ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมค่าย
ดังนี้

3.1.1) ด้านสถานที่จัดกิจกรรมค่าย เป็นสถานที่ใด อยู่ในความ
รับผิดชอบของผู้ใด ระบบบริการพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา/น้ำบาดาล
ห้องน้ำ เรือนพัก ตลอดจนความยากง่ายในการเดินทาง

3.1.2) การรักษาความปลอดภัยในสถานที่ที่จะจัดกิจกรรม
สถานพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด สถานีตำรวจที่อยู่ใกล้ที่สุด

3.1.3) แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ จำนวน
งบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้
บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดที่จะก่อให้เกิด
อันตรายได้บ้าง

3.1.4) กลุ่มเป้าหมายเข้าค่าย มีจำนวนเท่าใด เหมาะสมต่อพื้นที่ของ
สถานที่ที่จัดกิจกรรมหรือไม่ การแบ่งเป็นหมวดหมู่ การจัดที่พัก

3.1.5) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยส่วนใหญ่นิยม
จัดเป็นฐานการเรียนรู้ จำนวนฐานการเรียนรู้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณเนื้อหา เวลา และ
จำนวนคนที่เข้าร่วมกิจกรรม แต่ละฐานการเรียนรู้จะใช้เวลาเรียนรู้ประมาณ 20 – 40 นาที การ
ประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาหรือแต่ละฐาน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ในระดับ
ภาพรวมทั้งหมด

3.1.6) วิทยากรประจำฐานการเรียนรู้ เป็นใคร รับผิดชอบฐานการ
เรียนรู้ใด

3.2) การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าค่ายทักษะชีวิต

3.3) จัดกิจกรรมเข้าค่ายเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ดำเนินการตามแผนงานที่
กำหนด

3.4) ประเมินผลการจัดกิจกรรมเข้าค่ายเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในภาพรวม

3.5) สรุปผลและรายงาน

4) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

4.1) กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายควรมีจำนวนที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป
เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรม ตลอดจนดูแลได้อย่างทั่วถึง ส่วนใหญ่จะนิยมกันประมาณ ตั้งแต่ 50 คน
ขึ้นไป ทั้งนี้หาก ผู้เข้าค่ายมีจำนวนมาก การดูแลหรือการจัดกิจกรรม ตลอดจนจำนวนเจ้าหน้าที่
จะต้องให้มีความเหมาะสม

4.2)ระยะเวลา

เนื่องจากค่ายมี 2 ประเภท คือ ค่ายพักแรมแบบเข้าไปเย็นกลับ (Day Camp) หรือค่ายสำหรับเด็ก ควรใช้ระยะเวลาประมาณ 1 วัน และค่ายพักแรมแบบอยู่ค้างคืน (Overnight หรือ Resident Camp) ซึ่งมีระยะเวลาการจัดค่ายที่เหมาะสม ได้แก่ 3 วัน 2 คืน

4.3)สถานที่

สถานที่ควรรองรับจำนวนผู้เข้าค่ายได้ หากสถานที่เล็ก ควรกำหนดจำนวนของผู้เข้าค่ายให้เหมาะสม สิ่งสำคัญที่สุดคือ การให้บริการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ห้องน้ำ น้ำดื่ม น้ำใช้ จะต้องเพียงพอต่อคนจำนวนมาก และสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งคือ ความปลอดภัยของสถานที่ที่ใช้เข้าค่าย

4.4)กิจกรรม

กิจกรรมค่ายส่วนใหญ่นิยมจัดเป็นโปรแกรม และตารางเวลาอยู่ค่าย มีการบริหารจัดการ จัดให้มีผู้นำค่ายและมีการมอบหมายหน้าที่ต่อกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ชีวิตที่ดีต่อกัน กิจกรรมส่วนใหญ่จะจัดในลักษณะฐานความรู้ บูรณาการเนื้อหาวิชาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ

ฐานความรู้แต่ละฐาน ควรใช้เวลาศึกษาเนื้อหาและทำกิจกรรมในแต่ละฐาน อย่างน้อยฐานความรู้ละ 30 นาที

ขั้นนำ เข้าสู่กิจกรรมฐานความรู้ เป็นการให้ความรู้เบื้องต้น และท้าทายให้ผู้เข้าค่ายปรับตัว และพักให้หายเหนื่อย (5 นาที)

ขั้นชี้แจง การทำกิจกรรมในฐานความรู้ เป็นการแจกใบงาน อธิบายกติกาหรือเนื้อหาที่ยากให้เข้าใจตรงกัน

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม ให้ผู้เข้าค่ายปฏิบัติตามใบงาน โดยมีผู้ดูแลฐานความรู้คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

ขั้นรายงานกิจกรรม เป็นช่วงให้ผู้เข้าค่ายได้สรุปองค์ความรู้ของตนเอง และแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับคนอื่น

ขั้นสรุป เป็นการให้ผู้ดูแลฐานความรู้ช่วยสรุป เสริม เติมเต็มองค์ความรู้ที่ผู้เข้าค่ายได้ศึกษามาอีกครั้ง

5) สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

5.1) ใบความรู้หรือเอกสารประกอบการจัดกิจกรรมค่าย ซึ่งควรตามทุกฐานการเรียนรู้

5.2) สำนักงานหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลได้

6) การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลมี 2 ลักษณะ คือ

6.1) การประเมินผลผลลัพธ์รวมของการเข้าค่าย

เป็นการประเมินผลผู้เข้าค่ายตามวัตถุประสงค์ของการเข้าค่าย
ประกอบด้วย

6.1.1) เกณฑ์การประเมินผลลัพท์เชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนผู้เข้า
ค่าย ร้อยละของการผ่านฐานความรู้

6.1.2) เกณฑ์การประเมินผลลัพท์เชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน ทักษะและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตามจุดประสงค์ของการเข้าค่าย การให้ความ
ร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม

6.2)การประเมินผลลัพท์ตามฐานความรู้

เป็นการวัดและประเมินผลความรู้ตามเนื้อหาและจุดประสงค์ของการ
เรียนรู้ ประกอบด้วย

6.2.1) เกณฑ์การประเมินผลลัพท์เชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนผู้เข้า
ฐานความรู้คะแนนจากการทำกิจกรรม

6.2.2) เกณฑ์การประเมินผลลัพท์เชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม

3.4.2 วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกลุ่มสนใจ

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบกลุ่มสนใจ (กรมการศึกษานอก
โรงเรียน. 2544 : 4; และ การศึกษานอกระบบโรงเรียน. 2549 : ออนไลน์) มีรายละเอียดต่อไปนี้

1) แนวคิด

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบกลุ่มสนใจ เป็นการจั
กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่พึงประสงค์ โดยการจัดแบ่ง
เนื้อหาเป็นลำดับขั้น และจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และใช้เวลาแก่ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ
และศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

2) วัตถุประสงค์

เพื่อจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเอง
สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

3) ขั้นตอนดำเนินการ

3.1)ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่ม
สนใจ ดังนี้

3.1.1) ด้านสถานที่จัดกิจกรรม เป็นสถานที่ใด อยู่ในความ
รับผิดชอบของผู้ใด ช่วงเวลาที่ขอใช้สถานที่เพื่อจัดกิจกรรม การรักษาความปลอดภัย

3.1.2) แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ จำนวน
งบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้
บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดที่จะก่อให้เกิด
อันตรายได้บ้าง

3.1.3) กลุ่มเป้าหมาย มีจำนวนเท่าใด หากมีปริมาณมากเกินไป ควรจัดแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรม

3.1.4) การจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ นิยมจัดเป็นการพบกลุ่มเพื่อเรียนรู้ในระยะเวลาประมาณ 3 ชั่วโมง และนัดหมายมาพบกลุ่มครั้งต่อไป โดยสามารถกำหนดแผนการเรียนรู้ดังนี้

พบกลุ่มครั้งที่ 1 จำนวน 3 ชั่วโมง เพื่อปฐมนิเทศ และทำกิจกรรม

พบกลุ่มครั้งที่ 2 จำนวน 3 ชั่วโมง รายงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจากครั้งที่ 1 เรียนรู้สิ่งใหม่และทำกิจกรรม

พบกลุ่มครั้งที่ 3 จำนวน 3 ชั่วโมง รายงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจากครั้งที่ 2 เรียนรู้สิ่งใหม่และทำกิจกรรม

พบกลุ่มครั้งที่ 4 จำนวน 3 ชั่วโมง รายงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจากครั้งที่ 3 เรียนรู้สิ่งใหม่และทำกิจกรรม

พบกลุ่มครั้งที่ 5 จำนวน 3 ชั่วโมง รายงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจากครั้งที่ 4 สรุปและประเมินผลการเรียนรู้

3.1.5) วิทยากร เป็นใคร รับผิดชอบในการพบกลุ่มครั้งใด

3.1.6) เอกสารประกอบการพบกลุ่ม ต้นฉบับหรือเนื้อหาได้จากใคร วันเวลาที่ต่อนัดหมายรับ จำนวนที่จะนำมาสำเนา

3.1.7) การประเมินผล ประเมินวิธีใด เมื่อใด รูปแบบใด ใครเป็นผู้ใช้เครื่องมือประเมิน

3.2)การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย

3.3)จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด

3.4)ประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

3.5)สรุปผลและรายงาน

4) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบการฝึกอบรมกลุ่มสนใจ เป็นการจัดการศึกษาที่นับชั่วโมงต่อเนื่องกันตั้งแต่ 15 ชั่วโมงขึ้นไป จำนวนชั่วโมงจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปริมาณเนื้อหาหรือความยากง่ายของเนื้อหา

4.1)ครั้งที่ 1 จำนวน 3 ชั่วโมง

4.1.1) ปฐมนิเทศ

4.1.2) ทดสอบความรู้ก่อนเรียน

4.1.3) จัดเวทีกลุ่มระดมความคิด

4.1.4) สรุปประเด็น

4.1.5) แจกใบความรู้ที่ 1

- 4.2)ครั้งที่ 2 จำนวน 3 ชั่วโมง
 - 4.2.1) นำเสนอผลสรุปจากใบความรู้ที่ 1
 - 4.2.2) ช่วยกันสรุปเนื้อหา
 - 4.2.3) แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกัน
 - 4.2.4) สรุปประเด็น
 - 4.2.5) แจกใบความรู้ที่ 2
- 4.3)ครั้งที่ 3 จำนวน 3 ชั่วโมง
 - 4.3.1) นำเสนอผลสรุปจากใบความรู้ที่ 2
 - 4.3.2) ช่วยกันสรุปเนื้อหา
 - 4.3.3) แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกัน
 - 4.3.4) สรุปประเด็น
 - 4.3.5) แจกใบความรู้ที่ 3
- 4.4)ครั้งที่ 4 จำนวน 3 ชั่วโมง
 - 4.4.1) นำเสนอผลสรุปจากใบความรู้ที่ 3
 - 4.4.2) ช่วยกันสรุปเนื้อหา
 - 4.4.3) แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกัน
 - 4.4.4) สรุปประเด็น
 - 4.4.5) แจกใบความรู้ที่ 4
- 4.5)ครั้งที่ 5 จำนวน 3 ชั่วโมง
 - 4.5.1) นำเสนอผลสรุปจากใบความรู้ที่ 4
 - 4.5.2) ช่วยกันสรุปเนื้อหา
 - 4.5.3) แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกัน
 - 4.5.4) สรุปประเด็น
 - 4.5.5) ทดสอบความรู้หลังเรียน
 - 4.5.6) เสนอแนะ
- 5) สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า
 - 5.1) ใบความรู้
 - 5.2) ใบงาน
 - 5.3) วัสดุจริงที่มีในท้องถิ่น
 - 5.4) ห้องสมุดประชาชน
 - 5.5) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
 - 5.6) สำนักงานสาธารณสุขใกล้บ้าน

6) การประเมินผล

การประเมินผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ เป็นการประเมินผลโดยวิทยากรผู้สอน ดำเนินการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม จึงมีแนวการประเมินดังนี้

6.1)การประเมินผลด้านพฤติกรรม โดยใช้แบบสังเกตหรือแบบประเมินพฤติกรรม

6.2)การประเมินผลด้านทักษะ โดยใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติในขณะที่เรียนรู้

3.4.3 วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2539ค : 19 - 21) มีรายละเอียดดังนี้

1) แนวคิด

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบกิจกรรมอบรมสัมมนาเป็นการจัดกิจกรรมสำหรับให้ความรู้เฉพาะเรื่องหรือการทำความเข้าใจตรงกัน โดยใช้เวลาอบรมประมาณ 3 ชั่วโมงขึ้นไป

2) วัตถุประสงค์

เพื่อจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจตรงกันเฉพาะเรื่อง

3) ขั้นตอนดำเนินการ

3.1) ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้
3.1.1) ด้านสถานที่จัดกิจกรรม เป็นสถานที่ใด อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใด ช่วงเวลาที่ขอใช้สถานที่เพื่อจัดกิจกรรม

3.1.2) แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ (ถ้ามี)
จำนวนงบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน เครื่องขยายเสียง ลำโพง

3.1.3) จำนวนกลุ่มเป้าหมาย การจัดที่นั่ง การจัดเวที

3.1.4) การจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาประเด็นเนื้อหา

3.1.5) วิทยากร เป็นใคร รับผิดชอบการให้ความรู้เรื่องใด เวลา

3.1.6) เอกสารประกอบ ต้นฉบับหรือเนื้อหาได้จากใคร วันเวลาที่
ต้องนัดหมายรับ จำนวนที่จะนำมาสำเนา

3.1.7) การประเมินผล ประเมินวิธีใด เมื่อใด รูปแบบใด ใครเป็น
ผู้ใช้เครื่องมือประเมิน

3.2) การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย

3.3) จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด

3.4) ประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

3.5) สรุปผลและรายงาน

4) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับให้ความรู้เฉพาะเรื่อง โดยการจัดการบรรยายให้กลุ่มเป้าหมายรับฟัง หรือ จัดกลุ่มสัมมนาหรือจัดกลุ่มประชุมเชิงปฏิบัติการ

4.1) จำแนกประเด็นที่ต้องการทำความเข้าใจกับกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ให้เข้าใจตรงกัน

4.2) ประสานงานและจัดเตรียมสถานที่

4.3) ออกแบบกิจกรรม และจัดเตรียมสื่อ

4.4) ดำเนินกิจกรรม

4.4.1) ประเมินผู้เรียนก่อนเริ่มกิจกรรม

4.4.2) สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

4.4.3) ประเมินผู้เรียนภายหลังสิ้นสุดกิจกรรม

4.5) ประเมินผู้เรียนภายหลังสิ้นสุดกิจกรรม

5) สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

5.1) ใบความรู้หรือเอกสารประกอบการจัดอบรม

5.2) สำนักงานหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลได้

6) การประเมินผล

เนื่องจากกิจกรรมอบรมสัมมนาเป็นการจัดกิจกรรมสำหรับให้ความรู้เฉพาะเรื่อง หรือการทำความเข้าใจตรงกัน การประเมินผลการเรียนรู้จึงเป็นการประเมินในภาพรวม จึงมีแนวทางการประเมินผลดังนี้

6.1) การประเมินพฤติกรรม โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมก่อนและหลัง

6.2) การประเมินการให้ความร่วมมือ โดยการสังเกตจากคณะ

ผู้ดำเนินการ

3.4.4 วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2543 : 9 - 12) มีรายละเอียดดังนี้

1) แนวคิด

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมชุมชนหรือกิจกรรมที่อาศัยพลังมวลชน ความร่วมมือระหว่างกลุ่มคน เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับชุมชนที่สอดคล้องกับกระแสสังคมในปัจจุบัน หรือเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน เช่น กิจกรรมการณรงค์ การแข่งขันกีฬา เป็นต้น

2) วัตถุประสงค์

เพื่อจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและมีค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์

3) ขั้นตอนดำเนินการ

3.1) ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1.1) ด้านสถานที่จัดกิจกรรม เป็นสถานที่ใด อยู่ในความ รับผิดชอบของผู้ใด ช่วงเวลาที่ขอใช้สถานที่เพื่อจัดกิจกรรม การรักษาความปลอดภัย

3.1.2) แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ จำนวน งบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้ บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน

3.1.3) จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ผู้นำกลุ่ม การนัดหมาย/นัดพบเพื่อ ร่วมทำกิจกรรม

3.1.4) การจัดการจัดกิจกรรมชุมชนหรือกิจกรรมที่อาศัยพลังมวลชน ความร่วมมือระหว่างกลุ่มคน

3.1.5) การประเมินผล ประเมินวิธีใด เมื่อใด รูปแบบใด ใครเป็น ผู้ใช้เครื่องมือประเมิน

3.2) การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย

3.3) จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด

3.4) ประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

3.5) สรุปผลและรายงาน

4) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมชุมชน เป็นการจัดการศึกษาตามประชานิยมในปัจจุบัน เช่น การรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ การรณรงค์การออกกำลังกายโดยเน้นกระบวนการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยไม่จำกัดเวลา

4.1) จัดกลุ่มผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมประชานิยมตามความสนใจหรือตาม ความเหมาะสม

4.2) ประเมินความคิดเห็นผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมชุมชนที่ได้เข้าร่วม

4.3) ออกแบบกิจกรรมชุมชน โดยมอบหมายให้ผู้เรียนช่วยกันมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรม

4.4) ดำเนินกิจกรรม

4.5) ประเมินผู้เรียนภายหลังสิ้นสุดกิจกรรม

5) สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

5.1) ใบความรู้

5.2) วัสดุจริงที่มีในท้องถิ่น

5.3) ห้องสมุดประชาชน

5.4) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

5.5) สำนักงานหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลได้

6) การประเมินผล

เนื่องจากกิจกรรมชุมชนเป็นกิจกรรมมวลชน ภายใต้การให้ความร่วมมือ ร่วมกันทำกิจกรรม การประเมินผลการเรียนรู้จึงเป็นการประเมินในภาพรวม จึงมีแนวทางการ ประเมินผลดังนี้

6.1) การประเมินพฤติกรรม โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมก่อนและหลัง

6.2) การประเมินการให้ความร่วมมือ โดยการสังเกตจากคณะ

ผู้ดำเนินการ

3.4.5 วิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบการจัดกิจกรรมตาม

ขนบธรรมเนียมประเพณี

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณี (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2546 : 13 - 15) มีรายละเอียดดังนี้

1) แนวคิด

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมตาม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วันรัฐพิธีหรือ วันสำคัญต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักและมีความนิยม คุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ รูปแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีสามารถจัดได้หลายหลาย แต่ควรจัดตามวัน สำคัญทางศาสนา รัฐพิธีที่สำคัญ และประเพณีไทยหรือประเพณีพื้นบ้าน โดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และเป็นการอนุรักษ์ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีไปสู่คนรุ่น หลังต่อไป

2) วัตถุประสงค์

2.1) เพื่อจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีความรู้ ความ เข้าใจ ตระหนักและมีความนิยม คุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์

2.2) เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไปสู่คนรุ่นหลัง ต่อไป

3) ขั้นตอนดำเนินการ

3.1) ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1.1) ด้านสถานที่จัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ สถานทีราชการ วัด หรือลานชุมชน

3.1.2) แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ (ถ้ามี) จำนวนงบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจาก ชุมชนหรือผู้บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน

3.1.3) จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม การเดินทาง การนัดหมาย การแต่งกาย

3.1.4) การจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการจัดกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนา ประเพณี และรัฐพิธีสำคัญต่าง ๆ

3.1.5) การประเมินผล ประเมินวิธีใด เมื่อใด รูปแบบใด ใครเป็นผู้ใช้เครื่องมือประเมิน

3.2) การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย

3.3) จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด

3.4) ประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

3.5) สรุปผลและรายงาน

4) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการจัดการศึกษาในช่วงเทศกาลที่เป็นประเพณีไทยหรือประเพณีท้องถิ่น วันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญทางรัฐพิธีต่าง ๆ โดยเน้นกระบวนการศึกษาด້วยตนเอง ประมาณ 3 - 8 ชั่วโมง ทั้งนี้จำนวนชั่วโมงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณเนื้อหาหรือความยากง่ายของเนื้อหา

4.1) ให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี ตามความสนใจของตนเอง เช่น ประเพณีสงกรานต์ วันวิสาขบูชา วันพ่อ ประเพณีวันไหลในงานเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น

4.2) ให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมประเมินความรู้และความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ตนเลือก

4.3) มอบหมายให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยให้บันทึกตามแบบหรือตามประเด็นที่กำหนด

4.3.1) ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้

4.3.2) สัมภาษณ์ผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (ถ้ามี)

4.3.3) ไปร่วมพิธีตามงานเทศกาล เช่น การเวียนเทียน การจุดเทียนชัยถวายพระพร หรือการรดน้ำดำหัว เป็นต้น

4.3.4) สรุปประเด็นที่ศึกษาค้นคว้า

4.4) เขียนรายงานผลการศึกษาค้นคว้า

4.5) ส่งงาน

4.6) นำเสนอรายงาน

5) สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

5.1) ใบความรู้

5.2) ไปงาน

5.3) วัสดุจริงที่มีในท้องถิ่น

5.4) ห้องสมุดประชาชน

5.5) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

5.6) สำนักงานหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลได้

6) การประเมินผล

เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าว เป็นการมอบหมายให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ กิจกรรมจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินผลจึงต้องเป็นการประเมินภายหลังสิ้นสุด กระบวนการเรียนรู้ จึงประเมินจากชิ้นงานเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงมีแนวทางการประเมินผลดังนี้

6.1) การประเมินพฤติกรรม โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมก่อนและหลัง

6.2) การประเมินความสำเร็จของงาน โดยใช้ชิ้นงาน

6.3) การประเมินความรู้ โดยการรายงานปากเปล่า

3.5 ความเกี่ยวข้องระหว่างทักษะชีวิตที่พึงประสงค์กับการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2547ข : 35) กำหนดให้การจัดกิจกรรม ทักษะชีวิตทั้ง 5 รูปแบบ คือ กิจกรรมค่าย กิจกรรมกลุ่มสนใจ กิจกรรมอบรมสัมมนา กิจกรรมชุมชน และกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนั้นในแต่ละกิจกรรมจะมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ดังนี้

3.5.1 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่พึง ประสงค์จำนวน 9 ประการ คือ

- 1) การรู้จักและเข้าใจตนเอง
- 2) การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
- 3) การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ
- 4) การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 5) การวางแผนและการจัดการ
- 6) การทำงานเป็นทีม
- 7) การปรับตัว
- 8) การมีวิสัยทัศน์
- 9) ความกล้าเสี่ยง

3.5.2 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะ ชีวิตที่พึงประสงค์จำนวน 5 ประการ คือ

- 1) การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
- 2) การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ
- 3) การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 4) การวางแผนและการจัดการ
- 5) การปรับตัว

3.5.3 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์จำนวน 4 ประการ คือ

- 1) การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
- 2) การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ
- 3) การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 4) การวางแผนและการจัดการ

3.5.4 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมชุมชน ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์จำนวน 5 ประการ คือ

- 1) การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
- 2) การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ
- 3) การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 4) การทำงานเป็นทีม
- 5) การปรับตัว

3.5.5 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์จำนวน 4 ประการ คือ

- 1) การรู้จักและเข้าใจตนเอง
- 2) การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
- 3) การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ
- 4) การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จึงเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ 9 ด้าน ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักแสวงหาข้อมูลความรู้ การรู้จักคิดแก้ปัญหาตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ การทำงานเป็นทีม การปรับตัว การมีวิสัยทัศน์ และความกล้าเสี่ยง เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน และการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้เหมาะสม โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 5 รูปแบบ คือ กิจกรรมค่าย กิจกรรมกลุ่มสนใจ กิจกรรมอบรมสัมมนา กิจกรรมชุมชน และกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

4. คู่มือ

ในการดำเนินกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพจะต้องมีคู่มือ เพราะคู่มือเป็นสิ่งกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม มีวิธีการในการปฏิบัติ ดังนั้นผู้จัดทำจึงได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือ ซึ่งจะได้เสนอสาระสำคัญโดยสังเขป ดังนี้

4.1 ความหมายของคู่มือ

ได้มีผู้ให้ความหมายของคู่มือไว้หลายท่านด้วยกัน คือ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ (2535 : 77) ได้กล่าวไว้ว่า คู่มือหมายถึง เอกสารหรือหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูใช้จัดการเรียนการสอนสามารถสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539 : 127) ให้ความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหนังสือที่ให้แนวทางการปฏิบัติให้กับผู้ใช้ให้สามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมาย

จากพจนานุกรม เว็บสเตอร์ (Webster. 1983 : 1097) ได้กล่าวไว้ว่า คู่มือหนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักวิชา และใช้เป็นหลักการสอนระหว่างครูกับนักเรียน

สมพล ศักดิ์ทวีกุลกิจ (2546 : 49) ได้สรุปความหมายของคู่มือว่า เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้

จากความหมายของคู่มือดังกล่าวสรุปได้ว่า คู่มือหมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการการสอน การจัดกิจกรรม และการบริหารงานต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

4.2 ประเภทของคู่มือ

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคนอื่น ๆ (2535 : 77) แบ่งคู่มือออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ คู่มือการสอนหรือคู่มือการจัดกิจกรรม เป็นคู่มือที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียน เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัย สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา คู่มือการจัดอบรมนักเรียนหน้าเสาธง คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน เป็นต้น คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือที่จัดขึ้นควบคู่กับหนังสือเรียนที่เราต้องการอธิบายให้ใช้หนังสือนั้นให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือเรียน จึงมีลักษณะกึ่งแผนการสอนกึ่งคู่มือนักเรียน

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539 : 127) อธิบายไว้โดยทั่ว ๆ ไปว่า หนังสือคู่มือที่พบกันมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ คู่มือครู เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับสาระ วิธีการกิจกรรม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ ปกติใช้ควบคู่กับตำราเรียน คู่มือเรียน คือหนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราที่เรียนปกติ ประกอบด้วย สาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหาหรือคำถาม ที่ว่างสำหรับเขียนคำตอบและการทดสอบ คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อ่านโดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้ สามารถดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

อนุชิต เชนจำเนียร (2545 : 24) ได้ทำการศึกษาและสรุปว่า คู่มือแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. คู่มือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร เป็นคู่มือเสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมที่สัมพันธ์กับรายวิชาใดวิชาหนึ่งหรือระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือระดับชั้นเรียน คู่มือการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการสอนเสริมหลักสูตร หรือคู่มือการจัดกิจกรรมทั่ว ๆ ไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางหรือเทคนิควิธีการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นคู่มือที่มีได้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเนื้อหาหรือคำอธิบายรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยตรง เช่น คู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา คู่มือการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

จากการที่ได้ศึกษาคู่มือประเภทต่าง ๆ ข้างต้นผู้ศึกษาจะจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน และการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 5 รูปแบบ คือ กิจกรรมค่าย กิจกรรมกลุ่มสนใจ กิจกรรมอบรมสัมมนา กิจกรรมชุมชน และกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

4.3 องค์ประกอบของคู่มือ

มีผู้ให้ทรรศนะ เกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือไว้ดังนี้

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539 : 129) อธิบายองค์ประกอบของคู่มือไว้ดังนี้

- 1) คำชี้แจงการใช้คู่มือ
- 2) คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ เป็นต้น
- 3) เนื้อหาสาระและกระบวนการ หรือขั้นตอนในการดำเนินการ
- 4) ความรู้เสริมหรือแบบฝึกหัด หรือแบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยในการฝึกฝน
- 5) ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 6) แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 54) ได้กล่าวไว้ว่า คู่มือควรประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1) คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุมถึง
 - 1.1) วัตถุประสงค์ของคู่มือ
 - 1.2) ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
 - 1.3) วิธีการใช้
 - 1.4) คำแนะนำ
- 2) เนื้อหาสาระที่จะสอน ปกติจะมีการใช้เนื้อหาสาระที่จะสอนโดยมีคำชี้แจง

หรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน

3) การเตรียมการสอน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

3.1) การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น

3.2) การเตรียมวัสดุ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติ

ข้อสอบ คำเฉลย ฯลฯ

3.3) การติดต่อประสานงานที่จำเป็น ฯลฯ

4) กระบวนการ วิธีการ คู่มือครู จำเป็นต้องมีข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

4.1) คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีดำเนินการ

4.2) คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะช่วยให้บรรลุผล

4.3) คำถาม ตัวอย่างแบบฝึกปฏิบัติ

4.4) ข้อเสนอแนะสิ่งที่ควรทำ

5) การวัดและประเมินผล คู่มือที่ดีควรจะให้คำแนะนำอย่างครบถ้วนการวัด

และประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญ ควรมีรายละเอียด เช่น

5.1) เครื่องมือวัด

5.2) วิธีวัดผล

5.3) เกณฑ์การประเมิน

6) ความรู้เสริม คู่มือที่ดีต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้และสามารถ

คาดคะเนได้ว่าผู้ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใด และจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ และดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7) ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือควร

จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมามากพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น และจุดอื่นในเรื่องนั้นมีอะไรบ้าง การเป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยผู้ใช้หรือผู้อื่น ให้สามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างราบรื่นไม่เกิดอุปสรรค ปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือ ผู้เขียนคู่มือที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือจะถือว่าทำหน้าที่ผู้เขียนได้ดี

8) แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ หนังสือที่ไม่ควรขาดการให้แหล่งอ้างอิง

หรือแหล่งข้อมูล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไป

จากความหมายและองค์ประกอบของคู่มือ สรุปได้ว่า คู่มือเป็นเอกสารที่ผู้อ่าน

สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ตามรายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในคู่มือ ทั้งนี้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1. ส่วนที่ 1 บทนำ เป็นส่วนที่อธิบายถึงความเป็นมาในการจัดทำคู่มือ ความมุ่ง

หมาย ความสำคัญและประโยชน์ของคู่มือ

2. ส่วนที่ 2 คำชี้แจงการใช้คู่มือ เป็นส่วนเกี่ยวกับวิธีการใช้คู่มือ

3. ส่วนที่ 3 ส่วนเนื้อหา เป็นส่วนอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาของคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระยอง สำนักงานการศึกษาอกโรงเรียน

4.4 ลักษณะของคู่มือที่ดี

ในการทดสอบคู่มือขึ้นมา นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของคู่มือเป็นสำคัญ เพราะผู้ที่ใช้หรือศึกษาคู่มือ นั้นจะให้ความสนใจหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของคู่มือที่ดีนั่นเอง

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2530 : 77) ได้กล่าวไว้ว่าในการพัฒนาคู่มือ นั้นควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ใช้ภาษาชัดเจนเข้าใจง่าย
- 2) ใคร่ครวญถึงปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างทะลุปรุโปร่ง เพื่อให้ผู้ใช้คู่มือใช้ได้เป็นอย่างดี
- 3) ควรออกแบบคู่มือให้สวยงามน่าหยิบอ่าน
- 4) ควรมีภาพหรือการ์ตูนประกอบเพื่อให้น่าสนใจ
- 5) หากเป็นเล่มควรทำปกให้สวยงามและทนทานต่อการใช้เขียนหน้าปกให้เด่นชัด
- 6) แม้จะกำหนดหัวข้อไว้ตามองค์ประกอบข้างต้นก็ตาม ผู้ทำคู่มืออาจตัดหรือเพิ่มหัวข้อใดตามความเหมาะสม

จากงานวิจัยของ ศิริบุร จงวุฒิเวศย์และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 17 – 18) ได้แยกลักษณะของคู่มือที่ดีไว้ 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านเนื้อหา
 - 1.1) เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือควรตรงกับเรื่องที่ศึกษาและไม่ยากจนเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจที่จะหยิบอ่าน
 - 1.2) การนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้ที่จะศึกษา
 - 1.3) ข้อมูลที่มีในคู่มือ ผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้
 - 1.4) เนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้
 - 1.5) ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อจะได้ทำความเข้าใจง่าย
 - 1.6) ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือให้ทันสมัยเสมอ
- 2) ด้านรูปแบบ
 - 2.1) ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปแบบที่ชัดเจนอ่านง่าย เหมาะกับผู้ใช้คู่มือ
 - 2.2) ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา
 - 2.3) ลักษณะการจัดรูปแบบควรทำให้น่าสนใจ
 - 2.4) การใช้ภาษาควรให้เข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ
 - 2.5) ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปยาก หรือเป็นเรื่อง ๆ ให้ชัดเจน
- 3) ด้านการนำไปใช้
 - 3.1) ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือให้ชัดเจน

3.2)มีแผนภูมิ ตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3.3)มีข้อมูลเพื่อสามารถประสานงานต่าง ๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว

3.4)บอกสิทธิประโยชน์ และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

จากลักษณะของคู่มือที่ดีที่กล่าวมา สรุปได้ว่า คู่มือควรใช้ภาษาที่ชัดเจน อ่านง่าย มีภาพประกอบ นำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับจากง่ายไปหายาก

4.5 แนวทางการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือโดยทั่วไปนั้น ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีการจัดทำคู่มือเพื่อใช้งานตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หนึ่งในการจัดทำคู่มือจะต้องคำนึงว่า คู่มือที่สร้างขึ้นมานั้นมีความจำเป็นอย่างไร โดยคู่มือเป็นแหล่งของความรู้ของผู้ที่ศึกษา และที่สำคัญคู่มือจะเป็นตัวช่วยให้มีความเข้าใจมากขึ้นในการพัฒนาคู่มือ ผู้เชี่ยวชาญจะมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการให้คำแนะนำต่างๆ เช่น แก้วไข การยกตัวอย่าง เป็นต้น (ศิริบุร จงวุฒิเวศย์; และ มาเรียม นิลพันธุ์. 2542 : 14)

สำหรับขั้นตอนในการจัดทำคู่มือ มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การวางแผนร่างคู่มือ คำถามต่อไปนี้จะ เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ การวางแผนร่างคู่มือ

1) จุดมุ่งหมายของคู่มือคืออะไร นั่นคือต้องการให้ผู้ใช้เป็นอย่างไร เช่น ใช้เป็นคู่มือการแก้ปัญหา ใช้เป็นคู่มือกำกับกรปฏิบัติ หรือใช้ก่อนการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2) ใครเป็นผู้ใช้คู่มือเหล่านี้ ถ้ากำหนดผู้ใช้คู่มือเราจะทราบถึงความต้องการเฉพาะบางประการของผู้ใช้ทันที พยายามสร้างคู่มือใช้ประเภทเดียวกันเท่านั้น เป็นการยากที่จะทำคู่มือใช้หลายประเภท เพราะผู้ใช้อาจมีระดับการศึกษาที่ต่างกัน ดังนั้นความต้องการในแต่ละระดับจึงแตกต่างกัน

3) การสอบถามผู้ใช่ว่าพวกเขาต้องการคู่มือแบบไหน เช่น ไม่ต้องการเนื้อหามากหรือต้องการรูปภาพประกอบ ควรตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด

4) คู่มือนี้จะใช้ที่ไหน

5) คู่มือนี้จะใช้อย่างไร เช่น ถ้าผู้ใช้ต้องการใช้เพื่อประกอบขั้นตอนในการปฏิบัติผู้สร้าง คู่มือจึงควรมีร่างขั้นตอนการทำงานประกอบ

6) การนำข้อมูลมาใช้ในคู่มือ ก่อนอื่นผู้สร้างต้องสามารถชี้ชัดถึงสิ่งที่ต้องการใช้ จากนั้นมาพิจารณาความถนัด ทักษะ และความรู้ที่ผู้ใช้ต้องการในการปฏิบัติ

7) กำหนดขอบเขตการปฏิบัติงาน จะได้ทราบว่าผู้ใช้ต้องทำอะไร การกำหนดข้อมูลในแต่ละขั้นตอน

8) การลำดับเนื้อหาในการเขียน

ขั้นที่ 2 การเตรียมข้อมูลในการพัฒนาคู่มือ

1) การเขียนหัวข้อใหญ่ และหัวข้อย่อย

- 2) จัดลำดับหัวข้อเหล่านั้น
- 3) วางแผนการนำข้อมูลใส่ในแต่ละหัวข้อ
- 4) เริ่มต้นเขียนเนื้อหาโดยใช้คำง่าย ๆ และสั้น ๆ อธิบายความหมาย

ศัพท์ เฉพาะมีการยกตัวอย่างมีความความต่อเนื่องของเนื้อหา

ขั้นที่ 3 การทดสอบคู่มือ โดยจะทดสอบคู่มือในเรื่องต่อไปนี้

- 1) เนื้อหาคู่มือ
- 2) รูปแบบ
- 3) ผลกระทบ

ในการทดสอบนั้น ควรกำหนดผู้ทำการทดสอบและวิธีการทดสอบ หลังจากให้นำคู่มือไปตรวจสอบและนำผลที่ได้มาทำการแก้ไข

จากการจัดทำคู่มือ สรุปได้ว่า คู่มือมีขั้นตอนจัดทำคือ การวางแผนร่างคู่มือ การเตรียมข้อมูลในการพัฒนาคู่มือ การทดสอบคู่มือ

4.6 การศึกษาผลงานการจัดทำคู่มือ

จากการศึกษาผลงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือ พบว่า มีผู้ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือไว้เป็นจำนวนหลายท่าน ซึ่งจะไดยกมาพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

อนุชิต เริงจำเนียร (2545 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมโครงการเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียน นักศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน นักศึกษา และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ซึ่งเนื้อหาของคู่มือจัดทำในรูปแบบของการเขียนโครงการ ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมประกอบด้วยโครงการกิจกรรม 3 กลุ่มโครงการ คือ 1) โครงการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม 2) โครงการส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ในแต่ละโครงการจะประกอบด้วย 1) โครงการ 2) แบบสอบถามประเมินโครงการ 3) เกณฑ์การให้คะแนน สำหรับกิจกรรมที่มีการประกวดหรือแข่งขัน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการจัดทำคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาของคู่มือและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข ให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 12 ท่าน ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง คู่มือนี้มีเนื้อหาสาระความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง คู่มือนี้มีเนื้อหาสาระความเป็นไปได้การเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีให้นักเรียน นักศึกษาในระดับมากที่สุดร้อยละ 75

มงคล ชื่นชม (2545 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ได้ถูกต้องตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเนื้อหาของคู่มือได้จัดทำแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 4 เรื่อง คือ 1) การสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การสร้างความเข้าใจ

ในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 4) การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการจัดทำคู่มือ ให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาของคู่มือ เพื่อให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไข และนำคู่มือไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 26 ท่าน ตรวจสอบความเป็นไปได้ก่อนนำไปใช้ปฏิบัติจริง การประเมินคุณภาพของคู่มือการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพของคู่มืออยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.30$)

มงคล ลีลาธนากร (2546 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำคู่มือครูประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลผลคำของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลทั่วไปที่มีความประสงค์จะทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ สาขาพนักงานการใช้คอมพิวเตอร์ (การประมวลผลคำ) ในการจัดทำคู่มือผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วจึงเขียนโครงร่างหัวข้อของคู่มือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมจำนวน 5 คน ได้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ จากนั้นจึงได้ดำเนินการจัดทำเนื้อหาสาระคู่มือ ตามโครงร่างหัวข้อของคู่มือ และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ จำนวน 10 คน แก้ไขตามข้อเสนอแนะ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงประเมินความเหมาะสมของคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน ก่อนนำไปทดลองใช้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 10 คน และนำมาปรับปรุงแก้ไข สร้างคู่มือครูฉบับสมบูรณ์ ผลที่ได้จากการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ คือ คู่มือครูประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลผลคำ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อหลักสูตรดังนี้ ความรู้เบื้องต้นของโปรแกรม ประมวลผลคำ ทักษะในการสร้างเอกสาร การเพิ่มคุณภาพของการสร้างเอกสาร การปรับแต่งเอกสารให้สวยงาม การสร้างจดหมายเวียนและซองจดหมาย

สมพล ศักดิ์ทวีกุลกิจ (2546 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานกิจกรรม หัวหน้าโครงการพิเศษ และอาจารย์ที่ปรึกษาใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ซึ่งเนื้อหาของคู่มือการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในสถานศึกษา จัดทำขึ้นตามยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษา โดยกำหนดกิจกรรมในรูปแบบของโครงการ จำนวน 9 โครงการคือ 1)โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน 2) โครงการทักษะชีวิต 3) โครงการเจ้าสัวสร้างอาชีพ 4) โครงการลานกีฬาต้านยาเสพติด 5) โครงการสร้างสุนทรียภาพ ดนตรี ศิลปะ 6) โครงการสร้างสิ่งประดิษฐ์คนรุ่นใหม่และแข่งขันทักษะวิชาชีพ 7) โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น 8) โครงการสายสัมพันธ์ครูและนักเรียน 9) โครงการตรวจยาเสพติด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดทำกิจกรรมด้านยาเสพติดในสถานศึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา หลักการ แนวคิด หลังจากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่สองตรวจสอบความ

เป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ ซึ่งปรากฏผลว่า คู่มือการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในสถานศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้มากในระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.47

ปริศนา จันทัด (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดทำคู่มือการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี ซึ่งเป็นคู่มือสำหรับครูอาจารย์ที่รับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาของวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี ใช้เป็นแนวทางการให้คำปรึกษาและดูแลช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี รวมทั้งเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการให้คำปรึกษา และดูแลช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษา การจัดทำคู่มือผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารหนังสืองานวิจัยและคู่มือต่าง ๆ เพื่อให้เนื้อหาครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน แล้วนำโครงร่างคู่มือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ จากนั้นได้ดำเนินการจัดทำคู่มือตามโครงร่างนั้นเมื่อได้คู่มือแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมการนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ 15 คน ผลปรากฏว่า คู่มือการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคนิคราชบุรีในรูปแบบของการจัดกิจกรรมการให้คำปรึกษา 3 ด้าน คือ 1) กิจกรรมการให้คำปรึกษาด้านวิชาการ 2) กิจกรรมการให้คำปรึกษาด้านส่วนตัวและสังคม 3) กิจกรรมการให้คำปรึกษาด้านอาชีพ ทั้งนี้พบว่า คู่มือมีความเหมาะสมและสามารถนำมาใช้ปฏิบัติจริง

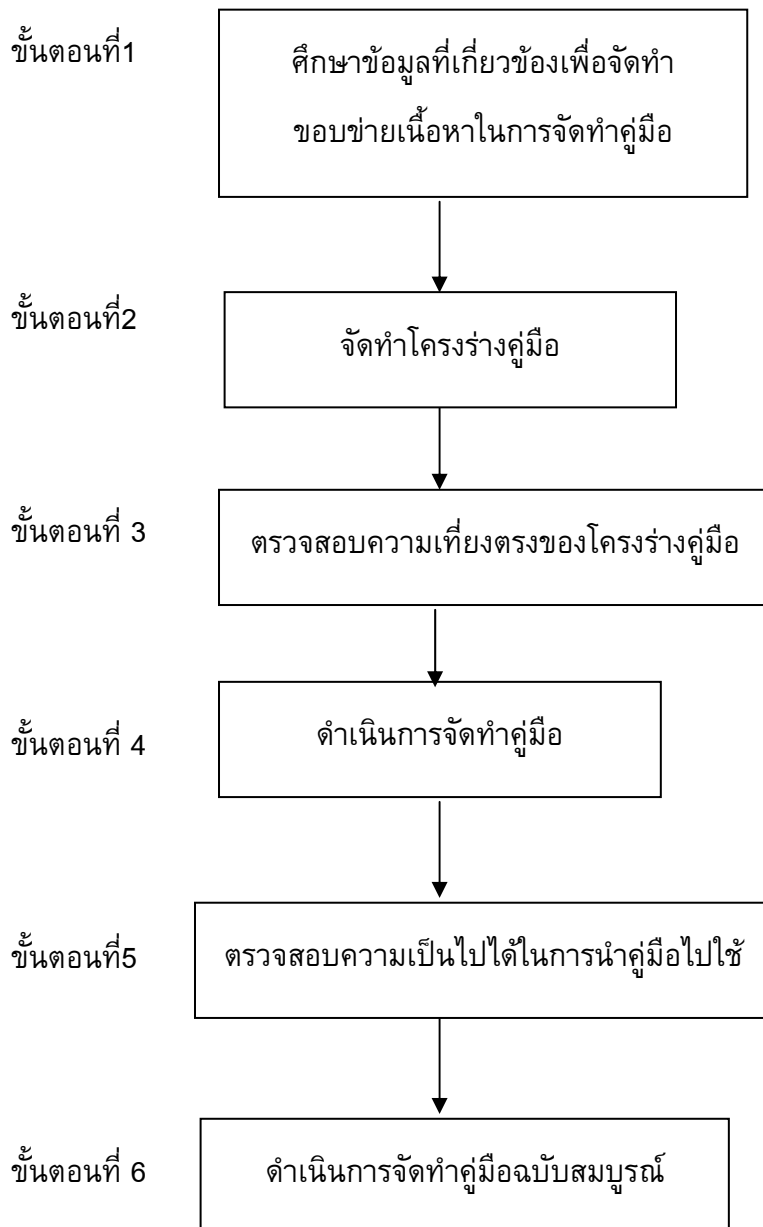
ณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย (2547 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าโครงการอาหารกลางวันใช้เป็นคู่มือในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ในการจัดทำคู่มือได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ คู่มือ ๆ ต่าง แล้วจัดทำโครงร่างให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญอีก 10 คน ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ปฏิบัติจริง ผลปรากฏว่า คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ประกอบด้วยเนื้อหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน 4 เรื่องคือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การประเมินผล อีกทั้งมีตัวอย่างแบบฟอร์มต่าง ๆ ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ จากผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ พบว่า คู่มือมีความเหมาะสมสามารถนำมาใช้ในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนได้ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.81

การจัดคู่มือครั้งนี้ ผู้จัดทำคู่มือมีความเชื่อพื้นฐานว่า การจัดกิจกรรมทักษะชีวิต ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะมีมาตรฐานและเกิดประโยชน์สูงสุด ควรจะต้องมีคู่มือที่สามารถนำไปใช้งานได้จริงและง่ายต่อการศึกษาด้วยตนเอง คู่มือที่จัดทำขึ้นจึงเป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งมีวิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ยืดหยุ่นได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีวิธีการจัดทำและตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

จากภาพประกอบ 1 อธิบายได้ว่า ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลในการจัดทำคู่มือ

ผู้จัดทำได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดกิจกรรมทักษะชีวิต การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมค่าย กิจกรรมกลุ่มสนใจ การอบรมสัมมนา กิจกรรมชุมชน และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ เพื่อใช้กำหนดเป็นขอบข่ายเนื้อหาของคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดังนี้

1. ศึกษานโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานจังหวัดระยอง และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดขอบเขตเนื้อหาของคู่มือในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับประชาชนในจังหวัดระยอง
2. ศึกษาหลักการเขียนคู่มือจากหนังสือ คู่มือต่าง ๆ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดทำคู่มือ เพื่อให้การเขียนคู่มือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สัมภาษณ์ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้บริหารที่เคยส่งกิจกรรมเด่นของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาชีพ ด้านทักษะชีวิต ด้านการศึกษาพื้นฐาน เข้าประกวดระดับภาคหรือจังหวัด หรือของกระทรวงศึกษาธิการมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลในการจัดทำคู่มือ
4. สัมภาษณ์และสอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษาศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอในเขตจังหวัดระยอง เจ้าหน้าที่งานแผนของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดระยอง และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออก องค์การบริหารส่วนตำบลและจังหวัดในพื้นที่ ประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนในระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตลอดจนขอข้อมูลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาด้านการใช้สารเสพติด การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนจัดทำคู่มือ
5. รวบรวมและสรุปข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาตามวิธีข้างต้น แล้วกำหนดเป็นขอบข่ายเนื้อหาการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อจัดทำเป็นโครงร่างของคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงร่างคู่มือ

ผู้จัดทำได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตามขั้นตอนที่ 1 มาสรุปและกำหนดเป็นโครงร่างของคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดังนี้

1. คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1.1 ส่วนที่ 1 บทนำ เป็นส่วนที่อธิบายถึงที่มา เหตุผล ความจำเป็นในการจัดทำคู่มือ ตลอดจนความมุ่งหมาย ความสำคัญและประโยชน์ของคู่มือ

1.2 ส่วนที่ 2 คำชี้แจงการใช้คู่มือ เป็นส่วนเกี่ยวกับวิธีการใช้คู่มือ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 คำชี้แจงส่วนเนื้อหา

1.2.2 คำชี้แจงส่วนวิธีการใช้คู่มือ

1) สำหรับผู้บริหาร

2) สำหรับผู้ปฏิบัติงาน

1.2.3 คำชี้แจงส่วนการประเมินผล

1.3 ส่วนที่ 3 ส่วนเนื้อหา เป็นส่วนอธิบายเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระยอง สำนักบริหารงานศึกษานอกโรงเรียน โดยแบ่งเนื้อหาตามรูปแบบการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต ดังนี้

1.3.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบ

1.3.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมกลุ่มสนใจ เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบ

1.3.3 รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบ

1.3.4 รูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบ

1.3.5 รูปแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ทฤษฎีการ

เรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้า การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบ

2. จัดทำโครงร่างคู่มือเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของโครงร่างคู่มือ

ผู้จัดทำได้นำโครงร่างคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

1. ผู้จัดทำเสนอมหาวิทยาลัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีรายนามดังต่อไปนี้

1.1 นายชัยวัฒน์ ผดุงญาติ ผู้เชี่ยวชาญ 9 สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

1.2 นายจตุรพงษ์ จิระมะกร ผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 นายประถม สัมครพงศ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออก

1.4 นายชำนาญ แจ่มจรัส ผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี

1.5 นายบารมี สอนเกิดสุข นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

2. นำโครงร่างคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พร้อมแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ผลที่ได้จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญสรุปได้ดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยรวมเหมาะสมดีแล้ว แต่ควรเพิ่มเติมในส่วนแนวคิดของรูปแบบกิจกรรมค่ายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดเป็นฐานการเรียนรู้ และนำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ในแต่ละฐานการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรมีตัวอย่างเอกสารประกอบตามฐานการเรียนรู้ในแต่ละฐาน

2.2 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รูปแบบการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยรวมเหมาะสมดีแล้ว แต่ควรเพิ่มเติมเกี่ยวกับสื่อและแหล่งค้นคว้า การยกตัวอย่างเอกสารประกอบควรยกตัวอย่างให้เป็นใบความรู้และใบงานให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้คู่มือสามารถปฏิบัติตามได้

2.3 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยรวมเหมาะสมดีแล้ว ควรนำเสนอขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงานรูปแบบอบรมสัมมนาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มเติมเกี่ยวกับสื่อและแหล่งค้นคว้าให้หลากหลาย

2.4 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยรวมเหมาะสมดีแล้ว ควรเพิ่มเติมขั้นตอนการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องด้วย และเพิ่มเติมเกี่ยวกับสื่อและแหล่งค้นคว้าให้มีหลากหลาย

2.5 การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รูปแบบการจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นโดยรวมเหมาะสมดีแล้ว แต่ควรเพิ่มเติมอธิบายวิธีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณีให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยกตัวอย่างใบความรู้และใบงานให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้คู่มือสามารถปฏิบัติตามได้

3. นำข้อคิดเห็น/คำแนะนำที่ได้มาปรับปรุง และจัดทำรายละเอียดตามโครงร่างคู่มือ

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการจัดทำคู่มือ

ผู้จัดทำดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยแก้ไขโครงร่างคู่มือที่ได้ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. นำผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโครงร่างคู่มือ ไปแก้ไขโครงร่างคู่มือตามคำแนะนำ โดยผู้จัดทำได้จัดลำดับเนื้อหาในการเขียนตามโครงร่างคู่มือ โดยแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย
2. นำข้อมูลหรือเนื้อหาที่ศึกษาค้นคว้ามาใส่ในแต่ละหัวข้อ
3. จัดพิมพ์เอกสารเป็นเล่ม และพิสูจน์อักษร ตลอดจนการเว้นวรรค ตัดคำ เพื่อให้ได้คู่มือที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้

ผู้จัดทำนำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ได้จัดทำขึ้น มาตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งแบบตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ ให้กับผู้เชี่ยวชาญ 15 ท่าน เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของคู่มือ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มศึกษานิเทศก์ กลุ่มผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน และกลุ่มครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังรายนามต่อไปนี้

กลุ่มศึกษานิเทศก์ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน จำนวน 2 คน

1. นายชาญ นพรัตน์ ศักขานิเทศก์เชี่ยวชาญ
2. นายสุชาติ ศรีนวลนัต ศักขานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

กลุ่มผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน ในจังหวัดระยอง จำนวน 4 คน

1. นายประยูร ดังก้อง ผู้อำนวยการสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอบ้านฉาง
2. นายอร่าม ต้นเงิน ผู้อำนวยการสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอมืองระยอง

3. นายสะโธ สุภาเสพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาชำนาญการ ศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอวังจันทร์

4. ร.อ.หญิงพิทยา แสงทอง ผู้อำนวยการสถานศึกษาชำนาญการศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปลวกแดง

กลุ่มครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอใน จังหวัดระยอง จำนวน 9 คน

1. นางนัฐ บุญชู ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอปลวกแดง
2. นายพราหม โพธิ์งาม ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอเมือง
3. นางสาวบุญยรัตน์ อารีรอบ ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอบ้านฉาง

บ้านฉาง

4. นายวรกิจ อันโน ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอเมือง
5. นายวิชาญ พฤษสินงาม ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอเมือง
6. นางวาสนา ชื่นสงวน ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอแกลง
7. นางจินตนา สุภาภรณ์ ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอบ้านค่าย
8. นางพัทธนี แพทย์ศิริ ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกิ่งอำเภอนิคมพัฒนา
9. นางสาวปราณี จันทรัตน์ ตำแหน่งครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอำเภอวังจันทร์

2. นำแบบตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ ที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็น แล้ว โดยนำมาเรียงลำดับคะแนนตามความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ให้ 5 คะแนน เมื่อ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด

ให้ 4 คะแนน เมื่อ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับมาก

ให้ 3 คะแนน เมื่อ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับปานกลาง

ให้ 2 คะแนน เมื่อ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับน้อย

ให้ 1 คะแนน เมื่อ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับน้อยที่สุด

3. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นรายกิจกรรมและรายข้อ โดยแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง/สามารถนำไปปฏิบัติได้มากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง เห็นด้วย/สามารถนำไปปฏิบัติได้มาก

2.50 – 3.49 หมายถึง ไม่แน่ใจ/สามารถนำไปปฏิบัติได้ปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วย/สามารถนำไปปฏิบัติได้น้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง/สามารถนำไปปฏิบัติได้น้อยที่สุด

4. ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ กับผู้เชี่ยวชาญคณะที่สอง
ปรากฏผลดังตาราง 1 – 6

ตาราง 1 ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไปใช้
โดยรวมและรายรูปแบบ

ข้อที่	ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย	4.05	0.43	มีความเป็นไปได้มาก
2.	การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม สนใจ	3.98	0.55	มีความเป็นไปได้มาก
3.	การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรม สัมมนา	4.04	0.54	มีความเป็นไปได้มาก
4.	การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมชุมชน	4.05	0.57	มีความเป็นไปได้มาก
5.	การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี	4.12	0.44	มีความเป็นไปได้มาก
	รวม	4.05	0.32	มีความเป็นไปได้มาก

จากตาราง 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรม
ทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไปใช้ปฏิบัติได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$,
S.D.= 0.32)

เมื่อพิจารณาเป็นรายรูปแบบพบว่า อยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับ
จากน้อยไปหาน้อยดังนี้ รูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ($\bar{x} = 4.12$, S.D.= 0.44)
รูปแบบกิจกรรมค่าย ($\bar{x} = 4.05$, S.D.= 0.43) รูปแบบกิจกรรมชุมชน ($\bar{x} = 4.05$, S.D.= 0.57)
รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา ($\bar{x} = 4.04$, S.D.= 0.54) และรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ ($\bar{x} = 3.98$,
S.D.= 0.55) ตามลำดับ

ตาราง 2 ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

ข้อที่	ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรมค่าย	3.80	1.15	มีความเป็นไปได้มาก
2.	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด	3.93	1.03	มีความเป็นไปได้มาก
3.	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้	4.07	0.96	มีความเป็นไปได้มาก
4.	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้	4.40	0.91	มีความเป็นไปได้มาก
5.	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้	4.33	0.82	มีความเป็นไปได้มาก
6.	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม	4.27	0.80	มีความเป็นไปได้มาก
7.	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล	4.33	0.82	มีความเป็นไปได้มาก
8.	ความเหมาะสมของแบบประเมิน	4.20	0.68	มีความเป็นไปได้มาก
9.	ความเหมาะสมของแบบบันทึกพฤติกรรม	4.20	0.77	มีความเป็นไปได้มาก
10.	ความเหมาะสมของแบบสังเกตพฤติกรรม	4.13	0.74	มีความเป็นไปได้มาก
11.	ความเหมาะสมของใบความรู้	4.00	0.85	มีความเป็นไปได้มาก
12.	ความเหมาะสมของใบงาน	3.53	0.99	มีความเป็นไปได้มาก
13.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้	3.47	0.83	มีความเป็นไปได้ปานกลาง
	รวม	4.05	0.43	มีความเป็นไปได้มาก

จากตาราง 2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่ายพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.43) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อ 13 คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้ มีความเหมาะสมและนำไปปฏิบัติได้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.83)

ตาราง 3 ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ

ข้อที่	ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ	4.07	0.80	มีความเป็นไปได้มาก
2.	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด	3.93	0.80	มีความเป็นไปได้มาก
3.	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้	3.67	1.35	มีความเป็นไปได้มาก
4.	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้	3.80	1.01	มีความเป็นไปได้มาก
5.	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้	3.53	1.06	มีความเป็นไปได้มาก
6.	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม	4.27	0.88	มีความเป็นไปได้มาก
7.	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล	4.27	0.80	มีความเป็นไปได้มาก
8.	ความเหมาะสมของแบบประเมิน	4.13	0.83	มีความเป็นไปได้มาก
9.	ความเหมาะสมของแบบสังเกตพฤติกรรม	4.20	1.08	มีความเป็นไปได้มาก
10.	ความเหมาะสมของใบความรู้	4.00	1.07	มีความเป็นไปได้มาก
11.	ความเหมาะสมของใบงาน	3.80	1.26	มีความเป็นไปได้มาก
12.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้	4.13	0.92	มีความเป็นไปได้มาก
รวม		3.98	0.55	มีความเป็นไปได้มาก

จากตาราง 3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.55) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือ สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.88) ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.80) และความเหมาะสมของแบบสังเกตพฤติกรรม ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 1.08)

ตาราง 4 ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

ข้อที่	ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา	3.80	1.01	มีความเป็นไปได้มาก
2.	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด	4.00	1.07	มีความเป็นไปได้มาก
3.	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้	3.80	0.86	มีความเป็นไปได้มาก
4.	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้	4.33	0.98	มีความเป็นไปได้มาก
5.	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้	4.13	1.06	มีความเป็นไปได้มาก
6.	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม	4.13	0.92	มีความเป็นไปได้มาก
7.	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล	4.13	0.92	มีความเป็นไปได้มาก
8.	ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม	4.20	0.86	มีความเป็นไปได้มาก
9.	ความเหมาะสมของแบบผลการเรียนรู้	4.13	0.83	มีความเป็นไปได้มาก
10.	ความเหมาะสมของแบบประเมินผลตนเอง	4.00	1.00	มีความเป็นไปได้มาก
11.	ความเหมาะสมของใบความรู้	3.87	1.19	มีความเป็นไปได้มาก
12.	ความเหมาะสมของใบงาน	3.87	0.92	มีความเป็นไปได้มาก
13.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้	4.07	1.03	มีความเป็นไปได้มาก
	รวม	4.04	0.54	มีความเป็นไปได้มาก

จากตาราง 4 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$, S.D.= 0.54) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือ ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.33$, S.D.= 0.98) ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม ($\bar{x} = 4.20$, S.D.= 0.86) ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.13$, S.D.= 1.06)

ตาราง 5 ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมชุมชน

ข้อที่	ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรมชุมชน	4.13	0.92	มีความเป็นไปได้มาก
2.	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด	4.40	0.83	มีความเป็นไปได้มาก
3.	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้	4.27	1.03	มีความเป็นไปได้มาก
4.	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้	4.47	0.83	มีความเป็นไปได้มาก
5.	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้	4.33	0.82	มีความเป็นไปได้มาก
6.	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม	4.20	0.77	มีความเป็นไปได้มาก
7.	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล	4.00	0.93	มีความเป็นไปได้มาก
8.	ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม	4.07	0.88	มีความเป็นไปได้มาก
9.	ความเหมาะสมของใบความรู้	3.20	1.15	มีความเป็นไปได้ปานกลาง
10.	ความเหมาะสมของใบงาน	3.73	1.16	มีความเป็นไปได้มาก
11.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้	3.73	1.16	มีความเป็นไปได้มาก
	รวม	4.05	0.57	มีความเป็นไปได้มาก

จากตาราง 5 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมชุมชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นรายข้อเรื่อง ความเหมาะสมของใบความรู้ มีความเหมาะสมและนำไปปฏิบัติได้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$, S.D.= 1.15)

ตาราง 6 ความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

ข้อที่	ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี	3.93	0.88	มีความเป็นไปได้มาก
2.	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด	3.80	1.01	มีความเป็นไปได้มาก
3.	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้	4.07	0.96	มีความเป็นไปได้มาก
4.	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้	3.87	1.06	มีความเป็นไปได้มาก
5.	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการ เรียนรู้	4.13	1.06	มีความเป็นไปได้มาก
6.	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม	4.33	1.05	มีความเป็นไปได้มาก
7.	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล	4.27	0.88	มีความเป็นไปได้มาก
8.	ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม	4.33	1.11	มีความเป็นไปได้มาก
9.	ความเหมาะสมของใบความรู้	3.87	1.25	มีความเป็นไปได้มาก
10.	ความเหมาะสมของใบงาน	4.27	1.16	มีความเป็นไปได้มาก
11.	ความเหมาะสมของแบบประเมินชิ้นงาน	4.20	1.01	มีความเป็นไปได้มาก
12.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้ เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้	4.40	0.74	มีความเป็นไปได้มาก
	รวม	4.12	0.44	มีความเป็นไปได้มาก

จากตาราง 6 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรม
ทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$,
S.D.=0.44) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือ คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้
เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้ ($\bar{x} = 4.40$, S.D.=0.74) สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามี
ความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.33$, S.D.= 1.05) ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม ($\bar{x} = 4.33$,
S.D.= 1.11)

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการจัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์

ผู้จัดทำนำข้อมูลที่ได้จากผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้มาปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นจึงได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามโครงร่างคู่มือที่ได้ผ่านกระบวนการการพิจารณา เสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนอเป็นสารนิพนธ์

บทที่ 4

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ส่วนที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อสังคมมนุษย์ในการที่จะสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นแก่สังคมทำให้สังคมดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อยเจริญก้าวหน้าตามความมุ่งหมายของแต่ละสังคม การศึกษาต้องจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษาที่ออกสู่สังคม สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนั้นได้ (เสาวนีย์ เลวลัย. 2542 : 12) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาชุมชน (Community Education) ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non – Formal Education) ที่มีส่วนช่วยสร้างเสริมการพัฒนาชุมชนได้อย่างดี โดยถือว่าการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนทุกคนในชุมชน และถือว่าสังคมจะต้องมีส่วนร่วม สามารถเกี่ยวข้องในกระบวนการศึกษาทั้งหมด โดยแนวคิดนี้สอดคล้องกับมาตรา 8 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 4)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นการจัดการศึกษาชุมชน และการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนรูปแบบหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ ให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาสและให้บริการการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างหลากหลายวิธีสนองตอบความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเองให้แก่ประชาชนในชุมชนในทุกเพศทุกวัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต จากสภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ประสบกับปัญหาหลายประการ ทั้งการบริหารและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชน อาทิเช่น คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเพียงพอ การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขาดความต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มาจากการเลือกตั้ง และมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำนวนมากที่มีการจัดตั้งและ

ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน จึงทำให้ประชาชนไม่สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน(หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542 : 6) สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มีการกระจายอำนาจการศึกษาไปยังองค์การปกครองท้องถิ่น สถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรง กล่าวคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะเพิ่มบทบาทการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชนมากขึ้น แต่หน่วยงานในภาครัฐจะมีบทบาทในการดำเนินการในด้านการศึกษาน้อยลง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนในการจัดการศึกษาสำหรับชุมชน มีแนวทางการบริหารงานและจัดการศึกษาเพื่อบริการชุมชนอย่างชัดเจน และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน ในขณะเดียวกันรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับชุมชนจะต้องหลากหลาย ครอบคลุม และผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคนในชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ เต็มเต็มทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย อันส่งผลให้คนในชุมชนมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความชัดเจนในการบริหารและจัดการศึกษาทักษะชีวิตให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงจำเป็นต้องมีคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสำหรับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดและบริหารกิจกรรมทักษะชีวิต ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีคุณภาพ โดยผู้ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาสามารถใช้คู่มือนี้ เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษาทักษะชีวิตสำหรับชุมชนได้ และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง สามารถใช้คู่มือนี้ เป็นแนวทางการบริหารงาน กำกับติดตามได้เช่นกัน ด้วยเหตุดังกล่าวคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกคน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ประโยชน์ของคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่จัดทำขึ้น มีประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องดังนี้

1. คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแนวทางการวางแผน จัดแผนงานโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการและการสนับสนุน ตลอดจนการนิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2. ผู้บริหารสถานศึกษา

สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สนับสนุนและส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถจัดและให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ ตลอดจนการนิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. ครูผู้สอน

สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแนวทางการวางแผนการปฏิบัติงาน จัดทำโครงการเพื่อจัดและให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย นิเทศ ติดตามการจัดกิจกรรม

4. ผู้เรียนและประชาชน

สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแนวทางการตรวจสอบ และร่วมวางแผนการบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับชุมชน

ส่วนที่ 2

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

1. เนื้อหาของคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดระยอง สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน แบ่งเนื้อหาเป็น 5 ส่วนตามรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ดังนี้

ส่วนที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย

เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้าและการวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ

เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้าและการวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา

เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้าและการวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 4 รูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน

เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้าและการวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 5 รูปแบบการจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

เป็นรายละเอียดแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้าและการวัดและประเมินผล

2. วิธีการใช้คู่มือ

2.1 สำหรับผู้บริหาร สามารถดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 การศึกษาเนื้อหาในคู่มือ

ศึกษารายละเอียดในคู่มือเล่มนี้ให้ชัดเจน เพื่อสามารถชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชน

ผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชน ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลความต้องการของชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดและให้บริการทางการศึกษา โดยศึกษาข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่มีผู้สำรวจศึกษามาก่อน และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิโดยการเข้าไปสำรวจในชุมชนเป้าหมาย

2.1.3 การเตรียมงาน ประสานงาน และประชุมชี้แจง

ผู้บริหารจะต้องประสานงานกับหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตในพื้นที่ เช่น การวางแผนจัดทำโครงการร่วมกันระหว่างเครือข่ายและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การสรรหาพิจารณาสถานที่จัดกิจกรรม วิทยากรให้ความรู้ การเลือกรูปแบบกิจกรรม ตลอดจนแนวทางการวัดผลและประเมินผล รวมถึงการจัดประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

2.1.4 การดำเนินการ

ผู้บริหารให้การสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการที่กำหนด ได้แก่ การลงพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมทักษะชีวิตร่วมกับผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้กับกลุ่มเป้าหมาย

2.1.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม

ผู้บริหารจะต้องวางแผนการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้แผนงาน/โครงการบรรลุ และนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจหรือการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

2.1.6 การประเมินผล

ผู้บริหารต้องแสวงหาข้อมูลสารสนเทศจากการปฏิบัติงาน มาประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับบริหารงาน และการประเมินผลตามแผนงาน/โครงการที่วางแผนไว้

2.2 สำหรับผู้ปฏิบัติงาน สามารถดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 ศึกษาแนวคิดกิจกรรมทักษะชีวิตจากคู่มือ

ผู้ปฏิบัติงานควรศึกษาแนวคิดการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต ตลอดจนรายละเอียดการจัดกิจกรรมในคู่มือเล่มนี้ให้ชัดเจน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ชัดเจนและจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้

2.2.2 ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตจากคู่มือ

ผู้ปฏิบัติงานควรศึกษารายละเอียดรูปแบบการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตในคู่มือ เพื่อออกแบบกิจกรรมและรายละเอียดของการปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่

2.2.3 การวางแผน เตรียมงาน และประสานงานในพื้นที่

ผู้ปฏิบัติงานจะต้องวางแผนการปฏิบัติงาน เตรียมงานและประสานงานในด้านต่าง ๆ เช่น ระยะเวลาที่จัดกิจกรรม สื่อ วิทยากร สถานที่ งบประมาณ ตลอดจนบทบาท ภารกิจ หน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกคนในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต

2.2.4 การดำเนินงาน

ผู้ปฏิบัติงานลงมือการจัดกิจกรรมตามแผนงานที่ได้กำหนด อนึ่งผู้ปฏิบัติงานควรวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางในการปฏิบัติงานจากคู่มือ กับการปฏิบัติจริงว่า สามารถปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด

2.2.5 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานควรประเมินผลการปฏิบัติงานว่า เป็นไปตามแผนงาน/โครงการที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3

เนื้อหาสำหรับคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ที่มีความต้องการหลากหลาย และหลายกลุ่มเป้าหมาย ทำให้การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตจึงต้องออกแบบกิจกรรม เนื้อหาสาระ ที่ต้องสามารถสนับสนุน ส่งเสริม ป้องกัน หรือการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ อาทิเช่น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมทักษะชีวิต แบ่งเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

ส่วนที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย

รูปแบบกิจกรรมค่าย หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตในรูปแบบค่ายพักแรม โดยนำผู้เรียนมาฝึกเรียนและฝึกปฏิบัติจริงในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อส่งเสริมให้เกิดทักษะ ความรู้ และเจตคติในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือคณะ

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ

รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ต่อเนื่องและศึกษาจบภายในระยะเวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง เพื่อส่งเสริมให้เกิดทักษะหรือความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา

รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา หมายถึงการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง ในลักษณะของการอบรมหรือสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน

ส่วนที่ 4 รูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน

รูปแบบกิจกรรมชุมชน หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตสำหรับชุมชน ในลักษณะการรณรงค์ที่สอดคล้องกับกระแสสังคม หรือเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ส่วนที่ 5 รูปแบบการจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

รูปแบบกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจและพฤติกรรมต่อรากฐานทางวัฒนธรรม

ทักษะชีวิต

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 : 8) กล่าวถึงทักษะชีวิต (Life Skill) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในการจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัว ในสภาพสังคมปัจจุบัน และการเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นชีวิต ครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม ปัญหาสังคม ปัญหาเรื่องโรคเอดส์ ปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด ฯลฯ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

กรมสุขภาพจิต (2543 : 1) กล่าวถึงความหมายของทักษะชีวิตว่า เป็นความสามารถเชิง มนุษย์ ประกอบด้วย ความคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ ความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ความคิดสร้างสรรค์ ความตระหนักรู้ในตน ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกภูมิใจในตัวเอง ความรู้สึกที่ ตนเองมีคุณค่า ความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสาร ความรู้สึกนึกคิดของตน และรับรู้ความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่งความสามารถในการประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือก และลงมือแก้ปัญหาอย่างถูกต้องสามารถเลือกใช้วิธีการกับอารมณ์หรือความเครียด และมีวิธีการป้องกันการเกิดอารมณ์หรือความเครียดที่เหมาะสม

จากความหมายข้างต้น ทักษะชีวิตจึงหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในการอันที่จะจัดการกับปัญหาในสภาพสังคมปัจจุบัน และการเตรียม ความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ความสามารถในการประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือก และ ลงมือแก้ปัญหาอย่างถูกต้องสามารถเลือกใช้วิธีการกับอารมณ์หรือความเครียด และมีวิธีการป้องกันการ เกิดอารมณ์หรือความเครียดที่เหมาะสม

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ มี 9 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การรู้จักและเข้าใจตนเอง

- 1.1 การรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง
- 1.2 การเข้าใจความต้องการและความรู้สึกของตนเอง
- 1.3 การเข้าใจศักยภาพจุดดีจุดด้อยของตนเอง
- 1.4 การรู้จักเลือกสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับตน
- 1.5 การรู้จักใช้ความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์ รู้จักปลุกใจตนเอง
- 1.6 ความภาคภูมิใจ มั่นใจตนเอง
- 1.7 การมีสติ รู้ตัว และควบคุมตนเองได้

2. การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้

- 2.1 การใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา รับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ตลอดเวลา
- 2.2 การรู้จักใช้เหตุผลหรือดุลยพินิจในการตัดสินใจในความน่าเชื่อถือของข้อมูล
- 2.3 การรู้จักนำความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์

3. การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ

- 3.1 คิดได้คล่อง คิดได้เร็ว มีปฏิภาณ
- 3.2 คิดได้กว้าง มีความหลากหลาย
- 3.3 คิดได้ละเอียด ลึกซึ้ง
- 3.4 คิดได้ไกล มีวิสัยทัศน์
- 3.5 คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจินตนาการแปลกใหม่
- 3.6 คิดอย่างมีเหตุผล
- 3.7 คิดวิเคราะห์ วิचारณ์ จำแนกแจกแจงได้
- 3.8 คิดสังเคราะห์ คิดรวบยอด สรุปประเด็นสำคัญได้
- 3.9 ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างรอบคอบ มีระบบ มีขั้นตอน มีเหตุผลและข้อมูลประกอบ

ชัดเจน

4. การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

- 4.1 การรู้จักแสดงออกด้วยคำพูด กิริยาท่าทาง และการกระทำที่เหมาะสมกับบุคคล

และกาลเทศะ

- 4.2 การทำให้ผู้อื่นเข้าใจความรู้สึก และความต้องการของตนเองได้
- 4.3 การเข้าใจความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น
- 4.4 การรู้จักช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจผู้อื่น
- 4.5 การรู้จักโน้มน้าว ชักจูงผู้อื่น
- 4.6 การรู้จักผูกมิตร สร้างจิตสัมพันธ์
- 4.7 การรู้จักประนีประนอม ตอรอง และขัดข้อขัดแย้ง
- 4.8 การรู้จักเป็นผู้นำ และผู้ตามให้เหมาะสมกับกรณี

5. การวางแผนและการจัดการ

- 5.1 การรู้จักวางแผนเป้าหมายและวางแผนการเรียนรู้ การทำการบ้าน การใช้เวลาในชีวิตประจำวันระยะสั้นแต่ละวัน แต่ละเดือนได้

- 5.2 การรู้จักคิดถึงอนาคต มีเป้าหมาย และรู้จักวางแผนชีวิต การเรียน การทำงานในระยะยาวได้

- 5.3 การรู้จักลำดับขั้นตอนการทำงาน และมีการเตรียมตัวเพื่อทำภารกิจต่าง ๆ

- 5.4 การรู้จักควบคุมตัวเองให้ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และมีการตรวจสอบผลที่

เกิดขึ้น

- 5.5 การรู้จักใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงินทอง ข้าวของให้เป็นประโยชน์คุ้มค่า

- 5.6 การรู้จักยืดหยุ่นปรับเปลี่ยน และวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานที่เปลี่ยนแปลง

ได้

6. การทำงานเป็นทีม

- 6.1 การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในการกิจที่ได้รับมอบหมาย
- 6.2 การมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือแก่หมู่คณะ
- 6.3 การยอมรับเข้าใจและให้อภัยซึ่งกันและกัน
- 6.4 มีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบ ไม่เห็นแก่ตัว
- 6.5 เคารพมติของกลุ่มและกฎเกณฑ์ ระเบียบทางสังคม

7. การปรับตัว

- 7.1 รู้จักสังเกต และเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
- 7.2 รู้จักปรับความคิด และความรู้สึกเพื่อลดความเครียดเมื่อเผชิญสถานการณ์แปลกใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
- 7.3 รู้จักมารยาทและสามารถปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคล สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

8. การมีวิสัยทัศน์

- 8.1 ตื่นตัวต่อการยอมรับรู้ข่าวสาร และการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ
- 8.2 มีจินตนาการ รู้จักคาดการณ์ล่วงหน้าเสมอ ๆ
- 8.3 ชอบคบหาสมาคมผู้รู้ และชอบหาประสบการณ์ใหม่

9. ความกล้าเสี่ยง

- 9.1 รู้สึกสนุกสนาน และท้าทายสิ่งที่จะเผชิญสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ
- 9.2 สามารถคาดคะเนเหตุการณ์
- 9.3 กล้าทดสอบหรือพิสูจน์ข้อสงสัยโดยมีการหยั่งเชิง ทดลอง ก่อนปฏิบัติจริง
- 9.4 กล้าตัดสินใจและกระทำสิ่งต่าง ๆ ก่อนคนอื่น

หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาประชาชนให้มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชน

การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชน เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดและให้บริการทางการศึกษา ซึ่งสามารถศึกษาข้อมูลได้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่มีผู้สำรวจศึกษามาก่อน และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิโดยการเข้าไปสำรวจในชุมชนเป้าหมาย

2. เตรียมงาน ประสานงาน

การประสานงานเพื่อดำเนินงาน เป็นการกำหนดประสานงานจัดทำโครงการ ร่วมกันระหว่างเครือข่ายและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. ออกแบบกิจกรรม

การออกแบบกิจกรรมเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ผู้เรียน สื่อ และเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การที่จะออกแบบกิจกรรมได้ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสภาพชุมชน ความต้องการของผู้เรียน เครือข่าย เนื้อหา และระยะเวลาในการดำเนินการ จึงสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้ ทั้งนี้รูปแบบการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต ได้แก่

3.1 การจัดกิจกรรมค่าย

3.1.1 ค่ายพักแรมแบบเข้าไปเย็นกลับ (Day Camp)

3.1.2 ค่ายพักแรมแบบอยู่ค้างคืน (Overnight หรือ Resident Camp)

3.2 การจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ

3.2.1 กลุ่มสนใจแบบหนึ่งวัน

3.2.2 กลุ่มสนใจแบบศึกษาต่อเนื่อง

3.3 การจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา

3.3.1 การอบรม (Training)

3.3.2 การสัมมนา (Seminar)

3.3.3 การฝึกปฏิบัติการ (Work Shop)

3.3.4 การศึกษาดูงาน

3.4 การจัดกิจกรรมชุมชน

3.4.1 เกม และกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคลและองค์กร (Walk Rally)

3.4.2 เวทีชาวบ้านหรือเวทีชุมชน

3.4.3 กิจกรรมรณรงค์

3.5 การจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

3.5.1 วันสำคัญทางศาสนา

3.5.2 วันสำคัญทางรัฐพิธี

3.5.3 วันสำคัญทางประเพณีไทยหรือประเพณีท้องถิ่น

4. ดำเนินการ

การดำเนินการเป็นการลงมือปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการที่กำหนด ได้แก่ การลงพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมให้กับกลุ่มเป้าหมายในวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายไว้ โดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดจะต้องนำวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณตามที่ตกลงไว้มาจัดกระบวนการเรียนรู้

5. ประเมินผล

การประเมินผลเป็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีการประเมินที่กำหนดได้ ได้แก่ การประเมินตามสภาพจริง และการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

6. ติดตามผล

การติดตามผลเป็นการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จัดขึ้น โดย เครือข่าย

ผู้เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

รูปแบบกิจกรรมค่าย

1. แนวคิด

กระบวนการค่ายเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน และการเรียนรู้การทำงานแบบเป็นทีม เป็นคณะ ผลัดกันทำหน้าที่ตามความถนัด และความสนใจของแต่ละคน จึงก่อให้เกิดทักษะการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบ วินัย ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ฯลฯ ส่วนเนื้อหาวิชาการจะกำหนดเป็นแบบกว้างๆ หรือเจาะลึก ด้านใดด้านหนึ่ง โดยบูรณาการกับองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่าย ในด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ การทำงานเป็นทีม การปรับตัว การมีวิสัยทัศน์และความกล้าเสี่ยง

3. ขั้นตอนดำเนินการ

3.1 ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมค่าย ดังนี้

3.1.1 ด้านสถานที่จัดกิจกรรมค่าย เป็นสถานที่ใด อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใด ระบบบริการพื้นฐานด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำประปา/น้ำบาดาล ห้องน้ำ เรือนพัก ตลอดจนความยากง่ายในการเดินทาง

3.1.2 การรักษาความปลอดภัยในสถานที่ที่จะจัดกิจกรรม สถานพยาบาลที่อยู่ใกล้ที่สุด สถานีตำรวจที่อยู่ใกล้ที่สุด

3.1.3 แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ จำนวนงบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้บ้าง

3.1.4 กลุ่มเป้าหมายเข้าค่าย มีจำนวนเท่าใด เหมาะสมต่อพื้นที่ของสถานที่ที่จัดกิจกรรมหรือไม่ การแบ่งเป็นหมวดหมู่ การจัดที่พัก

3.1.5 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยส่วนใหญ่นิยมจัดเป็นฐานการเรียนรู้ จำนวนฐานการเรียนรู้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณเนื้อหา เวลา และจำนวนคนที่เข้าร่วมกิจกรรม แต่ละฐานการเรียนรู้จะใช้เวลาเรียนรู้ประมาณ 20 – 40 นาที การประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาหรือแต่ละฐาน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ในระดับภาพรวมทั้งหมด

3.1.6 วิทยากรประจำฐานการเรียนรู้ เป็นใคร รับผิดชอบฐานการเรียนรู้ใด

- 3.2 การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าค่ายทักษะชีวิต
- 3.3 จัดกิจกรรมเข้าค่ายเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ดำเนินการตามแผนงานที่กำหนด
- 3.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมเข้าค่ายเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในภาพรวม
- 3.5 สรุปผลและรายงาน

4. หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบกิจกรรมค่าย จะมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ดังนี้

4.1 การบูรณาการ (Intigration)

การบูรณาการมี 2 ลักษณะคือ การบูรณาการภายในวิชา ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระการสอนในรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์เดียวกันเข้าด้วยกัน และการบูรณาการระหว่างวิชา ที่มีรูปแบบการสอน 4 แบบคือ แบบที่หนึ่งเป็นการสอนบูรณาการแบบสอดแทรก เป็นการสอนโดยครูคนเดียว แล้วสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ตามความเหมาะสม ส่วนแบบที่สองเป็นการสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน เป็นการวางแผนการสอนร่วมกันกับครูเครือข่ายซึ่งเป็นเพื่อนครูในโรงเรียน โดยสอนในหัวเรื่องหรือความคิดรวบยอดหรือปัญหาเดียวกันแต่ต่างวิชาและต่างคนต่างสอน แบบที่สามเป็นการสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ มีลักษณะคล้ายกับการสอนแบบที่สองแต่มีการมอบหมายงานและโครงการร่วมกัน เพื่อร่วมกิจกรรมกับเพื่อนครูเครือข่าย ผู้ปกครองเครือข่าย ผู้เรียนและผู้เรียนเครือข่าย และแบบที่สี่เป็นการสอนบูรณาการแบบข้ามวิชาหรือเป็นการสอนของครูร่วมกันเป็นคณะ มีการวางแผนปรึกษาหารือร่วมกันโดยกำหนดหัวเรื่อง กิจกรรม แล้วดำเนินการให้ครอบคลุมกระบวนการ สรุป รายงานผลและพัฒนา (จันทร์ชลี มาพุทท. 2546: 12 - 14)

4.2 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มาจากความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยมีวิทยากรหรือผู้สอนจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้จากวิทยากรสู่ผู้เรียนแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นกระบวนการสร้างความรู้ จึงต้องอ้างอิงจากประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายกระทำ อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องหรือเกิดพลวัตรของการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจึงย้มาถึงลักษณะทางสังคมของการเรียนรู้ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน จึงทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยการแสดงออกทางได้แก่ การพูดและการเขียนเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ (วิลาสินี วิเชียรรัตน์. 2542 : 14)

4.3 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Study Learning)

การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของแต่ละบุคคล อาจด้วยความจำเป็น ความต้องการหรือความสนใจก็ได้แล้วแต่ คุณลักษณะเช่นนี้จะนำมาซึ่งการขวนขวาย มุ่งมั่นและตั้งใจ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นความรู้ที่ถาวร เนื่องจากการเรียนรู้ที่เกิดจากการขวนขวาย และศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ถึงแม้จะมีหรือต้องอาศัยผู้คอยแนะแนวหรือแนะนำบ้าง แต่โดยหลักการแล้วจะต้องพึ่งพาหรืออาศัยตนเองเป็นหลัก ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยให้การเรียนรู้ดังกล่าวติดตัวผู้เรียนไปอย่างถาวร อีกทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้เรียนมีอิสระที่เลือกและกำหนด หรือแผนการเรียนรู้ของตนเองตามความสนใจ ความถนัด รวมถึงความพร้อม อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น มีเงื่อนไขและปัจจัยหลักอยู่ที่ตัวผู้เรียนที่ต้องวินัย ความมุ่งมั่นและนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ (ชาวลิต ตนานนท์ชัย. 2547 : 7)

ดังนั้นในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบกิจกรรมค่าย จึงเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องบูรณาการเนื้อหาวิชาหลายวิชา ใช้ครูผู้สอนเป็นคณะ อาศัยการมีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียนกับผู้เรียน และการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

5. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

5.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายควรมีจำนวนที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรม ตลอดจนดูแลได้อย่างทั่วถึง ส่วนใหญ่จะนิยมกันประมาณ 50 – 70 คน ถ้าหากผู้เข้าค่ายมีจำนวนมาก การดูแลหรือการจัดกิจกรรม ตลอดจนจนจำนวนเจ้าหน้าที่จะต้องให้มีความเหมาะสม

5.2 ระยะเวลา

เนื่องจากค่ายมี 2 ประเภท คือ ค่ายพักแรมแบบเข้าไปเย็นกลับ (Day Camp) หรือค่ายสำหรับเด็ก ควรใช้ระยะเวลาประมาณ 1 วัน และค่ายพักแรมแบบอยู่ค้างคืน (Overnight หรือ Resident Camp) ซึ่งมีระยะเวลาการจัดค่ายที่เหมาะสม ได้แก่ 3 วัน 2 คืน

5.3 สถานที่

สถานที่ควรรองรับจำนวนผู้เข้าค่ายได้ หากสถานที่เล็ก ควรกำหนดจำนวนของผู้เข้าค่ายให้เหมาะสม สิ่งสำคัญที่สุดคือ การให้บริการด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ห้องน้ำ น้ำดื่ม น้ำใช้ จะต้องเพียงพอต่อคนจำนวนมาก และสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งคือ ความปลอดภัยของสถานที่ที่ใช้เข้าค่าย

5.4 กิจกรรม

กิจกรรมค่ายส่วนใหญ่นิยมจัดเป็นโปรแกรม และตารางเวลาอยู่ค่าย มีการบริหารจัดการ จัดให้มีผู้นำค่ายและมีการมอบหมายหน้าที่ต่อกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ชีวิตที่ดีต่อกัน กิจกรรมส่วนใหญ่จะจัดในลักษณะฐานความรู้ โดยการบูรณาการเนื้อหาวิชาการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ

ฐานความรู้แต่ละฐาน ควรใช้เวลาศึกษาเนื้อหาและทำกิจกรรมในแต่ละฐาน อย่างน้อยฐานความรู้ละ 30 นาที

ขั้นนำ เข้าสู่กิจกรรมฐานความรู้ เป็นการให้ความรู้เบื้องต้น และทักทายให้ผู้เข้าค่ายปรับตัว และพักให้หายเหนื่อย (5 นาที)

ขั้นชี้แจง การทำกิจกรรมในฐานความรู้ เป็นการแจกใบงาน อธิบายกติกาหรือเนื้อหาที่ยากให้เข้าใจตรงกัน

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม ให้ผู้เข้าค่ายปฏิบัติตามใบงาน โดยมีผู้ดูแลฐานความรู้คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

ขั้นรายงานกิจกรรม เป็นช่วงให้ผู้เข้าค่ายได้สรุปองค์ความรู้ของตนเอง และแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับคนอื่น

ขั้นสรุป เป็นการให้ผู้ดูแลฐานความรู้ช่วยสรุป เสริม เต็มเต็มองค์ความรู้ที่ผู้เข้าค่ายได้ศึกษามาอีกครั้ง

6. สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

6.1 ใบความรู้หรือเอกสารประกอบการจัดกิจกรรมค่าย

6.2 สำนักงานหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลได้

7. การประเมินผล

การวัดและประเมินผลมี 2 ลักษณะ คือ

7.1 การประเมินผลผลลัพธ์รวมของการเข้าค่าย

เป็นการประเมินผลผู้เข้าค่ายตามวัตถุประสงค์ของการเข้าค่าย ประกอบด้วย

7.1.1 เกณฑ์การประเมินผลลัพธ์เชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนผู้เข้าค่าย จำนวนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามฐานความรู้

7.1.2 เกณฑ์การประเมินผลลัพธ์เชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตามจุดประสงค์ของการเข้าค่าย การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม และผู้เรียนต้องมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ 9 ประการ คือ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้าง

ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ การทำงานเป็นทีม การปรับตัว การมีวิสัยทัศน์ และความกล้าเสี่ยง

7.2 การประเมินผลลัพธ์ตามฐานความรู้

เป็นการวัดและประเมินผลความรู้ตามเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ประกอบด้วย

7.2.1 เกณฑ์การประเมินผลลัพธ์เชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนผู้เข้าฐานความรู้คะแนนจากการทำกิจกรรม

7.2.2 เกณฑ์การประเมินผลลัพธ์เชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม

8. เอกสารประกอบ

8.1 เอกสารประกอบหมายเลข 1 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

8.2 เอกสารประกอบหมายเลข 2 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

8.3 เอกสารประกอบหมายเลข 3 เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

8.4 เอกสารประกอบหมายเลข 4 เป็นแบบประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

8.5 เอกสารประกอบหมายเลข 5 เป็นแบบประเมินผลตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

8.6 เอกสารประกอบหมายเลข 6 เป็น (ตัวอย่าง) การจัดฐานการเรียนรู้

8.6.1 เอกสารประกอบหมายเลข 6.1 (ตัวอย่าง) ใบความรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 1

8.6.2 เอกสารประกอบหมายเลข 6.2 (ตัวอย่าง) ใบงานฐานการเรียนรู้ที่ 1

8.6.3 เอกสารประกอบหมายเลข 6.3 (ตัวอย่าง) ใบความรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 2

8.6.4 เอกสารประกอบหมายเลข 6.4 (ตัวอย่าง) ใบงานฐานการเรียนรู้ที่ 2

8.6.5 เอกสารประกอบหมายเลข 6.5 (ตัวอย่าง) ใบความรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 3

8.6.6 เอกสารประกอบหมายเลข 6.6 (ตัวอย่าง) ใบงานฐานการเรียนรู้ที่ 3

8.6.7 เอกสารประกอบหมายเลข 6.7 (ตัวอย่าง) ใบความรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 4

8.6.8 เอกสารประกอบหมายเลข 6.8 (ตัวอย่าง) ใบงานฐานการเรียนรู้ที่ 4

เอกสารหมายเลข 1

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

คำแนะนำการใช้แบบประเมิน

การให้คะแนนประเมิน

- ให้ 1 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ให้ 2 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- ให้ 3 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- ให้ 4 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- ให้ 5 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

การแปลค่าคะแนน

- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายครั้งนี้ เกิดจากความต้องการของท่านอย่างแท้จริง					
2. ท่านศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมค่ายมาก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย					
3. เมื่อเกิดปัญหา ท่านมักจะคิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล					
4. ท่านสามารถผูกมิตรกับคนอื่นได้ง่าย					
5. ท่านสามารถจัดลำดับขั้นตอนการทำงานที่ได้รับมอบหมายได้					
6. ท่านสามารถทำงานเป็นทีม ร่วมกับผู้อื่นได้					
7. ท่านสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้					
8. ท่านสามารถคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้					
9. ถ้าให้ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่เสี่ยงเช่น กระโดดหอ ท่านพร้อมเข้าร่วมกิจกรรม					

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตของผู้เข้ารับการอบรม ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

คำแนะนำการใช้แบบประเมิน

การให้คะแนนประเมิน

- ให้ 1 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ให้ 2 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- ให้ 3 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- ให้ 4 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- ให้ 5 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

การแปลค่าคะแนน

- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เกณฑ์การผ่านการประเมิน

คะแนนเฉลี่ยรวมจะต้องอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป หรือมีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป จึงถือว่า ผ่านกิจกรรมนี้

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านมีความพอใจและสนุกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย					
2. ขณะปฏิบัติกิจกรรม ท่านแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้					
3. ท่านและเพื่อนช่วยกันคิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาาร่วมกัน					
4. ท่านสามารถเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์					
5. ขณะปฏิบัติกิจกรรม ท่านมีส่วนร่วมในวางแผนและจัดการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลา					
6. ขณะปฏิบัติกิจกรรม ท่านสามารถรักษากฎกติกาของกลุ่มได้					
7. ท่านสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับบุคคล และสิ่งแวดล้อมใหม่ได้					
8. ท่านสามารถให้เหตุผลสนับสนุนความคิดเห็นต่อสิ่งที่คาดการณ์ได้					
9. ท่านพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมที่มีในฐานการเรียนรู้					

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 3

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมค่าย

ตารางบันทึกการสังเกตและประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
ตามรูปแบบกิจกรรมค่าย

คำแนะนำการใช้แบบบันทึกพฤติกรรม

1. ให้บันทึกค่าคะแนนพฤติกรรมในช่องรายการประเมิน

2. เกณฑ์การประเมิน

4 หมายถึง ดีมาก

3 หมายถึง ดี

2 หมายถึง ปานกลาง

1 หมายถึง ปรับปรุง

3. เกณฑ์การตัดสิน

คะแนนรวม 12 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

เลขที่	ชื่อ - สกุล	รายการสังเกตพฤติกรรม					คะแนน รวม 20	ผลการ ประเมิน	
		ความ กระตือรือร้น (4)	ตั้งใจปฏิบัติ กิจกรรม (4)	ความมี ระเบียบ วินัย (4)	การร่วม กิจกรรม กลุ่ม (4)	ความ รับผิดชอบ (4)		ผ่าน	ไม่ ผ่าน
	รวมคะแนนทั้งกลุ่ม								
	เฉลี่ย								

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่ เดือน พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

คำแนะนำการใช้แบบประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

1. ให้บันทึกคะแนนจากแบบบันทึกพฤติกรรมการสังเกต และคะแนนจากแบบทดสอบ
ภายหลังการเรียนลงในช่อง แล้วหาผลรวมคะแนนทั้งหมด

2. เกณฑ์การประเมิน

4 หมายถึง	ดีมาก
3 หมายถึง	ดี
2 หมายถึง	ปานกลาง
1 หมายถึง	ปรับปรุง

3. เกณฑ์การตัดสิน

คะแนนรวม 16 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

เลขที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน		รวม คะแนน (30 คะแนน)	ผลการ ประเมิน	
		คะแนนจากแบบบันทึก พฤติกรรมการสังเกต (20 คะแนน)	คะแนนจากผลการทำ แบบทดสอบหลังการเรียนรู้ (10 คะแนน)		ผ่าน	ไม่ ผ่าน
รวมคะแนนทั้งสิ้น						
เฉลี่ย						

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

$$\left(\dots \right)$$

ตำแหน่ง.....

วันที่ เดือน พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 5

แบบประเมินผลตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

คำแนะนำการใช้แบบประเมินผลตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

รูปแบบกิจกรรมค่าย

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้บันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ข้อมูล/สารสนเทศตามความคิดเห็นของตนเอง
3. เกณฑ์การประเมิน
พิจารณาจากข้อมูล/สารสนเทศ และจากการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ประกอบ
4. เกณฑ์การตัดสิน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถให้ข้อมูลสารสนเทศได้อย่างน้อย 3 รายการขึ้นไป จึงถือว่าผ่านการประเมินตนเอง

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

รายการ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความรู้ที่ได้รับ					
ทักษะที่ได้ฝึก					
ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม					
ประโยชน์ที่ได้รับ					
อื่น ๆ					

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 6

(ตัวอย่าง) ฐานการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมค่าย ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน ดังนี้

ฐานการเรียนรู้ที่ 1 สารเสพติด

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง
การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จัก
ตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
การวางแผนและการจัดการ การปรับตัว และการมีวิสัยทัศน์

ฐานการเรียนรู้ที่ 2 สารเคมีในชีวิตประจำวัน

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง
การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จัก
ตัดสินใจ การปรับตัว และการมีวิสัยทัศน์

ฐานการเรียนรู้ที่ 3 พลังงานไฟฟ้า

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง
การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จัก
ตัดสินใจ การวางแผนและการจัดการ การปรับตัว และ
การมีวิสัยทัศน์

ฐานการเรียนรู้ที่ 4 ยานารู้

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ การสื่อสารและการสร้าง
ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ การทำงาน
เป็นทีม การปรับตัว การมีวิสัยทัศน์ และความกล้าเสี่ยง

กระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละฐานการเรียนรู้ มีดังนี้

1. องค์ความรู้
2. สาธิต
3. ทดลองปฏิบัติ/อภิปราย
4. สรุปผลการเรียนรู้

เอกสารหมายเลข 6.1

(ตัวอย่าง) ใบความรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง สารเสพติด

สารเสพติด หมายถึงยาเสพติดฯ วัตถุออกฤทธิ์ และสารระเหย

ยาเสพติด ที่จะกล่าวในที่นี้คือ ยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2528 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2530) ซึ่งหมายถึงสารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะรับประทาน ดม สูบ ฉีดหรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกาย และจิตใจ ในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืช หรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำราตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

ยาเสพติดให้โทษแบ่งได้ 5 ประเภท [ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ.2539) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522ดังนี้

1. ยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เช่นเฮโรอีน เมทแอมเฟตามีน เอ็มดีเอ็มเอ (ยาอี) ยาเสพติดให้โทษ ประเภทนี้ไม่ใช่ประโยชน์ทางการแพทย์

2. ยาเสพติดให้โทษประเภท 2 เช่น มอร์ฟีน โคเคอิน เพกติน เมทาโดน และฝิ่น ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้มีประโยชน์ทางการแพทย์ แต่ก็มีโทษมาก ดังนั้นจึงต้องใช้ภายใต้ความควบคุมของแพทย์ และใช้เฉพาะในกรณีจำเป็นเท่านั้น

3. ยาเสพติดให้โทษประเภท 3 เป็นยาสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นตามทะเบียนตำรับ ที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว มีจำหน่ายตามร้านขายยา ได้แก่ ยาแก้ไอ ที่มีตัวยาโคเคอิน หรือยาแก้ท้องเสียที่มีตัวยา ไดเฟนอกซิน เป็นต้น ยาเสพติดให้โทษประเภท 3 มีประโยชน์ทางการแพทย์ และมีโทษน้อยกว่ายาเสพติดให้โทษอื่นๆ

4. ยาเสพติดให้โทษประเภท 4 เป็นน้ำยาเคมีที่นำมาใช้ในการผลิต ยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ได้แก่ น้ำยาเคมี อาซิติคแอนไฮไดรด์ อาซิติลคลอไรด์ เอทิลีน ไดอะเซเตท สารเออร์โกเมทริน และคลอซูโดอีเฟดริน ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ ส่วนใหญ่ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาอาการของโรคแต่อย่างใด

5. ยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ได้แก่ พืชกัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น และพืชเห็ดขี้ควาย ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ ไม่มีประโยชน์ทางการแพทย์

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ทำการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง และการเสพยาเสพติดให้โทษ ประเภท 1, 2, 3 และ 5 นอกจากนี้ยังมี บทลงโทษสำหรับผู้ยุยง หรือส่งเสริม หรือกระทำการใดๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวก ในการที่ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษ การเสพ หมายถึง การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่า ด้วยวิธีการใดๆ เช่น รับประทาน สูดดม ฉีด

ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ถ้าสมัครเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาล ที่กระทรวง สาธารณสุขกำหนดเป็นสถานพยาบาลสำหรับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ก่อนที่ความผิดจะปรากฏ และได้ปฏิบัติครบถ้วนตามระเบียบของสถานพยาบาลแล้ว กฎหมายจะเว้นโทษสำหรับการเสพยา

วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือวัตถุออกฤทธิ์ ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อ จิตและประสาท พ.ศ. 2518 ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2528) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) หมายถึง “วัตถุที่ออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติหรือได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

วัตถุออกฤทธิ์แบ่งได้ 4 ประเภท [ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 97 (พ.ศ. 2539) เรื่องระบุชื่อและจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ตามความในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและ ประสาท พ.ศ.2518] ดังนี้

1. วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 1 มีความรุนแรงในการออกฤทธิ์มาก ทำให้เกิดอาการประสาท หลอน ไม่มีประโยชน์ในการบำบัดรักษาอาการของโรค ได้แก่ ไซโลไซบัน และเมสคาลิน

2. วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 2 เช่น ยากระตุ้นระบบประสาท เช่น อีเฟดรีน เฟเนทิลีน เพ โมลีน และยาสงบประสาท เช่น ฟลูไนตราซีแพม มิตาโซแลม ไนตราซีแพม วัตถุประเภทนี้มีการ นำไปใช้ในทางที่ผิด เช่น ใช้เป็นยาแก้ง่วง ยายัน หรือเพื่อใช้ดมเมามาผู้อื่น

3. วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 3 ใช้ในรูปยารักษาอาการของโรค ส่วนใหญ่เป็นยากดระบบ ประสาทส่วนกลาง เช่น เมโพรบาเมต อะโม่บาร์บิทัล และยาแก้ปวด เพนตาโซซิน การใช้ยาจำพวก นี้จำเป็นต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของแพทย์

4. วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 4 ได้แก่ ยาสงบประสาท/ยานอนหลับ ในกลุ่มของบาร์บิทูเรต เช่น ฟีนobarบิทัล และเป็นไซโดอาซีปีนส์ เช่น อัลปราโซแลม ไดอาซีแพม ส่วนใหญ่มีการนำมาใช้อย่าง กว้างขวาง ทั้งเพื่อบำบัดรักษาอาการของโรค และการนำมาใช้ในทางที่ผิด การใช้ยาวัตถุออกฤทธิ์ ประเภทนี้ ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์ เช่นเดียวกับการใช้วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3 สารระเหย ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 หมายถึง “สารเคมี หรือ ผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศว่าเป็นสารระเหย” สารระเหย เป็นสารเคมี 14 ชนิด และผลิตภัณฑ์ 5 ชนิด [ประกาศกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2538) เรื่องกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด หรือขนาดบรรจุของสารเคมี หรือผลิตภัณฑ์เป็นสารระเหย] สารเคมี 14 ชนิด ได้แก่ อาซีโทน เอทิลอาซีเตท โทลูอิน เซลโลโซลฟ ฯลฯ ผลิตภัณฑ์ 5 ชนิด ได้แก่ ทินเนอร์ แลคเกอร์ กาวอินทรีย์สังเคราะห์ กาวอินทรีย์ธรรมชาติ ลูกโป่งวิทยาศาสตร์

เอกสารหมายเลข 6.2

(ตัวอย่าง) ใบงานฐานการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง สารเสพติด

ให้ผู้เรียนหาข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือโทรทัศน์ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อย่างน้อย 5 ข่าว แล้ววิเคราะห์ว่า สาเหตุของการเสพติด และแสดงความคิดเห็นตามประเด็น ดังนี้

1. จากเนื้อหาข่าวทั้งหมดสรุปได้ว่า

.....

.....

.....

.....

2. การเสพติด ก่อให้เกิดปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ผู้เรียนมีวิธีป้องกันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 6.3

(ตัวอย่าง) ใบความรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง สารเคมีในชีวิตประจำวัน

สารที่ใช้ในชีวิตประจำวันจะมีสารเคมีเป็นองค์ประกอบ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นสารสังเคราะห์ และสารธรรมชาติ เช่น สารปรุงรสอาหาร สารแต่งสีอาหาร สารทำความสะอาด สารป้องกันและฆ่าแมลงหรือสัตว์แทะ และสารฆ่าศัตรูพืช เป็นต้น ในการจำแนกสารเคมีเป็นพวกๆ นั้นเราใช้วัตถุประสงค์ในการใช้เป็นเกณฑ์การจำแนก

1. สารปรุงรสอาหาร และสารแต่งสีอาหาร แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

- 1.1 ได้จากการสังเคราะห์ เช่น น้ำส้มสายชู น้ำปลา ซีอิ๊ว ซอสมะเขือเทศ เป็นต้น
- 1.2 ได้จากธรรมชาติ เช่น เกลือ น้ำมะนาว น้ำมะขามเปียก อัญชัน เป็นต้น

2. สารทำความสะอาด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- 2.1 ได้จากการสังเคราะห์ เช่น น้ำยาล้างจาน สบู่ก้อน สบู่เหลว แชมพูสระผม ผงซักฟอก สารทำความสะอาดพื้น เป็นต้น
- 2.2 ได้จากธรรมชาติ เช่น น้ำมะกรูด มะขามเปียก เกลือ เป็นต้น

3. สารป้องกันและฆ่าแมลง สัตว์แทะและสารฆ่าศัตรูพืช แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

- 3.1 ได้จากการสังเคราะห์ เช่น สารฆ่ายุง สารฆ่าแมลง เป็นต้น
- 3.2 ได้จากธรรมชาติ เช่น เปลือกมะนาว เปลือกมะกรูด เปลือกส้ม เป็นต้น

การใช้สารเคมีป้องกันและฆ่าแมลง สัตว์แทะ และสารฆ่าศัตรูพืช

1. สารป้องกันและฆ่าแมลง สัตว์แทะ

ใช้ในการกำจัดแมลง และสัตว์ เช่น แมลงวัน แมลงสาบ หนู ฯลฯ ซึ่งจะนำความรำคาญ ทำให้ข้าวของเสียหาย หรือนำโรคภัยมาสู่คนและสัตว์เลี้ยง

2. สารฆ่าวัชพืช

ใช้ในการกำจัดวัชพืชที่ขึ้นแซมแปลงผัก เรือกสวน ไร่นา ต่าง ๆ

3. สารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์

ใช้กำจัดแมลง หรือสัตว์อื่น ๆ เช่น หนอน และเชื้อราบางชนิด ฯลฯ ทำให้พืชไม่เจริญเติบโต สร้างความเสียหายและขาดทุนซึ่งสารดังกล่าวมีทั้งชนิดเหลว ชนิดเป็นก้อน หรือเป็นแท่ง

เอกสารหมายเลข 6.4

(ตัวอย่าง) ใบงานฐานการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง สารเคมีในชีวิตประจำวัน

ให้ผู้เรียนตอบคำถามตามหัวข้อต่อไปนี้

1. สารปรุงรสอาหาร ที่ผู้เรียนใช้ในบ้าน

ได้จากการสังเคราะห์

ได้จากธรรมชาติ

.....

.....

.....

.....

2. สารทำความสะอาด ที่ผู้เรียนใช้ในบ้าน

ได้จากการสังเคราะห์

ได้จากธรรมชาติ

.....

.....

.....

.....

3. สารป้องกันและฆ่าแมลง ที่ผู้เรียนใช้ในบ้าน

ได้จากการสังเคราะห์

ได้จากธรรมชาติ

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 6.5

(ตัวอย่าง) ใบความรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง พลังงานไฟฟ้า

พลังงานไฟฟ้า

กระแสไฟฟ้า เกิดจากการเคลื่อนที่ของอิเล็กตรอนอิสระหรือไอออน ในของแข็ง
กระแสไฟฟ้า เกิดจากการเคลื่อนที่ของกระแสอิเล็กตรอน ส่วนในของเหลวและก๊าซกระแสไฟฟ้า
เกิดจากการเคลื่อนที่ ของไอออนบวกและไอออน โดยแต่ละไอออนจะเคลื่อนที่เข้าหาขั้วที่มีประจุ
ตรงกันข้าม

กระแสไฟฟ้า อาจแบ่งได้เป็น 2 พวก เมื่อใช้การเคลื่อนที่เป็นหลัก คือ

1. กระแสอิเล็กตรอน คือ กระแสที่มีทิศการเคลื่อนที่ของอิเล็กตรอนวิ่งจากขั้วลบ ผ่าน
ส่วนต่าง ๆ ไปหาขั้วบวก
2. กระแสสมมติ คือ ทิศของกระแสที่สมมติขึ้นมาเพื่อใช้ในการคำนวณ มีทิศจาก
ขั้วบวก ไปหาขั้วลบ ตามปกติจะหมายถึง กระแสไฟฟ้า นั่นเอง

ตัวนำไฟฟ้า คือ สารที่ยอมให้กระแสไฟฟ้าไหลผ่านไปได้ส่วนใหญ่จะเป็นพวกโลหะ เช่น
ทองแดง เงิน เหล็ก อลูมิเนียม เป็นต้น เงินเป็นตัวนำไฟฟ้าที่ดีที่สุด เพราะมีความต้านทาน
ไฟฟ้าน้อยมาก รองลงมาคือทองแดง อลูมิเนียมตามลำดับ แต่นิยมใช้ทองแดงทำสายไฟฟ้าแทน
เงินเพราะเงินมีราคาแพง ส่วนอลูมิเนียมนิยมใช้เป็นสายไฟแรงสูง เพราะเบา และราคาถูก นำ
ไฟฟ้าได้ดี

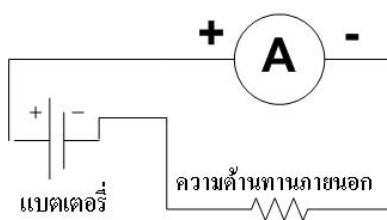
ฉนวนไฟฟ้า คือ สารที่ไม่ยอมให้กระแสไฟฟ้าผ่าน เช่น แก้ว ยาง ไม้ พลาสติก
กระเบื้องเคลือบ เป็นต้น สารเหล่านี้มีความต้านทานสูงมากจึงนำไปใช้หุ้มสายไฟหรือเป็น
ส่วนประกอบของเครื่องใช้ป้องกันกระแสไฟฟ้าดูด

กระแสไฟฟ้าที่ได้จากแหล่งกำเนิดอาจแบ่งได้เป็น 2 พวก คือ

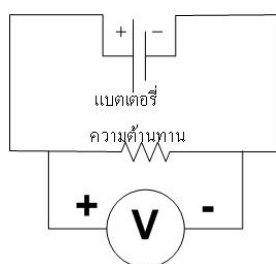
1. ไฟฟ้ากระแสตรง ได้จาก ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ เซลล์สุริยะ พิวเซลล์
2. ไฟฟ้ากระแสสลับ ได้จาก ไดนาโมกระแสสลับ

เครื่องมือที่ใช้วัดกระแสไฟฟ้า ความต่างศักย์ และความต้านทาน

1. แอมมิเตอร์ (Ammeter) สัญลักษณ์ที่ใช้แทน A เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดกระแสที่มีค่า
น้อย ก็มีมิลลิแอมมิเตอร์ หรือไมโครแอมมิเตอร์ หน่วยที่ใช้วัดกระแสไฟฟ้าโดยทั่วไปคือ แอมแปร์
เมื่อจะใช้นำไปต่ออนุกรมกับวงจร แอมมิเตอร์ที่ดีจะมีความต้านทานภายในตัวน้อย เพื่อให้กระแส
ไหลผ่านได้มากที่สุด

2. โวลต์มิเตอร์ (Voltmeter) สัญลักษณ์ที่ใช้แทน V เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดค่าความต่างศักย์ หน่วยที่ใช้วัดคือ โวลต์ เมื่อนำไปใช้จะต้องต่อขนานหรือต่อคร่อมในวงจร ดังรูป โวลต์มิเตอร์ที่ดี จะต้องมีความต้านทานภายในสูงมาก

3. โอห์มมิเตอร์ (Ohmmeter) ตามปกติเครื่องมือที่ใช้วัดความต้านทานโดยตรงเพียงอย่างเดียว ไม่ค่อยนิยมสร้าง แต่จะอยู่รวมกับเครื่องมือวัดแอมมิเตอร์และโวลต์มิเตอร์ ซึ่งเราเรียกว่า มัลติมิเตอร์ (Multimeter) หน่วยที่ใช้วัดความต้านทานคือ โอห์ม

กระแสไฟฟ้ากับความต้านทาน

ค่าความต้านทานไฟฟ้า เปรียบเสมือนกับท่อน้ำ ท่อที่มีขนาดใหญ่ น้ำจะไหลได้สะดวก เรียกว่า มีความต้านทานน้อย ส่วนท่อเล็ก น้ำไหลได้น้อย เรียกว่า มีความต้านทานมาก เปรียบน้ำที่ไหล เหมือนกับกระแสไฟฟ้านั่นเอง

เครื่องใช้ไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน

เครื่องใช้ไฟฟ้าสามารถแบ่งแยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้อย่างไรบ้าง

เครื่องใช้ไฟฟ้าสามารถแยกออกเป็นประเภทตามลักษณะพลังงานที่เปลี่ยนจากไฟฟ้า

ได้แก่

ก. เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้พลังงานแสงสว่าง ได้แก่ หลอดไฟฟ้าธรรมดา หลอดเรืองแสง ซึ่งบนหลอดจะมีตัวเลขบ่งบอกศักย์ไฟฟ้า เช่น 220V หมายถึง 200 โวลต์และเลขบ่งกำลังเปลี่ยนแปลง ของพลังงานไฟฟ้า เช่น 50 Watt หมายถึงกินไฟฟ้า 50 วัตต์

ข. **เครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทให้พลังงานความร้อน** เช่น พวหม้อข้าวไฟฟ้า เตาไรต์ไฟฟ้า เตาหุงต้มไฟฟ้า กาต้มน้ำไฟฟ้า ซึ่งอุปกรณ์ทุกชนิดมีตัวเลขบ่งถึงศักยภาพไฟฟ้าและกำลังไฟฟ้าเอาไว้ด้วย

ค. **เครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทให้พลังงานกล** เช่น สว่านไฟฟ้า พัดลม เครื่องตัดหญ้าไฟฟ้า เครื่องปั่นไอศกรีม ซึ่งมีตัวเปลี่ยนพลังงานไฟฟ้าเป็นพลังงานกลที่สำคัญ คือ มอเตอร์

วิธีประหยัดไฟฟ้า

1. ปิดสวิตช์ไฟ และเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดเมื่อเลิกใช้งาน สร้างให้เป็นนิสัยในการดับไฟทุกครั้งที่ออกจากห้อง
2. เลือกซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ได้มาตรฐาน ดูฉลากแสดงประสิทธิภาพ ให้แน่ใจทุกครั้งก่อนตัดสินใจซื้อ หากมีอุปกรณ์ไฟฟ้าเบอร์ 5 ต้องเลือกใช้เบอร์ 5
3. ปิดเครื่องปรับอากาศทุกครั้งที่จะไม่อยู่ในห้องเกิน 1 ชั่วโมง สำหรับเครื่องปรับอากาศทั่วไป และ 30 นาที สำหรับเครื่องปรับอากาศเบอร์ 5
4. ติดตั้งฉนวนกันความร้อน โดยรอบห้องที่มีการปรับอากาศ เพื่อลดการสูญเสียพลังงานจากการถ่ายเทความร้อนเข้าภายใน อาคาร
5. ใช้มู่ลี่กันแดดป้องกันแสงแดดส่องกระทบตัวอาคาร และบุฉนวนกันความร้อนตามหลังคา และฝาด้านเพื่อกันไม่ให้เครื่องปรับอากาศทำงานหนักเกินไป
6. ควรปลูกต้นไม้เพื่อช่วยบังแดดข้างบ้านหรือเหนือหลังคา เพื่อเครื่องปรับอากาศ จะไม่ต้องทำงานหนักเกินไป
7. ปลูกพืชคลุมดิน เพื่อช่วยลดความร้อนและเพิ่มความชื้นให้กับดิน จะทำให้บ้านเย็นไม่จำเป็นต้องเปิดเครื่องปรับอากาศเย็นจนเกินไป
8. เลือกซื้อพัดลมที่มีเครื่องหมายมาตรฐานรับรอง เพราะพัดลมที่ไม่ได้คุณภาพ มักเสียง่าย ทำให้สิ้นเปลือง
9. ใช้หลอดไฟประหยัดพลังงาน ใช้หลอดผอมจอมประหยัด แทนหลอดอ้วน ใช้หลอดตะเกียบแทนหลอดไส้ หรือใช้หลอดคอมแพคท์ฟลูออเรสเซนต์
10. ควรใช้บัลลาสต์ประหยัดไฟ หรือบัลลาสต์อิเล็กทรอนิกส์คู่กับหลอดผอมจอมประหยัด จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการประหยัดไฟได้อีกมาก

เอกสารหมายเลข 6.6

(ตัวอย่าง) ใบงานฐานการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง พลังงานไฟฟ้า

ให้ท่านศึกษาค้นคว้าจากสื่อและเอกสารที่จัดเตรียมให้ในฐานการเรียนรู้ และอธิบาย
ข้อความต่อไปนี้

1. พลังงานไฟฟ้า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. เครื่องใช้ไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การเลือกใช้และความปลอดภัยในการใช้ไฟฟ้า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 6.7

(ตัวอย่าง) ใบความรู้ฐานการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง ยาน้ำรู้

ยาปัจจัยหนึ่งของการดำรงชีวิต ถ้าใช้ยาผิดชีวิตจะเป็นอันตราย ทุกคนจึงควรมีความรู้เรื่องยาที่เราใช้กันทั่วไปในชีวิตประจำวัน เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติให้ชีวิตปลอดภัย ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดเวลา ประหยัดเงิน และช่วยขจัดความกังวลใจได้ ทั้งยังช่วยให้เรามีทางออกในการแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรีบไปร้านขายยา หรือพบแพทย์ทุกครั้งที่เราไม่สบาย และที่ดีที่สุดคือเราจะสบายใจได้ว่าเราพร้อมอยู่เสมอ ควรเก็บชุดเครื่องมือไว้ในที่แห้ง หยิบใช้ได้สะดวก และให้พ้นจากมือเด็ก ยาและอุปกรณ์ที่ผู้บริโภคใช้กันทั่วไปในชีวิตประจำวันได้แก่ยาต่อไปนี้

หมวดยา

ประเภทยา	อาการ/ลักษณะ
1. ยาบรรเทาอาการระคายคอหรือยากลิ้นคอ	เจ็บระคายคอ
2. ยาลดกรด	อาหารไม่ย่อย/เรอเปรี้ยว
3. ยาปฏิชีวนะชนิดขี้ผึ้งหรือครีม	บาดแผลเล็กน้อย
4. ยารักษาเชื้อรา	การอักเสบจากเชื้อรา เช่น ออองกงฟุต
5. ยาแก้แพ้	อาการแพ้
6. ยาแก้เมารถเมาเรือ	อาการเมารถเมาเรือ
7. แอสไพริน/อะเซตามิโนเฟน/ไอบูโพรเฟน	เป็นไข้ ปวดศีรษะ อาการปวดเล็กน้อยๆ
8. น้ำยา Burow's solution	ผิวหนังระคายเคืองเล็กน้อย/ผื่น
9. ยาลดน้ำมูก (เม็ด สเปรย์พ่น/หยดจมูก)	อาการคัดจมูก
10. ยาละลายขี้หู	ขี้หูมาก
11. ยาแก้ไอ/ละลายเสมหะ	อาการไอ
12. น้ำยาล้างตา ยาหยอดตาและน้ำตาเทียม	การระคายเคืองเล็กน้อยของตา
13. ยารักษาโรคผิวหนัง	โรคผิวหนัง
14. ครีม Hydrocortisone (0.5% หรือ 1.0%)	ผิวหนังระคายเคืองเล็กน้อย/ผื่น
15. ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์	ทำความสะอาดแผล
16. ยา Kaolin/Pectin	ท้องเดิน
17. ยาระบาย หรือ Milk of Magnesia	ท้องผูก
18. Petroleum jelly	แผลถลอก
19. Sodium bicarbonate (โซดาอบขนมปัง)	แผล ผื่น แผลงัดต่อย
20. Syrup of ipecac (ยากระตุ้นให้อาเจียน)	รับประทานสารที่เป็นพิษเข้าไป

หมวดอุปกรณ์ต่าง ๆ

ประเภทอุปกรณ์	การใช้งาน
21. พลาสเตอร์ยาปิดแผล	บาดแผลเล็กน้อย
22. พลาสเตอร์ทำแผล	บาดแผลเล็กน้อย
23. ผ้ายัด	เคล็ดและฟกช้ำ
24. กระเป๋าน้ำร้อน	ปวดหรือเคล็ดขัดยอกเล็กน้อย
25. Ice pack	ปวดหรือบาดเจ็บเล็กน้อย
26. คีมคีบปากเล็ก	ทำแผลเล็ก ๆ
27. ประคบหัวไช	เป็นไข้

การเลือกซื้อยา

ในกรณีที่ป่วยเป็นยาสามัญประจำบ้านที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จะสังเกตว่า มีเลขทะเบียนตำรับยาอยู่บนฉลาก ยาที่ขึ้นทะเบียนแล้วถือว่าเป็นยาที่ได้มาตรฐาน มีสรรพคุณใช้ในการรักษาหรือบรรเทาอาการของโรคได้ อย่างไรก็ตาม ยาย่อมมีการเสื่อมสภาพ เป็นผลให้ประสิทธิภาพในการรักษาลดลงได้ตามกาลเวลาและสภาพการเก็บรักษา ดังนั้นควรเลือกซื้อยาใหม่ โดยดูวันผลิต และวันที่สิ้นอายุบนฉลาก ไม่ควรซื้อยาที่สิ้นอายุ หรือหมดอายุแล้ว เพราะนอกจากใช้ไม่ได้ผลแล้ว อาจทำให้เกิดอันตรายได้ด้วย

ควรซื้อยาที่มีฉลาก และเอกสารกำกับยาครบถ้วน มีตัวหนังสืออ่านได้ชัดเจน ภาชนะบรรจุอยู่ในสภาพที่เรียบร้อย ยาที่บรรจุอยู่ก็ต้องมีสภาพดี สมบูรณ์ เช่น ยาเม็ดต้องไม่แตก สีเรียบไม่เป็นจุดต่าง (ยกเว้นยาบางชนิดที่ทำให้มีหลาย ๆ สีเป็นลายกระ) หากเป็นยาหยอดตาต้องไม่ตกตะกอน ยาน้ำแขวนตะกอน เมื่อเขย่าแล้วยาต้องกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอ ยาขี้ผึ้งหรือครีมต้องมีเนื้อเนียน ผสมเป็นเนื้อเดียว ไม่มีน้ำไหลเยิ้มหรือส่วนที่แห้งแข็ง

การใช้ยาสามัญประจำบ้านให้ปลอดภัย

การใช้ยาสามัญประจำบ้านให้ปลอดภัยมีหลักใหญ่ 3 ประการคือ

1. อ่านฉลากและเอกสารกำกับยาก่อนใช้ยา
2. ใช้ยาให้ถูกต้อง - ถูกโรค ถูกคน ถูกทาง ถูกวิธี ถูกขนาด ถูกเวลา ถูกจำนวนครั้ง
3. หลีกเลี่ยงการใช้ยาในทางที่ผิด

เอกสารหมายเลข 6.8

(ตัวอย่าง) ใบงานฐานการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง ยาน้ำรู้

ให้ท่านปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. ท่านเลือกซื้อยาสามัญประจำบ้านมาใช้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ในบ้านที่พักอาศัย ควรมียาสามัญประจำบ้านชนิดใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. ยาแผนโบราณและยาสมุนไพร เป็นยาสามัญประจำบ้านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. หากคนในครอบครัวของท่าน มีอาการท้องเสีย ท่านควรให้ยาเพื่อรักษาอาการเบื้องต้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ

1. แนวคิด

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบกลุ่มสนใจ เป็นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่พึงประสงค์ โดยการจัดแบ่งเนื้อหาเป็นลำดับขั้น ชั่วโม่ง และจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และให้เวลาแก่ผู้เรียนได้ฝึกทักษะและศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

2. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเอง สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม โดยมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์บางด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ และการปรับตัว

3. ขั้นตอนดำเนินการ

3.1 ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ ดังนี้

3.1.1 ด้านสถานที่จัดกิจกรรม เป็นสถานที่ใด อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใด ช่วงเวลาที่ขอใช้สถานที่เพื่อจัดกิจกรรม การรักษาความปลอดภัย

3.1.2 แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ จำนวนงบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้บ้าง

3.1.3 กลุ่มเป้าหมาย มีจำนวนเท่าใด หากมีปริมาณมากเกินไป ควรจัดแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรม

3.1.5 การจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ นิยมจัดเป็นการพบกลุ่มเพื่อเรียนรู้ในระยะเวลาประมาณ 3 ชั่วโมง และนัดหมายมาพบกลุ่มครั้งต่อไป โดยสามารถกำหนดแผนการเรียนรู้ดังนี้

พบกลุ่มครั้งที่ 1 จำนวน 3 ชั่วโมง เพื่อปฐมนิเทศ และทำกิจกรรม

พบกลุ่มครั้งที่ 2 จำนวน 3 ชั่วโมง รายงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจากครั้งที่ 1 เรียนรู้สิ่งใหม่และทำกิจกรรม

พบกลุ่มครั้งที่ 3 จำนวน 3 ชั่วโมง รายงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจากครั้งที่ 2 เรียนรู้สิ่งใหม่และทำกิจกรรม

พบกลุ่มครั้งที่ 4 จำนวน 3 ชั่วโมง รายงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจากครั้งที่ 3 เรียนรู้สิ่งใหม่และทำกิจกรรม

พบกลุ่มครั้งที่ 5 จำนวน 3 ชั่วโมง รายงานกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจากครั้งที่ 4 สรุปและประเมินผลการเรียนรู้

3.1.6 วิทยากร เป็นใคร รับผิดชอบในการพบกลุ่มครั้งใด

3.1.7 เอกสารประกอบการพบกลุ่ม ต้นฉบับหรือเนื้อหาได้จากใคร วันเวลาที่ต้องนัดหมายรับ จำนวนที่จะนำมาสำเนา

3.1.8 การประเมินผล ประเมินวิธีใด เมื่อใด รูปแบบใด ใครเป็นผู้ใช้เครื่องมือประเมิน

3.2 การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย

3.3 จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด

3.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

3.5 สรุปผลและรายงาน

4. หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกลุ่มสนใจมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญา นิยม (Cognitive theory) (อัลเบิร์ต แบนดูรา. 1986 อ้างอิงใน วรณี ลิ้มอักษร. 2546 : 324)ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การเรียนรู้เป็นผลของกระบวนการคิด ความเข้าใจ การรับรู้สิ่งเร้าที่มากกระตุ้น ผสมผสานกับประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของบุคคล ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ที่ได้รับในปัจจุบันกับประสบการณ์ในอดีต

ดังนั้นในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกลุ่มสนใจ จึงเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และให้เวลาแก่ผู้เรียนได้ฝึกทักษะและศึกษาค้นคว้าความรู้ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางปัญญารุ่งขึ้น

5. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบการฝึกอบรมกลุ่มสนใจ เป็นการจัดการศึกษาที่นับชั่วโมงต่อเนื่องกันตั้งแต่ 15 ชั่วโมงขึ้นไป จำนวนชั่วโมงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณเนื้อหาหรือความยากง่ายของเนื้อหา

ตัวอย่างการจัดกลุ่มสนใจ เรื่อง อาหาร 15 ชั่วโมง โดยแบ่งการพบกลุ่มเป็น 5 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง มีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมดังนี้

ครั้งที่ 1 จำนวน 3 ชั่วโมง

1. ปฐมนิเทศ เป็นการแนะนำตัวระหว่างผู้เข้ากิจกรรม วิทยากร และผู้จัด เพื่อให้มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน นอกจากนี้เป็นการให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนรู้หรือคำแนะนำในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

2. ทดสอบความรู้ก่อนเรียน เป็นการทดสอบความรู้เดิมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบทดสอบความรู้ประมาณ 5 -10 ข้อ เกี่ยวกับอาหารในชีวิตประจำวัน

3. จัดเวทีกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับอาหารในชีวิตประจำวัน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ อันตรายที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ ที่ประสบในชีวิตประจำวัน การระดมความคิดเห็นเป็นรายบุคคล สามารถใช้การเขียนความคิดเห็นลงในกระดาษแทนการพูดได้

4. สรุปประเด็นที่ได้จากระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารในชีวิตประจำวัน โดยสรุปและเขียนลงในแผ่นกระดาษเพื่อแสดงให้เห็นโดยทั่วกัน จากนั้นวิทยากรให้เชื่อมโยงประสบการณ์เข้าสู่เนื้อหาเกี่ยวกับสารอาหารที่ร่างกายต้องการ

5. แจกใบความรู้ที่ 1 เรื่องสารอาหาร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำไปศึกษาด้วยตนเองก่อนการพบกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 2 จำนวน 3 ชั่วโมง

1. วิทยากรมอบหมายให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอผลสรุปจากใบความรู้ที่ 1 เรื่องสารอาหาร เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างกัน การมอบหมายอาจจะให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเสนอผลสรุปเป็นรายบุคคลหรือแบ่งเป็นรายกลุ่มก็ได้

2. ภายหลังการนำเสนอแล้ว วิทยากรส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปเนื้อหาจากการฟังเพื่อนรายงาน และจากการศึกษาด้วยตนเอง มาเป็นข้อสรุปผลการศึกษาร่วมกัน

3. วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกัน จากการที่ไปศึกษาด้วยตนเอง และจากประสบการณ์ที่ได้รับทราบปัญหาและวิธีการแก้ไข ปัญหาของผู้ที่ขาดสารอาหารหรือได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ โดยแยกเป็นกลุ่มวัย ได้แก่ วัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ ผู้ป่วย และผู้สูงอายุ

4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปประเด็นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เกี่ยวกับสารอาหารที่คนแต่ละวัยต้องการตามลำดับ ได้แก่ วัยเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ ผู้ป่วย และผู้สูงอายุ จากนั้นวิทยากรมาสรุปองค์ความรู้อีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งเชื่อมโยงการเลือกรับประทานอาหารที่สะอาด ไม่มีสารพิษ

5. แจกใบความรู้ที่ 2 เรื่อง สารปนเปื้อนในอาหาร เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำไปศึกษาด้วยตนเองก่อนการพบกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 จำนวน 3 ชั่วโมง

1. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำเสนอผลสรุปจากใบความรู้ที่ 2 เรื่อง สารปนเปื้อนในอาหาร ในรูปแบบการรายงานแบบรายบุคคลหรือรายกลุ่มตามความเหมาะสม และควรจะเสริมเนื้อหาในประเด็นที่น่าสนใจ

2. วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับสารปนเปื้อนในอาหารที่พบในชีวิตประจำวันว่า มีสารใดบ้าง มีอันตรายอย่างไร วิธีการทดสอบสารปนเปื้อนในอาหาร ตลอดจนการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอาหารที่มีสารปนเปื้อน

3. วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับอาหารที่มีสารปนเปื้อน โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเสนอความคิดเห็น

4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสรุปประเด็นอาหารที่มีสารปนเปื้อน โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการแสดงความคิดเห็นกันทุกคน นอกจากนี้วิทยากรควรเชื่อมโยงความรู้เรื่องอาหารไปสู่การเลือกรับประทานอาหารให้ถูกสัดส่วน

5. แจกใบความรู้ที่ 3 เรื่อง การรับประทานอาหารให้ถูกสัดส่วน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำไปศึกษาด้วยตนเองก่อนการพบกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 4 จำนวน 3 ชั่วโมง

1. วิทยากรสุ่มรายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ออกนำเสนอผลสรุปจากใบความรู้ที่ 3 เรื่องการรับประทานอาหารให้ถูกสัดส่วน

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปเนื้อหาการรับประทานอาหารที่ถูกสัดส่วน และเหมาะสมกับวัยต่าง ๆ เช่น วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน วัยชรา เป็นต้น

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่ถูกสัดส่วน โดยพิจารณาจากในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมาว่า ได้อาหารประเภทใดมาก และประเภทใดน้อยเกินไป หรือควรลดอาหารประเภทใดลงบ้าง

4. วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปประเด็นที่ค้นพบจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พร้อมทั้งวิทยากรเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การรักษาสุขภาพอนามัยด้วยการเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับเพศ วัย

5. แจกใบความรู้ที่ 4 เรื่องสุขภาพอนามัย กินดี อยู่ดี ชีวีเป็นสุข เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำไปศึกษาด้วยตนเองก่อนการพบกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 5 จำนวน 3 ชั่วโมง

1. วิทยากรสุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอผลสรุปจากใบความรู้ที่ 4 เรื่องสุขภาพอนามัย กินดี อยู่ดี ชีวีเป็นสุข

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและวิทยากรช่วยกันสรุปเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาสุขภาพอนามัย กินดี อยู่ดี ชีวีเป็นสุข

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย กินดี อยู่ดี ชีวีเป็นสุข

4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และวิทยากรช่วยกันสรุปประเด็นเกี่ยวกับความสำคัญ และความจำเป็นของอาหารที่มีต่อสุขภาพร่างกาย การรับประทานอาหารที่สด สะอาด ไม่มีสารปนเปื้อน รับประทานอาหารให้ครบหมู่ ถูกสัดส่วน เพื่อให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี

5. ทดสอบความรู้หลังเรียน เป็นการทดสอบความรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 5 ครั้ง 15 ชั่วโมง โดยใช้แบบทดสอบความรู้ประมาณ 5 -10 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

6. วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเสนอแนะความคิดเห็น

6. สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

- 6.1 ใบความรู้
- 6.2 ใบงาน
- 6.3 วัสดุจริงที่มีในห้องถื่น
- 6.4 ห้องสมุดประชาชน
- 6.5 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 6.6 สำนักงานสาธารณสุขใกล้บ้าน

7. การประเมินผล

การประเมินผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ เป็นการประเมินผลโดยวิทยากรผู้สอน ดำเนินการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ 5 ประการ คือ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ และการปรับตัว จึงมีแนวการประเมินดังนี้

- 7.1 การประเมินผลด้านพฤติกรรม โดยใช้แบบสังเกตและแบบประเมินพฤติกรรม
- 7.2 การประเมินผลด้านทักษะ โดยใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติในขณะเรียนรู้

8. เอกสารประกอบ

- 8.1 เอกสารประกอบหมายเลข 1 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ
- 8.2 เอกสารประกอบหมายเลข 2 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ
- 8.3 เอกสารประกอบหมายเลข 3 เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ
- 8.4 เอกสารประกอบหมายเลข 4 เป็นแบบประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกลุ่มสนใจ
- 8.5 เอกสารประกอบหมายเลข 5 เป็น (ตัวอย่าง) การจัดกลุ่มสนใจ
 - 8.5.1 เอกสารประกอบหมายเลข 5.1 (ตัวอย่าง) ใบความรู้ครั้งที่ 1
 - 8.5.2 เอกสารประกอบหมายเลข 5.2 (ตัวอย่าง) ใบงานครั้งที่ 1
 - 8.5.3 เอกสารประกอบหมายเลข 5.3 (ตัวอย่าง) ใบความรู้ครั้งที่ 2
 - 8.5.4 เอกสารประกอบหมายเลข 5.4 (ตัวอย่าง) ใบงานครั้งที่ 2
 - 8.5.5 เอกสารประกอบหมายเลข 5.5 (ตัวอย่าง) ใบความรู้ครั้งที่ 3
 - 8.5.6 เอกสารประกอบหมายเลข 5.6 (ตัวอย่าง) ใบงานครั้งที่ 3
 - 8.5.7 เอกสารประกอบหมายเลข 5.7 (ตัวอย่าง) ใบความรู้ครั้งที่ 4
 - 8.5.8 เอกสารประกอบหมายเลข 5.8 (ตัวอย่าง) ใบงานครั้งที่ 4

เอกสารหมายเลข 1

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ

คำแนะนำการใช้แบบประเมิน

การให้คะแนนประเมิน

- ให้ 1 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ให้ 2 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- ให้ 3 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- ให้ 4 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- ให้ 5 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

การแปลค่าคะแนน

- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านสนใจเนื้อหาและตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ					
2. ท่านสอบถามข้อมูลและรายละเอียดการเข้าร่วมกิจกรรมล่วงหน้า					
3. ท่านมักจะตัดสินใจจากข้อมูลที่มีอยู่					
4. ท่านเป็นคนที่มีเพื่อนมาก					
5. ท่านสามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายชีวิตของตนเองได้					
6. ท่านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้					
7. ท่านรักษามารยาทและปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับกาลเทศะได้					
8. ท่านสามารถยอมรับสถานการณ์แปลกใหม่					
9. ท่านมักจะพิสูจน์ข้อสงสัยด้วยตนเองด้วยวิธีต่างๆ					

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ

คำแนะนำการใช้แบบประเมิน

การให้คะแนนประเมิน

- ให้ 1 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ให้ 2 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- ให้ 3 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- ให้ 4 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- ให้ 5 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

การแปลค่าคะแนน

- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เกณฑ์การผ่านการประเมิน

คะแนนเฉลี่ยรวมจะต้องอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป หรือมีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป จึงถือว่า ผ่านกิจกรรมนี้

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านสามารถเลือกใช้ความสามารถหรือจุดเด่นของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น					
2. ท่านค้นคว้าข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้					
3. ท่านสามารถวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ได้					
4. ท่านสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มได้					
5. ท่านสามารถวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานเพื่อเลือกทำก่อน-หลังได้					
6. ท่านเคารพมติของกลุ่ม					
7. ท่านสามารถปรับตัวและลดความเครียดในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ได้					
8. ท่านตื่นตัวยอมรับรู้ข่าวสารหรือการเปลี่ยนแปลงใหม่					
9. ท่านมักจะพิสูจน์ข้อสงสัยด้วยตนเองด้วยวิธีต่างๆ					

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 3

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ

ตารางบันทึกการสังเกตและประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ

คำแนะนำการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนใจ

1. ให้บันทึกค่าคะแนนพฤติกรรมในช่องรายการประเมิน

2. เกณฑ์การประเมิน

4 หมายถึง ดีมาก

3 หมายถึง ดี

2 หมายถึง ปานกลาง

1 หมายถึง ปรับปรุง

3. เกณฑ์การตัดสิน

คะแนนรวม 12 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

เลขที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน					คะแนน รวม 20	ผลการ ประเมิน	
		ความ กระตือ รือร้น (4)	ตั้งใจ ปฏิบัติ กิจกรรม (4)	ความมี ระเบียบ วินัย (4)	การร่วม กิจกรรม กลุ่ม (4)	ความ รับผิดชอบ (4)		ผ่าน	ไม่ ผ่าน
	รวมคะแนนทั้งกลุ่ม								
	เฉลี่ย								

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่ เดือน พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ โดยพิจารณาจากพฤติกรรมการเรียนรู้

คำชี้แจง

1. ให้บันทึกค่าคะแนนพฤติกรรมในช่องรายการประเมิน
 - 1.1 การเข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนเต็ม 10 คะแนน
 - 1.2 ความสนใจต่อการเรียน มีคะแนนเต็ม 10 คะแนน
 - 1.3 ความสนใจในเนื้อหา มีคะแนนเต็ม 10 คะแนน
 - 1.4 ความร่วมมือในกลุ่ม มีคะแนนเต็ม 10 คะแนน
 - 1.5 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคะแนนเต็ม 10 คะแนน
 - 1.6 ผลการปฏิบัติงาน มีคะแนนเต็ม 50 คะแนน

2. เกณฑ์การตัดสิน

คะแนนรวมทั้งหมดต้องได้ 60 คะแนนขึ้นไป จึงถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

ที่	ชื่อ - สกุล	การเข้าร่วมกิจกรรม	ความสนใจต่อการเรียน	ความสนใจในเนื้อหา	ความร่วมมือในกลุ่ม	ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	ผลการปฏิบัติงาน	ผลการประเมินผล	หมายเหตุ
		10	10	10	10	10	50	100	

ลงชื่อ.....วิทยากร

เอกสารหมายเลข 5

(ตัวอย่าง) การจัดกลุ่มสนใจ
เรื่อง อาหาร จำนวน 15 ชั่วโมง

การจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจ เรื่อง อาหาร จำนวน 15 ชั่วโมง มีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 สารอาหาร

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและ
การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ
และการปรับตัว

ครั้งที่ 2 สารปนเปื้อนในอาหาร

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและ
การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ
และการปรับตัว

ครั้งที่ 3 การรับประทานอาหารให้ถูกสัดส่วน

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและ
การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ
และการปรับตัว

ครั้งที่ 4 สุขภาพอนามัย กินดี อยู่ดี ชีวิตเป็นสุข

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ ได้แก่ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้
การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและ
การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การวางแผนและการจัดการ
และการปรับตัว

กระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง มีดังนี้

1. องค์ความรู้
2. สาธิต
3. ทดลองปฏิบัติ/อภิปราย
4. สรุปผลการเรียนรู้

เอกสารหมายเลข 5.1

(ตัวอย่าง) ใบความรู้ครั้งที่ 1
เรื่อง สารอาหาร

สารอาหารที่ไม่ให้พลังงาน

สารอาหารที่ไม่ให้พลังงาน มีความสำคัญต่อการทำงานของระบบต่างๆในร่างกาย ซึ่งร่างกายต้องการในปริมาณน้อยแต่ขาดไม่ได้ ได้แก่ วิตามิน แร่ธาตุ และน้ำ

1. วิตามิน เป็นสารอินทรีย์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิต ช่วยควบคุมการทำงานของระบบต่างๆของร่างกายโดยเป็นตัวช่วยในการทำงานของเอนไซม์ ทำให้เซลล์ทำหน้าที่ได้ตามปกติ เช่น วิตามินซีจากผักและผลไม้ เป็นต้น

วิตามินจำแนกตามลักษณะของการละลายได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 วิตามินที่ละลายในน้ำ ได้แก่ วิตามินบีและวิตามินซี

1.1.1 วิตามิน B1(thiamine)

แหล่งอาหาร ข้าวซ้อมมือ ตับ ไข่ ถั่ว มันเทศ

ประโยชน์ ช่วยบำรุงระบบประสาทและการทำงานของหัวใจ

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ โรคเหน็บชา ระบบประสาท ระบบย่อย

อาหารผิดปกติ

1.1.2 วิตามิน B2 (riboflavin)

แหล่งอาหาร ไข่ นม ผัก ถั่วเหลือง

ประโยชน์ ทำให้การเจริญเติบโตเป็นปกติ บำรุงผิวหนัง ลิ้น และตา

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ โรคปากนกกระจอก ตาสู้แสงไม่ได้ ลิ้น

อักเสบ ผิวหนังแตกแห้ง การเจริญเติบโตไม่เต็มที่

1.1.3 วิตามิน B3 (niacin)

แหล่งอาหาร เนื้อสัตว์ ตับ ถั่ว ข้าวซ้อมมือ ข้าวสาลี ยีสต์และ

ร่างกายสร้างได้เองจากกรดอะมิโนบางชนิด

ประโยชน์ บำรุงประสาท ช่วยในปฏิกิริยาการหายใจ เป็นตัวช่วยในการสร้างพลังงานและการสังเคราะห์สาร

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ ผิวหนังหยาบแห้งมีสีดำ ลิ้นบวม ระบบย่อย

อาหารและประสาทผิดปกติ

1.1.4 วิตามิน B6 (pyridoxine)

แหล่งอาหาร นม ตับ เนื้อ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ข้าวซ้อมมือ

ประโยชน์ บำรุงผิวหนังและประสาท ช่วยการทำงานของระบบย่อย

อาหาร

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ ประสาทเสื่อม บวม ค้นตามผิวหนัง การทำงานของกล้ามเนื้อผิดปกติ

1.1.5 วิตามิน B12(cyanocobalamine)

แหล่งอาหาร ไข่ เนยแข็ง ตับ สมอเนื้อสัตว์

ประโยชน์ ช่วยในการสร้างเม็ดเลือดแดง ไขกระดูกและการทำงานของระบบประสาท

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ โรคโลหิตจาง เม็ดเลือดมีรูปร่างผิดปกติ และมีฮีโมโกลบินน้อย เส้นประสาทไขสันหลังเสื่อม เจ็บลิ้นและปาก

1.1.6 วิตามิน C (ascorbic acid)

แหล่งอาหาร ส้ม มะขามป้อม ฝรั่ง มะนาว มะเขือเทศ กะหล่ำปลี ผักสีเขียว

ประโยชน์ ทำให้ผนังเส้นเลือดเหนียวและแข็งแรง บำรุงฟันและเหงือก
อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ เลือดออกตามไรฟัน (ลักปิดลักเปิด) ผนังเส้นเลือดฝอยเปราะแตกง่าย ภูมิคุ้มกันลดลง

1.2 วิตามินที่ละลายในไขมัน ได้แก่ วิตามินเอ วิตามินดี วิตามินอี และวิตามินเค

1.2.1 วิตามิน A (retinol)

แหล่งอาหาร นม เนย ไข่แดง ตับ น้ำมันตับปลา ผัก และผลไม้

ประโยชน์ บำรุงสายตา บำรุงผิวหนัง

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ ไม่สามารถมองเห็นในที่สลัว ตาตำอึกเสบ และผิวหนังแห้งหยาบ

1.2.2 วิตามิน D (calciferol)

แหล่งอาหาร น้ำมันตับปลา ไข่ ตับ นม เนย

ประโยชน์ ร่างกายสร้างเองได้จากคอเลสเตอรอลใต้ผิวหนังเมื่อได้รับแสงแดด ช่วยดูดซับแคลเซียม และฟอสฟอรัสที่ลำไส้เล็ก

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ โรคกระดูกอ่อน ฟันผุในเด็ก ในผู้ใหญ่กระดูกจะผิดรูปร่างไม่แข็งแรง

1.2.3 วิตามิน E(a-tocopherol)

แหล่งอาหาร ผักสีเขียว ไขมันจากพืช เมล็ดพืช

ประโยชน์ เม็ดเลือดแดงแข็งแรง สลายโมเลกุลของกรดไขมัน ช่วยสร้างเอนไซม์

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ เป็นหมัน แท้งง่ายในหญิงตั้งครรภ์ เกิดโรคโลหิตจางในเด็กชายอายุ 6 เดือนถึง 2 ขวบ

1.2.4 วิตามิน K (a-phyllloquinone)

แหล่งอาหาร ผักและตับ

ประโยชน์ สร้างจากแบคทีเรียในลำไส้ ช่วยสร้างสารที่จำเป็นในการ
แข็งตัวของเลือด

อาการเมื่อขาดวิตามิน ได้แก่ เลือดแข็งตัวช้าในเด็กแรกเกิดและทารกอายุ
2 สัปดาห์ถึง 2 เดือนจะมีอาการเลือดออก ทั่วไปตามผิวหนัง

2. แร่ธาตุ เป็นสารอาหารอีกประเภทหนึ่งที่ไม่ให้พลังงาน แต่ร่างกายต้องการและขาด
ไม่ได้

ประโยชน์ของแร่ธาตุที่มีต่อร่างกายมีดังนี้

- เป็นส่วนประกอบของอวัยวะบางอย่าง เช่น กระดูก ฟัน กล้ามเนื้อ เซลล์
ประสาท เป็นต้น

- เป็นส่วนประกอบของสารต่างๆในร่างกาย เช่น เลือด น้ำในเซลล์ เป็นต้น

- ช่วยในการควบคุมการทำงานของอวัยวะต่างๆให้ทำหน้าที่เป็นปกติ

- ร่างกายของคนมีความต้องการแร่ธาตุต่างๆ หลายชนิดและต้องการใน

ปริมาณที่แตกต่างกัน

แร่ธาตุแคลเซียม (Ca)

แหล่งอาหาร ปลาไส้ตัน กุ้งแห้ง เนยแข็ง นมสด ไข่ ผัก

ประโยชน์ ได้แก่ เป็นส่วนประกอบของกระดูกและฟัน ช่วยในการแข็งตัวของเลือด
และการทำงานของกล้ามเนื้อ เกี่ยวกับการถ่ายทอดกระแสประสาท

อาการเมื่อขาดแร่ธาตุ ได้แก่ โรคกระดูกอ่อน (ricket) การทำงานของกล้ามเนื้อ
ผิดปกติ เลือดแข็งตัวยาก

แร่ธาตุฟอสฟอรัส (P)

แหล่งอาหาร กุ้ง ปลาไส้ตัน ไข่ นมสด ถั่วเหลือง ผักใบเขียว

ประโยชน์ ได้แก่ เป็นส่วนประกอบของกระดูกและฟัน รักษาสมดุลของกรดและ
เบสในร่างกาย ช่วยในการสร้างเซลล์สมองและประสาท

อาการเมื่อขาดแร่ธาตุ ได้แก่ โรคกระดูกอ่อน อ่อนเพลีย

แร่ธาตุโพแทสเซียม (K)

แหล่งอาหาร เนื้อสัตว์ นม ถั่ว ผักใบเขียว ส้ม ถั่ว ข้าว เห็ด ไข่

ประโยชน์ ได้แก่ ควบคุมระดับของเหลวในเซลล์ การทำงานของกล้ามเนื้อของ
ระบบประสาท ช่วยในการผ่าตัดใหญ่

อาการเมื่อขาดแร่ธาตุ ได้แก่ เลือดไหลไม่หยุด การทำงานของกล้ามเนื้อและระบบ
ประสาทผิดปกติ เบื่ออาหาร ซึมเศร้า

แร่ธาตุเหล็ก (Fe)

แหล่งอาหาร ไข่แดง ผักสีเขียว ตับ เนื้อวัว งาดำ

ประโยชน์ ได้แก่ เป็นส่วนประกอบของฮีโมโกลบินในเม็ดเลือดแดง เป็น
ส่วนประกอบของเอนไซม์บางชนิด

อาการเมื่อขาดแร่ธาตุ ได้แก่ โรคโลหิตจาง อ่อนเพลีย

แร่ธาตุไอโอดีน (I)

แหล่งอาหาร เกลือแกง นม ไข่ อาหารทะเล

ประโยชน์ ได้แก่ ป้องกันโรคคอพอก ช่วยในการเจริญเติบโต เป็นส่วนประกอบของฮอร์โมนไทรอกซินที่ต่อมไทรอยด์

อาการเมื่อขาดแร่ธาตุ ได้แก่ ถ้าเด็กขาดจะเตี้ย แคแกร็น สติปัญญาเสื่อม ในผู้ใหญ่จะเป็นโรคคอพอกธรรมดา

แร่ธาตุโซเดียม (Na)

แหล่งอาหาร อาหารทะเล น้ำปลา เกลือแกง ไข่ นม เนย

ประโยชน์ ได้แก่ ช่วยรักษาสมดุลของน้ำและความเป็นกรดในร่างกาย ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อและระบบประสาท

อาการเมื่อขาดแร่ธาตุ ได้แก่ เบื่ออาหาร เป็นตะคริว ชัก หงุดหงิด คลื่นไส้ ความดันต่ำ

แร่ธาตุแมกนีเซียม (Mg)

แหล่งอาหาร ข้าว พืชสีเขียว ถั่ว นม งา อาหารทะเล

ประโยชน์ ได้แก่ ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อและระบบประสาท ควบคุมการสร้างโปรตีน

อาการเมื่อขาดแร่ธาตุ ได้แก่ เป็นส่วนประกอบของกระดูกและเลือด เกิดอาการผิดปกติทางระบบประสาทและกล้ามเนื้อ อาจเกิดอาการชัก

แร่ธาตุกำมะถัน (S)

แหล่งอาหาร ไข่ เนื้อสัตว์ นม

ประโยชน์ ได้แก่ จำเป็นต่อการสร้างโปรตีนในร่างกาย

แร่ธาตุฟลูออไรด์ (F)

แหล่งอาหาร น้ำดื่มจากบ่อธรรมชาติบางแห่ง อาหารทะเล

ประโยชน์ ได้แก่ ช่วยในการดูดซึมธาตุเหล็ก เป็นส่วนประกอบของสารเคลือบฟัน ทำให้ฟันแข็งแรง ป้องกันฟันผุ

อาการเมื่อขาดแร่ธาตุ ได้แก่ ฟันผุง่าย

3. น้ำ

น้ำ เป็นสารที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในร่างกายของเรามีน้ำเป็นองค์ประกอบอยู่ 2 ใน 3 ส่วนของน้ำหนักตัว น้ำจึงมีความสำคัญต่อร่างกาย ดังนี้

3.1 เป็นองค์ประกอบของอวัยวะต่างๆในร่างกาย เช่น เลือด ตับ ไต ลำไส้ หัวใจ เป็นต้น

3.2 ช่วยควบคุมอุณหภูมิของร่างกายให้คงที่

3.3 ช่วยให้กลไกการเกิดปฏิกิริยาเคมีในร่างกายเป็นไปตามปกติ

3.4 ช่วยกำจัดของเสียออกจากร่างกายทางเหงื่อและปัสสาวะ

ร่างกายจะได้รับน้ำโดยตรงจากการดื่มน้ำสะอาดและได้จากอาหารที่รับประทานเข้าไป ซึ่งมีปริมาณน้ำเป็นองค์ประกอบในปริมาณที่แตกต่างกัน

เอกสารหมายเลข 5.3

(ตัวอย่าง) ใบความรู้ครั้งที่ 2
เรื่อง สารปนเปื้อนในอาหาร

สารปนเปื้อนในอาหาร เป็นสารพิษที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งมีผลทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายจนถึงเสียชีวิตได้ สารปนเปื้อนในอาหารแบ่งตามลักษณะการเกิดได้ 2 ประเภทคือ

1. สารพิษที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกตามชนิดของสารพิษได้ดังนี้

1.1 สารพิษจากเชื้อจุลินทรีย์ เช่น สารอะฟลาทอกซิน (aflatoxin) ซึ่งเป็นสารสร้างจากเชื้อราพวกแอสเพอร์จิลลัส (*aspergillus spp*) ราที่เจริญได้ดีในถั่วลิสงและเมล็ดพืชที่ขึ้น ซึ่งความร้อนสูงไม่สามารถทำลายสารอะฟลาทอกซินได้ส่วนใหญ่สารนี้จะตกค้างที่ตับทำให้เกิดเป็นมะเร็งตับ

1.2 สารพิษจากเห็ดบางชนิด ทำให้เมา มีอาการคลื่นไส้ และอาเจียน

1.3 สารพิษในพืชผัก

2. สารพิษที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เรานำมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีดังนี้

2.1 สารตกค้างจากการเกษตร เช่น ดีดีที ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ซึ่งอาจสะสมในอาหาร เมื่อรับประทานเข้าไปจะเกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต

2.2 สิ่งเจือปนในอาหาร แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

2.2.1 สารกันอาหารเสีย เป็นสารที่ช่วยให้อาหารคงสภาพ รส กลิ่น เหมือนเมื่อแรกผลิตและเก็บไว้ได้นาน เช่น สารกันบูด สารกันหิด เป็นต้น

2.2.2 สารแต่งกลิ่นหรือรส เป็นสารที่ช่วยให้อาหารมีรสและกลิ่นถูกใจผู้บริโภค หรือใช้แต่งกลิ่นรส ผู้บริโภคเข้าใจคิดผิดว่าเป็นของแท้ หรือมีส่วนผสมอยู่มากหรือน้อยทั้งที่เป็นของเทียม เช่น เครื่องเทศ สารกลั่นผลไม้ สารรสหวานประเภทน้ำตาลเทียม ซึ่งเป็นสารที่ให้ความหวานแต่ไม่ใช่น้ำตาล ผงชูรสเป็นสารประกอบที่เรียกว่ามอนโซเตียมกลูตาเมต ถ้าเป็นผงชูรสปลอมจะใส่สารโซเดียมเมตาฟอสเฟตและบอแรกซ์ ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตมาก

3. สีผสมอาหาร เป็นสีที่ใส่เพื่อจะช่วยให้อาหารน่ารับประทานยิ่งขึ้น มีทั้งสีจากธรรมชาติซึ่งเป็นสีที่ได้จากพืชและสัตว์ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต เช่น สีดำจากถ่าน สีแดงจากครั่ง เป็นต้น และ สีสังเคราะห์ส่วนมากจะเป็นสารพิษที่ร้ายแรงต่อร่างกาย มักมีตะกั่วและโครเมียมอยู่ เช่น สีย้อมผ้า

สารพิษปนเปื้อนในอาหารที่ควรทราบมีดังนี้

1. ดินประสิว (โพแทสเซียมไนเตรต) มีสูตรเคมี KNO_3 นิยมใส่ในอาหารประเภทเนื้อหมู เนื้อปลา เนื้อวัว ทำเนื้อเปื่อย สีสวย รสดี และเก็บไว้ได้นาน ซึ่งเป็นสารที่ก่อให้เกิดสารไนโตรซามีน (nitrosamine) ซึ่งเป็นสารก่อให้เกิดมะเร็ง
 2. พรอท พิษของสารปรอทที่ไปสะสมในสมอง ทำให้ประสาทหลอน ความจำเสื่อม เป็นอัมพาต เด็กในครรภ์ประสาทจะถูกทำลาย นิ้วมือหงิกงอ ปัญญาอ่อน และอาจตายได้ อาการเช่นนี้เรียกว่า โรคมินามาตะ
 3. ตะกั่ว พิษตะกั่วเกิดจากสีและไอเสียรถยนต์ จะทำลายเซลล์สมอง ทำลายเม็ดเลือดแดง ปวดศีรษะ และอาจตายได้
 4. โครเมียม สารประกอบของโครเมียมใช้ทำสีย้อม พิษของโครเมียมเป็นอันตรายต่อผิวหนังและปอด
 5. แคดเมียม มีพิษต่อปอดและไต ทำให้เกิดโรคอิไต-อิไต
 6. สารหนู ทำให้เกิดโรคไขดำ มีอาการเจียน ปวดท้องรุนแรง เป็นตะคริว
 7. สารกันบูด สารที่นิยมใช้เป็นสารกันบูด ได้แก่ กรดซาลิซิลิก กรอดบอริก และควาเดียมเบนโซเอต
 8. น้ำประสานทองหรือบอแรกซ์ มีชื่อทางเคมีว่า “โซเดียมบอเรต (sodium borate)” ชาวบ้านเรียกว่า “ผงกรอบ” หรือคนจีนเรียกว่า “เฟ่งแซ” ใช้ใส่ลูกชิ้น แป้งกรอบ ทำให้ไตอักเสบได้
 9. ผงเนื้อนุ่ม คือบอแรกซ์ผสมโซเดียมไฮโดรเจนคาร์บอเนต สารนี้ซึมเข้าสู่ผิวหนังได้ ทำให้เกิดอาการคล้ายเยื่อหุ้มสมองอักเสบ มีพิษต่อไตและเซลล์ต่างๆของร่างกาย
 10. น้ำตาลเทียม คือสารให้ความหวานแต่ไม่ใช่น้ำตาล เช่น ซอร์บิทอล หวานกว่าน้ำตาลทราย 2 ใน 3 เท่า ไซคลาเมต หวานกว่าน้ำตาลทราย 30 เท่า แอสพาร์เทม หวานกว่าน้ำตาลทราย 180 เท่า ใช้แทนน้ำตาลในเครื่องดื่ม ลูกกวาด หมากฝรั่ง ชันทสกรหรือแซ็กคาริน หวานกว่าน้ำตาลทราย 550 เท่า เป็นน้ำตาลเทียม ถ้ารับประทานมากจะเกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน ท้องเดิน ชัก ใช้แทนน้ำตาลทรายสำหรับผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวานและผู้ให้อ้วนมาก
- อาหารบางชนิดเป็นพิษต่อผู้บริโภค ซึ่งอาการที่เกิดจากสารพิษแต่ละชนิดจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ
1. อาการเป็นพิษแบบเฉียบพลัน คือการเกิดอาการเป็นพิษภายหลังจากรับประทานอาหารนั้นๆเข้าไปไม่นานนักภายในเวลา 2-6 ชั่วโมง ลักษณะอาการที่พบ คือ ท้องเสียรุนแรง คลื่นไส้ หายใจไม่ออก เป็นอัมพาตในเวลารวดเร็ว อาจถึงตายได้
 2. อาการเป็นพิษแบบเรื้อรัง คือการเกิดอาการเป็นพิษเนื่องจากรับประทานอาหารที่มีสิ่งเป็นพิษปะปนอยู่ในปริมาณน้อยและมีการสะสมอย่างต่อเนื่องมากขึ้นทุกวันจนมีปริมาณสารพิษในร่างกายมากขึ้น อาการจึงจะแสดงออกตามลักษณะอาการของพิษและชนิดของสาร

แนวทางการปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากสารปนเปื้อนในอาหาร มีดังนี้

1. เลือกซื้ออาหารที่มั่นใจว่าไม่มีสารพิษเจือปน
2. แช่ผักและผลไม้ในสารละลายน้ำส้มสายชูหรือสารละลายด่างทับทิมก่อนนำมา

รับประทานทุกครั้ง

3. เลือกรับประทานอาหารที่ใช้สีปรุงแต่งจากธรรมชาติ
4. เลือกซื้อสินค้าที่ได้รับอนุญาตจากองค์การอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข เพื่อ

รับรองความปลอดภัยของอาหารนั้นๆ

เอกสารหมายเลข 5.4

(ตัวอย่าง) ใบงานครั้งที่ 2
เรื่อง สารปนเปื้อนในอาหาร

ให้ตอบคำถามต่อไปนี้

1. สารปนเปื้อนในอาหารแบ่งเป็นกี่ประเภท มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

2. สารปนเปื้อนในอาหารก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ให้ท่านบอกวิธีการเลือกอาหารสะอาด ปราศจากสารปนเปื้อน

[illegible]

เอกสารหมายเลข 5.5

(ตัวอย่าง) ใบความรู้ครั้งที่ 3
เรื่อง การรับประทานอาหารให้ถูกสัดส่วน

ในแต่ละวันร่างกายของมนุษย์เราต้องการพลังงานจากอาหารเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ในปริมาณที่แตกต่างกัน ซึ่งพลังงานที่ใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่างแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเพศ วัย สภาพร่างกาย และกิจกรรมของแต่ละบุคคล ดังนี้

1. ความแตกต่างของเพศ เพศชายต้องการปริมาณอาหารมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากการทำกิจกรรมและการใช้พลังงานของเพศชายมากกว่าเพศหญิง
2. ความแตกต่างของวัย วัยต่างกันต้องการปริมาณอาหารที่ต่างกัน เนื่องจากการเจริญเติบโตและการทำกิจกรรมต่างกัน
3. ความแตกต่างของสภาพร่างกาย หญิงในระยะตั้งครรภ์หรือระยะให้นมบุตร ต้องการสารอาหารทุกประเภทในปริมาณสูงกว่าปกติ โดยเฉพาะแคลเซียมและฟอสฟอรัส เป็นแร่ธาตุที่ต้องการในปริมาณสูงเพราะสารอาหารที่รับประทานเข้าไปส่วนหนึ่งจะถูกนำไปใช้ในการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์และการผลิตน้ำนม

ตัวอย่าง

ในการทำกิจกรรมจะใช้พลังงานแตกต่างกัน นอกจากนั้นเพศชายและเพศหญิงที่ทำกิจกรรมอย่างเดียวกันยังใช้พลังงานในการทำกิจกรรมไม่เท่ากัน โดยปกติเพศชายจะใช้พลังงานมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสามารถคำนวณหาค่าพลังงานที่ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดังนี้

(ขั้บรต 1 ขั้บโมง ใช้พลังงาน 2.23 kcal , ว่ายน้ำ 1 ขม. ใช้พลังงาน 4.37 kcal)

แอนนาหนัก 50 กก. ขั้บรต 2 ขม. แล้วไปว่ายน้ำ 1 ขม. แอนนาใช้พลังงานไปเท่าไร

วิธีทำ	ขั้บรต 1 ขม. ใช้พลังงาน	= 2.23	kcal
	ว่ายน้ำ 1 ขม. ใช้พลังงาน	= 4.37	kcal

หาพลังงานที่ใช้ในการขั้บรต

แอนนาหนัก 1 kg	ขั้บรต 1 ขม. ใช้พลังงาน	= 2.23	kcal
แอนนาหนัก 50 kg	ขั้บรต 1 ขม. ใช้พลังงาน	= 2.23 x 50	kcal
แอนนาหนัก 50 kg	ขั้บรต 2 ขม. ใช้พลังงาน	= 2.23 x 50 x 2	kcal
ดังนั้นแอนนาใช้พลังงานในการขั้บรต		= 223	kcal

หาพลังงานที่ใช้ในการว่ายน้ำ

แอนนาหนัก 1 kg	ว่ายน้ำ 1 ขม. ใช้พลังงาน	= 4.37	kcal
แอนนาหนัก 50 kg	ว่ายน้ำ 1 ขม. ใช้พลังงาน	= 4.37 x 50	kcal
ดังนั้นแอนนาใช้พลังงานในการว่ายน้ำ		= 218.5	kcal
ดังนั้นแอนนาใช้พลังงานไปทั้งหมด		= 223 + 218.5 = 441.5	kcal

เอกสารหมายเลข 5.6

(ตัวอย่าง) ใบงานครั้งที่ 3

เรื่อง การรับประทานอาหารให้ถูกสัดส่วน

ให้ตอบคำถามต่อไปนี้

1. หลักการรับประทานอาหารให้เหมาะสมกับเพศ วัย

.....

.....

.....

.....

2. เด็กวัยเรียน สตรีมีครรภ์และ ผู้สูงอายุ รับประทานอาหารเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ให้จัดรายการอาหารสำหรับผู้ป่วยที่เป็นเด็ก และผู้ป่วยที่เป็นผู้ใหญ่

เด็ก

ដ៏អាក្រក់

[illegible]

เอกสารหมายเลข 5.7

(ตัวอย่าง) ใบความรู้ ครั้งที่ 4
เรื่อง สุขภาพอนามัย : กินดี อยู่ดี ชีวี เป็นสุข

ผู้บริโภคยุคใหม่มีแนวโน้มที่จะเผลอตัวไปกับกระแสสังคมที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว จนทำให้ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องอาหารการกินเท่าที่ควร ทำให้เกิดพฤติกรรมการกินที่ไม่พึงประสงค์ มีการกินอาหารบางอย่างมากเกินไป บางอย่างน้อยเกินไปทำให้ได้รับคุณค่าอาหารที่ไม่สมดุล เป็นผลให้เกิดปัญหาสุขภาพโดยไม่รู้ตัว การกินอาหารจึงมิใช่จะเป็นเพียงการกินเพื่อให้อิ่ม หรือเพื่อให้ยังชีพ แต่จำเป็นที่ต้องกินเพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพที่ดี แข็งแรง ไม่เป็นโรค และมีจิตใจแจ่มใส เพื่อให้มีหลักของการบริโภคอาหารที่ดีในหลายประเทศได้มีการจัดทำคำแนะนำในการกินอาหารสำหรับประชากรในประเทศของตน

โดยพิจารณาจากปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้น ชนิดของอาหารที่มีมาก และวิธีการกินในประเทศของตน เพื่อให้คำแนะนำนั้นมีความเหมาะสม และปฏิบัติได้ ในประเทศไทยก็เช่นกัน กระทรวงสาธารณสุข โดยกองโภชนาการ กรมอนามัย ได้มี "ข้อแนะนำการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพของคนไทย" (Food Based Dietary Guidelines) 9 ข้อ ดังนี้

1. กินอาหารครบ 5 หมู่ แต่ละหมู่ให้หลากหลาย และหมั่นดูแลน้ำหนักตัว

ข้อแนะนำนี้เป็นข้อแนะนำหลัก ยึดอาหารหลัก 5 หมู่ และเพิ่มความสำเร็จของการกินอาหารแต่ละหมู่ให้มีความหลากหลาย ไม่จำเจอยู่เพียงอาหารไม่กี่ชนิด น้ำหนักตัวเป็นเครื่องบ่งชี้อย่างง่ายถึงภาวะสุขภาพ ในผู้ใหญ่ที่กินอาหารได้เหมาะสม จะมีน้ำหนักตัวที่เหมาะสม มีรูปร่างที่ไม่อ้วนหรือผอมเกินไปและมีน้ำหนักตัวค่อนข้างคงที่ หากสังเกตเห็นว่าน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากน้ำหนักปกติ แสดงให้เห็นว่าเริ่มกินอาหารมากเกินไปแล้ว ควรจะต้องหันมาควบคุมลดปริมาณให้น้อยลง โดยไม่จำเป็นต้องรอให้เสื่อผืนผาลก่อนที่เริ่มรู้สึกตัวเพราะเสื่อผืนผาลใหม่มักนิยมใช้สายยัดเพื่อให้สวมใส่สบาย หรือหากพบว่าน้ำหนักตัวลดลงเรื่อยๆ ก็ควรต้องให้ความสนใจพร้อมทั้งสังเกตว่ามีการอ่อนเพลีย ง่วง ซึม หรืออาการที่แตกต่างไปจากปกติเกิดขึ้นด้วยหรือไม่ ถ้ามีอาการมากควรพบแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพ สำหรับเด็ก ร่างกายมีการเจริญเติบโต น้ำหนักตัวควรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอัตราที่เหมาะสม ดังนั้น ควรหมั่นชั่งน้ำหนักตัวอย่างน้อยเดือนละครั้ง

2. กินข้าวเป็นอาหารหลัก สลับกับอาหารประเภทแป้งเป็นบางมื้อ

เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของคนไทย จึงให้ความสำคัญกับการกินข้าวเป็นอาหารหลัก ถ้าเป็นไปได้ ควรกินข้าวซ้อมมือ เพราะมีวิตามิน แร่ธาตุ โปรตีนและใยอาหารมากกว่าข้าวที่ขัดสีจนขาว

ส่วนอาหารแป้ง เช่น ขนมปัง ก๋วยเตี๋ยว ขนมจีน ให้กินเป็นบางมื้อ อาหารแป้งเป็นอาหารที่ผ่าน-การแปรรูป ใยอาหารจะมีน้อยกว่าในข้าว

3. กินพืชผักให้มาก และกินผลไม้เป็นประจำ

อาหารหลัก 5 หมู่ ของไทยมีเอกลักษณ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การจัดแยกพืชผัก และผลไม้เป็นอาหารหลักคนละหมู่ เนื่องจากประเทศไทยมีพืชผักและผลไม้อุดมสมบูรณ์ที่ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคได้ตลอดปี

พืชผักและผลไม้ให้สารอาหารที่สำคัญหลายชนิด คือ วิตามิน แร่ธาตุ และใยอาหาร และให้สารอื่นที่มีใช้สารอาหาร เช่น สารแอนติออกซิแดนท์ที่ช่วยไม่ให้อนุมูลอิสระทำลายเนื้อเยื่อ และผนังเซลล์ ช่วยชะลอการเสื่อมสลายของเซลล์ ทำให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง ดูสดใส ไม่แก่เกินวัย นอกจากนี้ยังให้ประโยชน์ทางด้านสมุนไพรที่ช่วยรักษาสุขภาพ

4. กินปลา เนื้อสัตว์ไม่ติดมัน ไข่ และถั่วเมล็ดแห้งเป็นประจำ

เป็นการกินอาหารที่ให้โปรตีน โดยเน้นปลาและอาหารประเภทถั่วเมล็ดแห้ง เช่น เต้าหู้ชนิดต่างๆ สำหรับเนื้อสัตว์ให้เลือกที่ไม่ติดมัน หรือที่มีมันน้อย ไข่เป็นอาหารที่มีประโยชน์ ควรกินเป็นประจำ เด็กควรกินวันละฟอง ผู้ใหญ่ภาวะปกติควรกินวันเว้นวัน หรือสัปดาห์ละ 2-3 ฟอง ส่วนคนที่มีปัญหาภาวะโคเลสเตอรอลสูงในเลือดควรลดปริมาณลง

5. ดื่มนมให้เหมาะสมตามวัย

บางคนอาจมองเห็นว่านมเป็นอาหารของต่างชาติ ไม่ควรส่งเสริมการบริโภค น่าจะให้คนไทยไปบริโภคอาหารอย่างอื่นจะดีกว่า อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโดยรวม จะเห็นได้ว่า นมเป็นอาหารที่มีประโยชน์สมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารของโปรตีน แคลเซียม วิตามินบี 2 และแร่ธาตุต่างๆ นอกจากนี้นมเป็นอาหารที่กินง่าย ราคาไม่แพงเกินไป มีหลายชนิดหาได้ทั่วไป จึงเป็นการสะดวกที่จะใช้เป็นอาหารสำหรับคนทุกวัย

ในกรณีที่ห่วงว่าดื่มนมมากๆ อาจทำให้อ้วน ผู้บริโภคสามารถเลือกดื่มนมพร่องไขมัน ได้ และในเวลาเดียวกันควรควบคุมปริมาณไขมันในอาหารชนิดอื่นด้วย เพราะเพียงไขมันจากนมอย่างเดียวไม่น่าที่จะทำให้เกิดโรคอ้วน

ปริมาณที่แนะนำคือ เด็กควรดื่มนมวันละ 1-2 แก้ว ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุควรดื่มนมวันละ 1 แก้ว

6. กินอาหารที่มีไขมันแต่พอควร

ถึงแม้ไขมันจะเกี่ยวข้องกับปัญหาโภชนาการ เช่น โรคอ้วน ภาวะไขมันในเลือดสูงที่นำไปสู่โรคหัวใจขาดเลือดได้ แต่ร่างกายต้องการไขมันเพื่อสุขภาพด้วยเช่นกัน เพียงแต่จะต้องควบคุมปริมาณและชนิดของไขมันที่จะบริโภคให้เหมาะสม ลดอาหารที่มีไขมันมาก เช่น หมูสามชั้น ขาหมูพะโล้ และอาหารที่ใช้น้ำมันหรือกะทิจำนวนมากในการประกอบอาหาร

7. หลีกเลี่ยงการกินอาหารรสหวานจัดและเค็มจัด

ส่วนประกอบสำคัญของอาหารรสหวานจัดและเค็มจัด ได้แก่ น้ำตาล และเกลือแกง ซึ่งส่วนประกอบทั้ง 2 ชนิดเมื่อบริโภคมากเกินไป พบว่าเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดโรคอ้วน และโรคความดันโลหิตสูง

วิธีปฏิบัตินอกจากการหลีกเลี่ยงอาหารที่มีรสหวานจัดและเค็มจัดแล้ว ผู้บริโภคควรพยายามรับประทานอาหารที่มีรสธรรมดา ไม่ควรที่จะต้องเติมน้ำตาลหรือเกลือเพิ่มเติมในอาหารที่ปรุงแล้ว หรือหันมากินอาหารแบบไทยเดิม ที่มีกับข้าวหลายชนิดเพื่อให้เกิดรสชาติที่หลากหลาย

8. กินอาหารที่สะอาดปราศจากการปนเปื้อน

การกินอาหารที่สะอาดนับเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะช่วยลดอันตรายจากสิ่งปนเปื้อนต่างๆ ซึ่งอาจเป็นเชื้อโรค พยาธิ สารพิษ สิ่งแปลกปลอมต่างๆ ผู้บริโภคควรเลือกซื้ออาหารจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ มีการผลิตที่ถูกต้อง มีการเก็บรักษาที่เหมาะสม อาหารสำเร็จรูปควรบรรจุในภาชนะที่เหมาะสม สะอาด มีฉลากที่ถูกต้อง บอกวันหมดอายุ ส่วนประกอบ ชื่ออาหาร สถานที่ผลิต

นอกจากนี้ผู้บริโภคควรมีสุนัขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร เช่น การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร การใช้ช้อนกลาง หรือใช้อุปกรณ์หยิบจับอาหารมากกว่าการใช้มือ

9. งดหรือลดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

เมื่อดื่มมาก จะมีผลทำให้การทำงานของระบบสมองและประสาทช้าลง ทำให้เกิดการขาดสติได้ง่าย ที่จะนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ เสี่ยงทรัพย์ เสี่ยงสุขภาพ ก่อให้เกิดโรคตับแข็งและการขาดสารอาหารที่สำคัญหลายชนิด

ดังนั้นควรลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือควรหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด

ข้อแนะนำการบริโภคอาหารสำหรับคนไทยทั้ง 9 ข้อดังกล่าวข้างต้น เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริโภคชาวไทยทุกคน เป็นการให้คำแนะนำในทางปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้น และมีความยืดหยุ่นในตัวที่แต่ละคนสามารถปรับให้เหมาะสมกับตนเองได้ เพื่อสุขภาพที่ดีถ้วนหน้าทุกคน

เอกสารหมายเลข 5.8

(ตัวอย่าง) ใบงานครั้งที่ 4

เรื่อง สุขภาพอนามัย : กินดี อยู่ดี ชีวี เป็นสุข

ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. บันทึกรายการอาหารที่ผู้เรียนได้รับประทานไปแล้วใน 1 สัปดาห์

วัน	อาหารที่รับประทาน	คุณค่า/สารอาหารที่ได้รับ	หมายเหตุ

จากรายการอาหารข้างต้น สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่แล้ว ผู้เรียนได้รับสารอาหารใดมากที่สุด

.....

.....

การแก้ไขปัญหาจากการรับประทานอาหาร ผู้เรียนควรเลือกรับประทานอาหารอย่างไร
จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพมากที่สุด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

1. แนวคิด

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับให้ความรู้เฉพาะเรื่องหรือการทำความเข้าใจตรงกัน หรือเพิ่มพูนแรงจูงใจนำไปสู่การปฏิบัติที่ต้องการ โดยการใช้เทคนิคถ่ายทอดความรู้โดยตรงจากวิทยากรผู้ชำนาญ และการถ่ายทอดเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้จากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนา โดยใช้เวลาอบรมประมาณ 3 ชั่วโมงขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจตรงกันเฉพาะเรื่อง และมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์บางด้าน ได้แก่ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการวางแผนและการจัดการ

3. ขั้นตอนดำเนินการ

3.1 ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1.1 ด้านสถานที่จัดกิจกรรม เป็นสถานที่ใด อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใด
ช่วงเวลาที่ขอใช้สถานที่เพื่อจัดกิจกรรม

3.1.2 แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ (ถ้ามี) จำนวนงบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน เครื่องขยายเสียง ลำโพง

3.1.3 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย การจัดที่นั่ง การจัดเวที

3.1.5 การจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา ประเด็นเนื้อหา

3.1.6 วิทยากร เป็นใคร รับผิดชอบการให้ความรู้เรื่องใด เวลา

3.1.7 เอกสารประกอบ ต้นฉบับหรือเนื้อหาได้จากใคร วันเวลาที่ต้องนัดหมายรับจำนวนที่จะนำมาสำเนา

3.1.8 การประเมินผล ประเมินวิธีใด เมื่อใด รูปแบบใด ใครเป็นผู้ใช้เครื่องมือประเมิน

3.2 การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย

3.3 จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด

3.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

3.5 สรุปผลและรายงาน

4. หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักการการเรียนรู้ 8 ขั้น ของกาเย่ (Gagne) ได้แก่ การจูงใจ (Motivation Phase) การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase) ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว ความสามารถในการจำ (Retention Phase) ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase) การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase) การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase) การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) และผู้เรียนได้รับทราบผลเร็วจะทำให้มีผลดีและประสิทธิภาพสูง ซึ่งเป็นลักษณะการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบอบรมสัมมนาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมและความเข้าใจตรงกัน (วรรณิ ลิ้มอักษร. 2546 : 360)

การจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับให้ความรู้เฉพาะเรื่องบนพื้นฐานการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ เพื่อให้ความรู้เฉพาะเรื่องหรือการทำความเข้าใจตรงกัน หรือเพิ่มพูนแรงจูงใจนำไปสู่การปฏิบัติที่ต้องการ

5. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับให้ความรู้เฉพาะเรื่องหรือการทำความเข้าใจตรงกัน หรือเพิ่มพูนแรงจูงใจนำไปสู่การปฏิบัติที่ต้องการ โดยการจัดการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นประสบการณ์ให้กลุ่มเป้าหมายตามความเหมาะสม โดยส่วนใหญ่จะมีขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

5.1 จำแนกประเด็นเนื้อหาที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมายว่า มีความต้องการความรู้ในเรื่องใด หรือการทำความเข้าใจตรงกันในประเด็นใด หรือเพิ่มพูนแรงจูงใจนำไปสู่การปฏิบัติที่ต้องการ หรือต้องการฝึกทักษะเฉพาะด้านในด้านใดบ้าง

5.2 การกำหนดรูปแบบหรือวิธีการจัดอบรมสัมมนา เมื่อกำหนดประเด็นความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้แล้ว จะต้องพิจารณา เนื้อหาเหมาะสมกับจัดการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นประสบการณ์ เพื่อกำหนดรูปแบบหรือวิธีการที่เหมาะสมกับเนื้อหา และกลุ่มเป้าหมาย

5.3 ประสานงานและจัดเตรียมสถานที่ โดยการประสานงานกับบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดหาสื่อเอกสาร สื่อประกอบ หรือสื่อต่าง ๆ วิทยากรที่จะให้ความรู้ สถานที่จัดงบประมาณ ตลอดจนระยะเวลาที่ดำเนินการ รวมทั้งการมอบหมายภารกิจหน้าที่ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด

5.4 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดเตรียมสื่อที่เหมาะสมต่อการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นประสบการณ์ให้กลุ่มเป้าหมาย ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5.5 ดำเนินกิจกรรม ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดว่าตามแผนล่วงหน้า นอกจากนี้ในขณะที่ดำเนินกิจกรรม จะต้องมีการประเมิน ดังนี้

5.4.1 ประเมินผู้เรียนก่อนเริ่มกิจกรรมด้วยแบบประเมินที่กำหนด

5.4.2 สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

5.4.3 ประเมินผู้เรียนภายหลังสิ้นสุดกิจกรรม

5.5 ประเมินผู้เรียนภายหลังสิ้นสุดกิจกรรม ตามแบบการประเมินผลการเรียนรู้

5.6 สรุปผลการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา พร้อมทั้งปัญหาอุปสรรคที่พบ เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาในครั้งต่อไป

6. สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

6.1 ใบความรู้หรือเอกสารประกอบการจัดอบรม

6.2 สำนักงานหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลได้

7. การประเมินผล

เนื่องจากกิจกรรมอบรมสัมมนา เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับให้ความรู้เฉพาะเรื่อง หรือการทำ ความเข้าใจตรงกัน หรือเพิ่มพูนแรงจูงใจนำไปสู่การปฏิบัติที่ต้องการ การประเมินผลการเรียนรู้จึงเป็นการประเมินในภาพรวม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ 4 ประการ คือ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการวางแผนและการจัดการ จึงมีแนวทางการประเมินผลดังนี้

7.1 การประเมินผลด้านพฤติกรรม โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม แบบประเมินผลการเรียนรู้ และแบบประเมินผลตนเอง

7.2 การประเมินผลด้านทักษะ โดยใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติในขณะที่เรียนรู้ โดยคณะผู้ดำเนินการ และแบบสังเกตพฤติกรรม

8. เอกสารประกอบ

8.1 เอกสารประกอบหมายเลข 1 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนา

8.2 เอกสารประกอบหมายเลข 2 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนา

8.3 เอกสารประกอบหมายเลข 3 เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมอบรม
สัมมนา

8.4 เอกสารประกอบหมายเลข 4 เป็นแบบประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

8.5 เอกสารประกอบหมายเลข 5 เป็นแบบประเมินตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา
ทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

8.6 เอกสารประกอบหมายเลข 6 เป็น (ตัวอย่าง) การจัดอบรม

8.6.1 เอกสารประกอบหมายเลข 6.1 (ตัวอย่าง) ใ้บความรู้

8.6.2 เอกสารประกอบหมายเลข 6.2 (ตัวอย่าง) ใ้บงาน

เอกสารหมายเลข 1

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนา

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรม
อบรมสัมมนา

คำแนะนำการใช้แบบประเมิน

การให้คะแนนประเมิน

- ให้ 1 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
 ให้ 2 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
 ให้ 3 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
 ให้ 4 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
 ให้ 5 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

การแปลค่าคะแนน

- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านสนใจเรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง					
2. ท่านต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อนำไปใช้ประโยชน์					
3. ท่านคิดอย่างมีเหตุผล					
4. ท่านเป็นคนประนีประนอม					
5. ท่านรู้จักใช้เวลาและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า					
6. ท่านสามารถให้ความร่วมมือกับหมู่คณะได้					
7. ท่านมีวิธีการลดความเครียดเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่มั่นใจ					
8. ท่านตื่นตัวต่อการรับรู้เหตุการณ์ข่าวสาร					
9. ท่านกล้าตัดสินใจและกล้าทำก่อนคนอื่น					

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนา

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

คำแนะนำการใช้แบบประเมิน

การให้คะแนนประเมิน

- ให้ 1 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ให้ 2 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- ให้ 3 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- ให้ 4 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- ให้ 5 คะแนน ถ้าความคิดเห็นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

การแปลค่าคะแนน

- 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
- 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เกณฑ์การผ่านการประเมิน

คะแนนเฉลี่ยรวมจะต้องอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป หรือมีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป จึงถือว่า ผ่านกิจกรรมนี้

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม					
2. ท่านใช้เหตุผลในการตัดสินใจตัดสินใจของข้อมูลได้					
3. ท่านสามารถคิดริเริ่ม และสรุปรวบยอดเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้					
4. ท่านเรียนรู้การโน้มน้าว ชักจูงผู้อื่น ในขณะที่ร่วมกิจกรรม					
5. ท่านสามารถปรับแผน ยืดหยุ่นวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับภารกิจขณะร่วมกิจกรรม					
6. ท่านรักษากฎ กติกา และมารยาทในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม					
7. ท่านปรับความคิดและยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม					
8. ท่านได้รับความรู้ใหม่ทันสมัยจากการร่วมกิจกรรม					
9. ท่านสนุกสนานต่อการเข้าร่วมกิจกรรม					

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารหมายเลข 3

แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนา

ตารางบันทึกการสังเกตและประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

คำชี้แจง

1. ให้บันทึกค่าคะแนนพฤติกรรมในช่องรายการประเมิน
2. เกณฑ์การประเมิน
 - 4 หมายถึง ดีมาก
 - 3 หมายถึง ดี
 - 2 หมายถึง ปานกลาง
 - 1 หมายถึง ปรับปรุง
3. เกณฑ์การตัดสิน

คะแนนรวม 12 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

เลขที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน					คะแนนรวม 20	ผลการประเมิน	
		ความกระตือรือร้น (4)	ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม (4)	ความมีระเบียบวินัย (4)	การร่วมกิจกรรมกลุ่ม (4)	ความรับผิดชอบ (4)		ผ่าน	ไม่ผ่าน
	รวมคะแนนทั้งกลุ่ม								
	เฉลี่ย								

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่ เดือน พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

เลข ที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน		รวม คะแนน (30 คะแนน)	ผลการ ประเมิน	
		คะแนนจากแบบ บันทึกพฤติกรรม การสังเกต (20 คะแนน)	คะแนนจากผลการทำ แบบทดสอบหลังการ เรียน (10 คะแนน)		ผ่าน	ไม่ ผ่าน
รวมคะแนนทั้งสิ้น						
เฉลี่ย						

หมายเหตุ

เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินการประเมินผล

- ได้คะแนนรวม 16 คะแนนขึ้นไปจึงถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

(ลงชื่อ).....ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่ เดือน พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 5

แบบประเมินผลตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

รายการ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความรู้ที่ได้รับ					
ทักษะที่ได้ฝึก					
ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม					
ประโยชน์ที่ได้รับ					
อื่น ๆ					

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 6

(ตัวอย่าง) การจัดอบรม

เรื่อง การทำขยะหอม

การจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา เรื่อง การทำขยะหอม จำนวน 3 ชั่วโมง มีรายละเอียดดังนี้

เนื้อหา

การทำขยะหอม โดยใช้พืชผักสดหรือเศษอาหารสด

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์

การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการวางแผนและการจัดการ

กระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง มีดังนี้

1. องค์กรความรู้
2. สาริต
3. ทดลองปฏิบัติ/อภิปราย
4. สรุปผลการเรียนรู้

เอกสารหมายเลข 6.1

(ตัวอย่าง) ใบความรู้

เรื่อง การทำขยะหอม

กรอบเนื้อหาการทำขยะหอม

ขยะหอม คือ วิธีการกำจัดขยะสด หรือขยะเปียก ให้นำกลับมาใช้ใหม่อย่างมีคุณค่าด้วยการเพาะเลี้ยงจุลินทรีย์กลุ่มสร้างสารอินทรีย์ในขยะสดให้เจริญเติบโต เพื่อช่วยการย่อยสลายให้สมบูรณ์ ทำให้ไม่เกิดก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ หรือ ก๊าซไข่เน่า จึงไม่มีกลิ่นเหม็นในขยะสดนั้น

ขยะหอม (น้ำหมักชีวภาพ) สูตรที่ 1

อุปกรณ์

1. ถังมีฝาปิด
2. ถังปุ๋ย
3. กากน้ำตาลหรือน้ำตาลทรายแดง
4. หัวเชื้อจุลินทรีย์ขยะหอม
5. เศษอาหาร

วิธีทำ

1. เติมน้ำ 8 ลิตรใส่ถัง ถ้าเป็นน้ำประปา ควรทิ้งไว้ 2 วัน
2. เทกากน้ำตาล 250 ซีซี ละลายน้ำหรือใช้น้ำตาลทรายแดงประมาณ 3 ซีดี
3. ใส่หัวเชื้อจุลินทรีย์ 250 ซีซี แล้วปิดฝาทิ้งไว้ 2 วัน
4. นำถังปุ๋ยใส่ลงในถังหมักหัวเชื้อจุลินทรีย์ ขยะหอม ที่ผสมเรียบร้อยแล้ว โดยใช้เป็นถังทิ้ง

ขยะเศษอาหารตามปกติ

ขยะที่หมักในน้ำจุลินทรีย์ขยะหอมจะไม่เหม็น เมื่อทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน ก็สามารถนำเอาน้ำจุลินทรีย์ขยะหอมมาใช้งานได้

ขยะหอม (น้ำหมักชีวภาพ) สูตรที่ 2

อุปกรณ์

1. ถังพลาสติกขนาด 20 ลิตร
2. ขยะสด 3 กิโลกรัม
3. น้ำตาลแดง 1 กิโลกรัม (ชนิดใส่เต้าหู้)
4. ถังปุ๋ยขนาดพอเหมาะกับถัง (ถังข้าวสารหรือถังน้ำตาลที่น้ำซึมผ่านได้)

วิธีทำ

1. ใช้ขยะสดทุกชนิด ตั้งแต่เศษผัก เปลือกผลไม้ ถ้าชิ้นโตก็สับให้เล็ก ๆ เศษอาหารเหลือทานทุกอย่าง ข้าว , กระจุก , เศษเนื้อ ฯลฯ
2. นำมา 3 กิโลกรัม
3. ผสมกับน้ำตาลแดง 1 กิโลกรัม
4. คลุกให้เข้ากัน โดยไม่ต้องเติมน้ำ
5. แล้วนำใส่ถุงปุ๋ย
6. ทิ้งไว้ 10 วัน จะได้น้ำจุลินทรีย์ซึมออกมา
7. เติมน้ำเปล่าลงไป 5 เท่าของปริมาณน้ำจุลินทรีย์ที่ได้
8. ช่วงเติมน้ำก็เติมขยะสดลงได้ทุกวันจนขยะเต็มถุงปุ๋ยก็ยกออกมาเป็นปุ๋ยใส่ต้นไม้

เอกสารหมายเลข 6.2

(ตัวอย่าง) ใบงาน
เรื่อง การทำขยะหอม

กิจกรรม

1. ให้ แบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็น 2 กลุ่ม โดยให้มีจำนวนเท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน
กลุ่มที่ 1 มอบหมายให้ทำขยะหอมตามสูตรที่ 1
กลุ่มที่ 2 มอบหมายให้ทำขยะหอมตามสูตรที่ 2
2. ให้ตัวแทนกลุ่ม รายงานวิธีการทำขยะหอม

การติดตามผล

ให้ผู้เข้าอบรมรายงานผลการทำขยะหอมของกลุ่มทุก 7 วัน

รูปแบบกิจกรรมชุมชน

1. แนวคิด

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมชุมชนหรือกิจกรรมที่อาศัยพลังมวลชน ความร่วมมือระหว่างกลุ่มคน เป็นการจัดกิจกรรมสำหรับชุมชนที่สอดคล้องกับกระแสสังคมในปัจจุบัน หรือเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน เช่น กิจกรรมการรณรงค์ กิจกรรมชมรม กิจกรรมกีฬา เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและมีค่านิยม คุณธรรม ทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม และการปรับตัว

3. ขั้นตอนดำเนินการ

3.1 ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1.1 ด้านสถานที่จัดกิจกรรม เป็นสถานที่ใด อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใด ช่วงเวลาที่ขอใช้สถานที่เพื่อจัดกิจกรรม การรักษาความปลอดภัย

3.1.2 แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ จำนวนงบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน

3.1.3 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ผู้นำกลุ่ม การนัดหมาย/นัดพบเพื่อร่วมทำกิจกรรม

3.1.5 การจัดการจัดกิจกรรมชุมชนหรือกิจกรรมที่อาศัยพลังมวลชน ความร่วมมือระหว่างกลุ่มคน

3.1.6 การประเมินผล ประเมินวิธีใด เมื่อใด รูปแบบใด ใครเป็นผู้ใช้เครื่องมือประเมิน

3.2 การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย

3.3 จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด

3.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

3.5 สรุปผลและรายงาน

4. หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมชุมชน เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม (Organizational Process) ซึ่งเป็นกระบวนการที่รวมเอาประสบการณ์ของบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่มาพบปะสังสรรค์กัน ด้วยความรู้สึกพึงพอใจในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างกัน กระบวนการกลุ่มนี้จะช่วยให้แต่ละคนได้มีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อคิดเห็นระหว่างกันเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แกกัน เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน จนช่วยให้ค้นพบแนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหาที่น่าพอใจร่วมกัน สิ่งที่สำคัญที่สุดในการรวมกลุ่ม คือ การที่สมาชิกเกิดจิตสำนึกร่วมกัน (Concretization)ว่า การทำงานเป็นกลุ่มสามารถจะแก้ไขปัญหาของตนได้ (วรรณิ ลิ้มอักษร. 2546 : 346)

ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมชุมชน จึงเป็นจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตตามที่สนใจ เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

5. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมชุมชน เป็นการจัดการศึกษาตามประชานิยมในปัจจุบัน เช่น การรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ การรณรงค์การออกกำลังกาย โดยเน้นกระบวนการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยไม่จำกัดเวลา

5.1 จัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อระดมความคิดในการจัดกิจกรรมชุมชน ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนหรือแก้ปัญหาชุมชนได้ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ซึ่งสามารถใช้เทคนิคการระดมความคิดเห็นแบบต่าง ๆ ได้ ต่อจากนั้นให้สรุปประเด็นความคิดเห็นและจัดลำดับความสำคัญของความคิดเห็น ตลอดจนได้รับ

5.2 มอบหมายให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาหรือประเด็นที่สนใจจากการทำเวทีระดมความคิดเห็น

5.3 ออกแบบกิจกรรมชุมชน ตามลำดับความสำคัญของเนื้อหา โดยมีข้อควรคำนึงดังนี้

5.3.1 สถานที่จัดกิจกรรม เป็นสถานที่ของหน่วยงานใด การเดินทางไปยังสถานที่มีความสะดวกหรือไม่ มีระบบบริการสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ห้องน้ำ และความมั่นคงปลอดภัยของสถานที่

5.3.2 ระบบรักษาความปลอดภัยและการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ได้แก่ สถานที่ตำรวจที่อยู่ใกล้ สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล

5.3.3 แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ได้แก่ หน่วยงานใดให้งบประมาณสนับสนุน หน่วยงานใดให้วัสดุอุปกรณ์

5.3.4 วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ ในการจัดกิจกรรมชุมชนจะต้องใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ใดใช้เมื่อใด มีเอกสารหรือสื่อประกอบหรือไม่ อย่างไร ถ้ามีจะได้เนื้อหาจากใคร

5.3.5 วิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม การจัดกิจกรรมชุมชนจะต้องมีวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรมที่คน เป็นใคร รับผิดชอบแบ่งส่วนเนื้อหาหรือความรับผิดชอบอย่างไร

5.4 ดำเนินกิจกรรม ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดตามแผนล่วงหน้า นอกจากนี้ในขณะที่ดำเนินกิจกรรม จะต้องมีการประเมินผู้เรียน ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินผู้เรียนภายหลังสิ้นสุดกิจกรรม

5.5 สรุปผลการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา พร้อมทั้งปัญหาอุปสรรคที่พบ เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

6. สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

6.1 ใ้ใบความรู้และใบงาน

6.2 วัสดุจริงที่มีในท้องถิ่น

6.3 ห้องสมุดประชาชนหรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

6.4 สำนักงานหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลได้

7. การประเมินผล

เนื่องจากกิจกรรมชุมชนเป็นกิจกรรมมวลชน ภายใต้การให้ความร่วมมือร่วมกันทำกิจกรรม การประเมินผลการเรียนรู้จึงเป็นการประเมินในภาพรวม เพื่อให้ผู้เรียนต้องมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ 5 ประการ คือ การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม และการปรับตัว จึงมีแนวทางการประเมินผลดังนี้

7.1 การประเมินพฤติกรรม โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมก่อนและหลัง

7.2 การประเมินการให้ความร่วมมือ โดยการสังเกตจากคณะผู้ดำเนินการ

8. เอกสารประกอบ

8.1 เอกสารประกอบหมายเลข 1 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

8.2 เอกสารประกอบหมายเลข 2 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

8.3 เอกสารประกอบหมายเลข 3 เป็นแบบประเมินตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

8.4 เอกสารประกอบหมายเลข 4 เป็น (ตัวอย่าง) การจัดกิจกรรมชุมชน

8.4.1 เอกสารประกอบหมายเลข 4.1 เป็น (ตัวอย่าง) ใบความรู้

8.4.1 เอกสารประกอบหมายเลข 4.2 เป็น (ตัวอย่าง) ใบงาน

เอกสารหมายเลข 1

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

กิจกรรมชุมชนที่ร่วม _____

รายการประเมิน	การประเมิน				
	5	4	3	2	1
1. ผู้เรียนตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนด้วยตนเอง					
2. กิจกรรมชุมชนที่เข้าร่วมเป็นประโยชน์ต่อชุมชน					
3. กิจกรรมชุมชนสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นชุมชน					
4. กิจกรรมชุมชนมีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน					
5. กิจกรรมชุมชนสามารถสร้างความยั่งยืนให้ท้องถิ่นได้					

หลักการให้คะแนนประเมิน

ให้ 1 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ให้ 2 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ให้ 3 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ให้ 4 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ให้ 5 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

หลักการแปลค่าคะแนน

1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.50 - 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

2.50 - 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

3.50 - 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

4.50 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เกณฑ์การผ่านการประเมิน

คะแนนเฉลี่ยรวมจะต้องอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไปหรือมีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป
จึงถือว่า ผ่านกิจกรรมนี้

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

กิจกรรมชุมชนที่ร่วม _____

รายการประเมิน	การประเมิน				
	5	4	3	2	1
1. ผู้เรียนตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนด้วยตนเอง					
2. กิจกรรมชุมชนที่เข้าร่วมเป็นประโยชน์ต่อชุมชน					
3. กิจกรรมชุมชนสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นชุมชน					
4. กิจกรรมชุมชนมีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน					
5. กิจกรรมชุมชนสามารถสร้างความยั่งยืนให้ท้องถิ่นได้					

หลักการให้คะแนนประเมิน

ให้ 1 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ให้ 2 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ให้ 3 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ให้ 4 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ให้ 5 คะแนน ถ้าเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

หลักการแปลค่าคะแนน

1.00 - 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.50 – 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

2.50 – 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

3.50 – 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

4.50 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เกณฑ์การผ่านการประเมิน

คะแนนเฉลี่ยรวมจะต้องอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป หรือมีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป
จึงถือว่า ผ่านกิจกรรมนี้

เอกสารหมายเลข 3

แบบประเมินผลตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมชุมชน

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

รายการ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความรู้ที่ได้รับ					
ทักษะที่ได้ฝึก					
ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม					
ประโยชน์ที่ได้รับ					
อื่น ๆ					

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 4

(ตัวอย่าง) การจัดกิจกรรมชุมชน

เรื่อง To Be Number 1

การจัดกิจกรรมชุมชน เรื่อง To Be Number 1 มีรายละเอียดดังนี้

เนื้อหา

การป้องกันและช่วยเหลือการติดสารเสพติดในชุมชน และครอบครัว

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์

การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ การสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม และการปรับตัว

กระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง มีดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด การป้องกัน และโครงการ TO BE NUMBER ONE จากนิตยสาร วารสาร อินเทอร์เน็ต หรือห้องสมุดที่ใกล้บ้าน
2. ร่วมกิจกรรมตามที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดขึ้น ในระยะเวลาต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ ได้แก่
 - 2.1 การเข้าร่วมปฐมนิเทศ
 - 2.2 การเผยแพร่ความรู้ให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มและชุมชน
 - 2.3 การเข้าร่วมเสวนาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน
 - 2.4 การชักชวนให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาด้วยความสมัครใจ
 - 2.5 การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับผู้ค้ายาเสพติดให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทราบ
3. สรุปและรายงานผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเอกสาร

เอกสารหมายเลข 4.1

(ตัวอย่าง) ใบความรู้

TO BE NUMBER ONE

ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี
องค์ประธานอำนวยการโครงการรณรงค์ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

หลักการและเหตุผล

"ยาเสพติด" ปัญหาสำคัญระดับชาติที่รัฐบาลถือเป็นนโยบายที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะปัญหายาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดในทุกพื้นที่ของ ประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศ

ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา สภาพปัญหายาเสพติดเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่ในอดีตอย่างสิ้นเชิง จากเดิมที่ "เฮโรอีน" เป็นปัญหาสำคัญที่ตำรวจต้องเร่งปราบปรามให้สิ้นซาก กลายเป็น "ยาบ้า" หรือสารเมทแอมเฟตามีน ที่กำลังระบาดตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศ จากข้อมูลการสำรวจพบว่ามีเยาวชนจำนวนกว่า 6 แสนคนหลงเข้าสู่วังวนของ ยาบ้า และจากสถิตินักโทษเด็ดขาด ของกรมราชทัณฑ์ที่ถูกจำคุกอยู่ตาม ทัณฑสถานทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2543 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 137,344 คน ในจำนวนนี้เป็นนักโทษคดียาเสพติดเกินกว่าครึ่ง คือประมาณ 87,966 คน คิดเป็นร้อยละ 64.05 และในจำนวนนักโทษเด็ดขาด คดียาเสพติด เหล่านี้มีจำนวนมากถึง 27,499 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.26 ของนักโทษคดียาเสพติดที่ต้องโทษในคดีเสพติดหรือครอบครองและทั้งเสพและครอบครอง

ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ทรงมีความห่วงใยต่อประชาชนชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน อายุระหว่าง 6-25 ปี จำนวน 21 ล้านคน ซึ่งถือเป็นกลุ่ม เสี่ยงสูง จึงทรงรับเป็นองค์ประธานโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อให้การรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในประเทศดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือ และร่วมพลังจากภาครัฐและเอกชน กระตุ้นและปลุกจิตสำนึกของปวงชนในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักว่าการที่จะเอาชนะปัญหายาเสพติดมิใช่น้ำที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ทุกคนในชาติจะร่วมแรงร่วมใจกันเป็นพลังของแผ่นดินที่จะต่อสู้และเอาชนะปัญหา ยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว

ยุทธศาสตร์

1. การรณรงค์ปลุกจิตสำนึกและสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เยาวชนในชุมชน
3. การพัฒนาทักษะชีวิตและเครือข่ายการป้องกันและช่วยเหลือ

เอกสารหมายเลข 4.2

(ตัวอย่าง) ใบงาน
TO BE NUMBER ONE

หลังจากที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ให้รวมกลุ่มกัน ดำเนินการจัดกิจกรรม
รณรงค์ ดังนี้

1. การจัดตั้งชมรม TO BE NUMBER ONE โดยหาสมาชิกในท้องถิ่นตนเอง แล้ว
สมัครเข้าร่วมโครงการ TO BE NUMBER ONE

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมชมรม TO BE NUMBER ONE ของตนเอง ดังนี้

2.1 การประกวดร้องเพลง TO BE NUMBER ONE

2.2 การประกวด DJ NUMBER ONE

2.3 การประกวดเรียงความ TO BE NUMBER ONE

2.4 การประกวดคำขวัญ TO BE NUMBER ONE

2.5 การประกวดวาดภาพที่เกี่ยวข้องกับ TO BE NUMBER ONE

2.6 การแสดงTalk show ที่เกี่ยวข้องกับ TO BE NUMBER ONE

หมายเหตุ การประกวดกิจกรรมชมรม ให้ปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินงาน TO BE
NUMBER ONE ของกระทรวงศึกษาธิการ

3. รายงานผลการดำเนินกิจกรรมตามข้อ 1 และ 2 ไปยังกระทรวงศึกษาธิการ โดย
ผ่านทางสถานศึกษาที่สังกัด

รูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

1. แนวคิด

ลักษณะการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วันสำคัญต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ตระหนักและมีความนิยม คุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ รูปแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณีสามารถจัดได้หลายหลาย แต่ควรจัดตามวันสำคัญทางศาสนา รัฐพิธีที่สำคัญ และประเพณี ไทยหรือประเพณีพื้นบ้าน โดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และ เป็นการอนุรักษ์ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีไปสู่คนรุ่นหลังต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดการศึกษาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและมีความนิยม คุณธรรมจริยธรรม และทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ทางด้าน ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ และการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
2. เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไปสู่คนรุ่นหลังต่อไป

3. ขั้นตอนดำเนินการ

- 3.1 ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้
 - 3.1.1 ด้านสถานที่จัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ สถานที่ราชการ วัด หรือลานชุมชน
 - 3.1.2 แหล่งสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ (ถ้ามี) จำนวนงบประมาณที่ต้องใช้ตลอดการจัดกิจกรรม แหล่งได้มาซึ่งงบประมาณ การสนับสนุนจากชุมชนหรือผู้บริจาค วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ได้มาจากไหน
 - 3.1.3 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม การเดินทาง การนัดหมาย การแต่งกาย
 - 3.1.5 การจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการจัดกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนา ประเพณี และรัฐพิธีสำคัญต่าง ๆ
 - 3.1.6 การประเมินผล ประเมินวิธีใด เมื่อใด รูปแบบใด ใครเป็นผู้ใช้เครื่องมือประเมิน
- 3.2 การประชาสัมพันธ์และรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย
- 3.3 จัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนด
- 3.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวม

3.5 สรุปผลและรายงาน

4. หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ แหล่งข้อมูลที่ไม่จำกัด มีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และผู้เรียนเป็นผู้ค้นหา แสวงหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในการวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนของตนเอง ผู้เรียนจะต้องมีลักษณะนี้อยู่ในสถานการณ์การเรียนรู้ และสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่เกิดจากการเรียนจากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่งได้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายในการเรียน แสวงหาผู้สนับสนุน แหล่งความรู้ สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้เรียนอาจได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ในการกำหนดพฤติกรรมตามกระบวนการก็ได้ (วรรณิ ลิ้มอักษร. 2546 : 344)

การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ที่มุ่งเน้นกระบวนการค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

5. รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้

การจัดการกระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการจัดการศึกษาในช่วงเทศกาลที่เป็นประเพณีไทยหรือประเพณีท้องถิ่น วันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญทางรัฐพิธีต่าง ๆ โดยเน้นกระบวนการศึกษาด้วยตนเอง ประมาณ 3 - 8 ชั่วโมง ทั้งนี้จำนวนชั่วโมงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณเนื้อหาหรือความยากง่ายของเนื้อหา

5.1 ให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี ตามความสนใจของตนเอง เช่น ประเพณีสงกรานต์ วันวิสาขบูชา วันพ่อ (5 ธันวาคม) วันแม่ (12 สิงหาคม) ประเพณีวันไหลในงานเทศกาลลอยกระทงของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

5.2 ให้ผู้เรียนประเมินความรู้และความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ตนเลือก

5.3 มอบหมายให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยให้บันทึกตามแบบหรือตามประเด็นที่กำหนด

5.3.1 ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้

5.3.2 สัมภาษณ์ผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (ถ้ามี)

5.3.3 ไปร่วมพิธีตามงานเทศกาล เช่น การเวียนเทียน การจุดเทียนชัยถวายพระพร หรือการรดน้ำดำหัว เป็นต้น

5.3.4 ให้ผู้เรียนสรุปประเด็นที่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

5.4 เขียนรายงานผลการศึกษาค้นคว้าตามแบบรายงานที่กำหนด

5.5 ส่งชิ้นงาน และนำเสนอรายงาน

5.6 วิทยากรหรือครูผู้สอนจะต้องประเมินชิ้นงานและทักษะชีวิตที่ผู้เรียนได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

6. สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้า

6.1 ใ้ความรู้

6.2 ไปงาน

6.3 วัสดุจริงที่มีในท้องถิ่น

6.4 ห้องสมุดประชาชน

6.5 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

6.6 สำนักงานหรือหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่สามารถให้ข้อมูลได้

7. การประเมินผล

เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าว เป็นการมอบหมายให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะชีวิตที่พึงประสงค์ 4 ประการ คือ การรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ และการสื่อสาร และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การประเมินผลจึงต้องเป็นการประเมินภายหลังสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ จึงประเมินจากชิ้นงานเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงมีแนวทางการประเมินผลดังนี้

7.1 การประเมินพฤติกรรม โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมก่อนและหลัง

7.2 การประเมินความสำเร็จของงาน โดยใช้ชิ้นงาน

7.3 การประเมินความรู้ โดยการรายงานปากเปล่า

8. เอกสารประกอบ

8.1 เอกสารประกอบหมายเลข 1 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนร่วมกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

8.2 เอกสารประกอบหมายเลข 2 เป็นแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

8.3 เอกสารประกอบหมายเลข 3 เป็นแบบประเมินชิ้นงานการจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

8.4 เอกสารประกอบหมายเลข 4 เป็นแบบประเมินตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบขนบธรรมเนียมประเพณี

8.5 เอกสารประกอบหมายเลข 5 เป็น (ตัวอย่าง) การจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

8.4.1 เอกสารประกอบหมายเลข 5.1 เป็น (ตัวอย่าง) ใบความรู้

8.4.2 เอกสารประกอบหมายเลข 5.2 เป็น (ตัวอย่าง) ใบงาน

เอกสารหมายเลข 1

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

กิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่เลือก _____

เหตุผลที่เลือก _____

ระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรม ☺ ☹ ☹

หากทำกิจกรรมนี้เสร็จแล้ว ท่านคิดว่า ท่านจะได้อะไรจากการทำกิจกรรมครั้งนี้ _____

ท่านคิดว่า กิจกรรมที่ทำครั้งนี้ มีส่วนช่วยเหลือชุมชนอย่างไร _____

เอกสารหมายเลข 2

แบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

กิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่เลือก _____

ท่านคิดว่า กิจกรรมที่ได้ปฏิบัตินี้ ทำให้พึงพอใจอยู่ในระดับ ☺ ☐ ☹

จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ มีสิ่งใดหรืออะไรที่ทำให้ท่านประทับใจมากที่สุด _____

จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ มีสิ่งใดหรืออะไรที่ทำให้ท่านคิดว่า ควรปรับปรุงแก้ไข _____

จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ท่านคิดว่าชุมชนได้รับประโยชน์อย่างไร _____

เอกสารหมายเลข 3

แบบประเมินชิ้นงานการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

กิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่เลือก _____

รายการประเมิน	คะแนนการประเมิน				
	5	4	3	2	1
1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำ					
2. กระบวนการศึกษาและค้นคว้าน่าเชื่อถือหรือเป็นไปได้					
3. มีความคิดสร้างสรรค์					
4. แสดงหลักฐานอ้างอิงหรือการค้นคว้าข้อมูลกว้างขวางเพียงพอ					
5. เขียนรายงานได้ถูกต้องตามแบบการเขียนรายงาน					
6. เล่าเรื่องได้ชัดเจน ถูกต้อง					

หลักการให้คะแนนประเมิน

ให้ 1 คะแนน ถ้าชิ้นงานนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ให้ 2 คะแนน ถ้าชิ้นงานนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ให้ 3 คะแนน ถ้าชิ้นงานนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ให้ 4 คะแนน ถ้าชิ้นงานนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ให้ 5 คะแนน ถ้าชิ้นงานนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

หลักการแปลค่าคะแนน

1.00 - 1.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.50 - 2.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
2.50 - 3.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เกณฑ์การผ่านการประเมิน

คะแนนเฉลี่ยรวมจะต้องอยู่ในเกณฑ์ปานกลางขึ้นไป หรือมีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50ขึ้นไป
จึงถือว่า ผ่านกิจกรรมนี้

เอกสารหมายเลข 4

แบบประเมินผลตนเองการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

รูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

ชื่อนักศึกษา _____ รหัสนักศึกษา _____

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

รายการ	ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความรู้ที่ได้รับ					
ทักษะที่ได้ฝึก					
ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรม					
ประโยชน์ที่ได้รับ					
อื่น ๆ					

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

เอกสารหมายเลข 5

(ตัวอย่าง) การจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

เรื่อง วันพ่อ

การจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่อง วันพ่อ มีรายละเอียดดังนี้

เนื้อหา

ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของวันพ่อ

ทักษะชีวิตที่พึงประสงค์

การรู้จักและเข้าใจตนเอง การรู้จักแสวงหาข้อมูล ความรู้ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักตัดสินใจ และการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

กระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง มีดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เรื่องประวัติความเป็นมา และความสำคัญของวันพ่อ จากนิตยสาร วารสาร อินเทอร์เน็ต หรือห้องสมุดที่ใกล้บ้าน
2. จัดทำชิ้นงานรายงานเรื่อง ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของวันพ่อ ในรูปแบบของสื่อเอกสารหรือนิทรรศการตามความเหมาะสม
3. ร่วมกิจกรรมตามที่ราชการกำหนด ได้แก่
 - 3.1 เข้า - พิธีสงฆ์ ทำบุญตักบาตร
 - 3.2 เข้า - ลงนามถวายพระพร
 - 3.3 เย็น - จุดเทียนชัยถวายพระพร
 - 3.4 อื่น ๆ
4. สรุปและรายงานผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเอกสาร

เอกสารหมายเลข 5.1

(ตัวอย่าง) ใบความรู้
เรื่อง วันพ่อ

ประวัติ

วันพ่อแห่งชาติ ได้จัดให้มีขึ้นครั้งแรก เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2523 โดยคุณหญิง เนื้อทิพย์ เสมรสุต นายกสมาคมผู้อาสาสมัครและช่วยการศึกษาเป็นผู้ริเริ่ม หลักการและเหตุผลที่มีการจัดตั้งวันพ่อ เนื่องจากพ่อ เป็นบุคคลผู้มีพระคุณและมีบทบาทสำคัญต่อครอบครัวและสังคม สมควรที่ผู้เป็นลูกจะเคารพเทิดทูนและตอบแทนพระคุณด้วยความกตัญญู และสังคมควรที่จะยกย่องให้เกียรติรำลึกถึงผู้เป็นพ่อ จึงถือเอาวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็น "วันพ่อแห่งชาติ" ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยอย่างนานัปการ อีกทั้งยังทรงเป็นพระราชบิดาของพระราชโอรสและพระราชธิดาที่ทรงรักใคร่ห่วงใย ตั้งแต่พระเยาว์จนถึงปัจจุบัน และพระเจ้าหลานเธอทุก ๆ พระองค์ต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างมิรู้ลืม พระองค์ทรงเป็น "พ่อ" ตัวอย่างของปวงชนชาวไทยที่เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาการุณา ทรงห่วงใยอย่างหาที่เปรียบมิได้

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระโอรสองค์เล็กในสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ และพระบาทสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเสด็จพระราชสมภพ ณ โรงพยาบาลเมานท์ ออร์บินน์ เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2475 พระองค์ทรงมีพระเชษฐาธิราช (พี่ชาย) และพระเชษฐภคินี (พี่สาว) 2 พระองค์คือ

1. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
2. พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (รัชกาลที่ 8)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงขึ้นครองราชเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่ง กรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร (สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ) ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดารวม 4 พระองค์ คือ

1. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี
2. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
3. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
4. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

พระราชกรณียกิจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภาคตลอดปี โดยได้เสด็จประทับแรมที่พระตำหนัก ตามภาคต่าง ๆ เพื่อจะได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของประชาชน และหาทางแก้ไขต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทำให้เกิดโครงการ เช่น โครงการพัฒนาที่ดินทำกินเพื่อให้ราษฎรมีที่ทำมาหากิน โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำ การทำฝนเทียมเพื่อแก้ปัญหาฝนแล้ง การประมง การเลี้ยงสัตว์ การตั้งสหกรณ์ เป็นต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จเยี่ยมทหาร ตำรวจและอาสาสมัครในจังหวัดต่าง ๆ ตลอดจนเขตที่มีภัย อันตราย รวมทั้งผู้บาดเจ็บจากการป้องกันประเทศตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด นอกจากนี้ยังทรงโปรดให้มีหน่วยแพทย์พระราชทาน เพื่อให้การรักษาพยาบาลราษฎรในชนบท เช่น ตรวจสุขภาพ ปลูกฝี ฉีดยา เป็นต้น ถ้าราษฎรคนใดเจ็บป่วยเรื้อรังก็ทรงรับเป็นคนไข้ ส่วนพระองค์ ส่งมารักษาตัวที่กรุงเทพฯ ทรงโปรดให้มีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในยามที่ราษฎรได้รับความทุกข์ยากจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ วาตภัย หรือจากผู้อักร้าย โดยพระองค์ทรงพระราชทานแนวทางแก้ไข รวมถึงเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อาหาร ตลอดจนที่อยู่อาศัยแก่ราษฎรที่เดือดร้อนอีกด้วย อีกทั้งยังทรงส่งเสริมการศึกษา โดยได้ทรงพระราชทาน ทรัพย์สินส่วนพระองค์ ตั้งกองทุน "ภูมิพล" พระราชทานแก่นิสิตนักศึกษาที่เรียนดี ทรงริเริ่มให้จัดทำสารานุกรมไทย สำหรับเยาวชนขึ้น เพื่อให้เด็กแต่ละวัยสามารถค้นคว้าได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรที่จบการศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ด้วย ทรงอุปถัมภ์และบำรุงศาสนาทุกศาสนา ทรงทะนุบำรุงวัดวาอารามต่าง ๆ พร้อมทั้งเสด็จขึ้นบำเพ็ญพระราชกุศลในวันสำคัญทางศาสนาอยู่เสมอด้วย พระราชกรณียกิจที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ยังมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอีกมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่มีประโยชน์แก่ราษฎรทั้งสิ้น ดังนั้นในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุก ๆ ปี สถานที่ราชการโรงเรียนและบริษัทต่าง ๆ จะหยุด 1 วัน เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อน้อมเกล้าถวายเป็นพระราชกุศลแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เอกสารหมายเลข 5.2

(ตัวอย่าง) ใบงาน
เรื่อง วันพ่อ

ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามดังนี้

1. ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้
2. ไปร่วมกิจกรรมตามที่ราชการกำหนด ได้แก่
 - 2.1 เข้า - พิธีสงฆ์ ทำบุญตักบาตร
 - 2.2 เข้า - ลงนามถวายพระพร
 - 2.3 เย็น - จุดเทียนชัยถวายพระพร
 - 2.4 อื่น ๆ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชน
3. เขียนรายงานผลการศึกษาค้นคว้าและการไปร่วมกิจกรรม โดยมีความยาวไม่น้อยกว่า 1 หน้ากระดาษพิมพ์

บทที่ 5

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการจัดและบริหารกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีคุณภาพ โดยผู้ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาสามารถใช้คู่มือนี้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับชุมชนได้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

วิธีดำเนินการจัดทำคู่มือ

การดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลในการจัดทำคู่มือ ผู้จัดทำได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดกิจกรรมทักษะชีวิต การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมค่าย กิจกรรมกลุ่มสนใจ การอบรมสัมมนา กิจกรรมชุมชน และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากหนังสือ เอกสารต่าง ๆ เพื่อใช้กำหนดเป็นขอบข่ายเนื้อหาของคู่มือ

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงร่างคู่มือ ผู้จัดทำได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้างต้น มาสรุปและกำหนดเป็นโครงร่างของคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยที่คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ ส่วนที่ 1 บทนำ เป็นส่วนที่อธิบายถึงที่มา เหตุผล ความจำเป็นในการจัดทำคู่มือ ตลอดจนความมุ่งหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของคู่มือ ส่วนที่ 2 คำชี้แจงการใช้คู่มือ เป็นส่วนเกี่ยวกับวิธีการใช้คู่มือ ส่วนที่ 3 ส่วนเนื้อหา เป็นส่วนอธิบายเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระยอง สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้า การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบ โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมกลุ่มสนใจ รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา รูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน และรูปแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของโครงร่างคู่มือ ผู้จัดทำได้นำโครงร่างคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎี แล้วนำผลมาปรับปรุง และจัดทำรายละเอียดตามโครงร่างคู่มือ

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการจัดทำคู่มือ ผู้จัดทำดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยแก้ไขโครงร่างคู่มือที่ได้ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 15 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความเป็นไปได้ของคู่มือ

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการจัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มี 2 ชนิด คือ

1. เครื่องมือสำหรับตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต ตามประเด็นเนื้อหา คือ แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ค้นคว้า การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบ

2. เครื่องมือสำหรับตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ เป็นแบบสอบถามชนิดประเมินค่า 5 ระดับ ตามประเด็น 5 รูปแบบ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมกลุ่มสนใจ รูปแบบการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา รูปแบบการจัดกิจกรรมชุมชน และรูปแบบการจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี

สรุปผลการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้คู่มือตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรม 5 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบกิจกรรมค่าย 2) รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ 3) รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา 4) รูปแบบกิจกรรมชุมชน 5) รูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ค้นคว้า และการวัดและประเมินผล จากสรุปผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้จริงอยู่ในระดับมาก โดยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.05

อภิปรายผล

จากการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไปใช้ ในภาพรวมและรายรูปแบบพบว่า สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น 4.05 สำหรับองค์ประกอบของกิจกรรมแต่ละรูปแบบ ส่วนใหญ่มีการนำไปใช้ในระดับมากเช่นกัน อันเป็นผลมาจากการที่ผู้จัดทำมีจุดมุ่งหมายทำคู่มือเล่มนี้เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้จัดทำได้ออกแบบและจัดทำคู่มือเล่มนี้ ตามหลักการจัดทำคู่มือตามที่มีผู้ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือไว้เป็นจำนวนหลายท่าน เช่น ศิริบูร จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 14) อนุชิต เริงจำเนียร (2545 : บทคัดย่อ) มงคล ชื่นชม (2545 : บทคัดย่อ) มงคล ลีลาธนากร (2546 : บทคัดย่อ) สมพล ศักดิ์ทวีกุลกิจ (2546 : บทคัดย่อ) ปรีศนา จันทัด (2547 : บทคัดย่อ) และนิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย (2547 : บทคัดย่อ) ทำให้เนื้อหาในคู่มือสอดคล้องกับบทบาทภารกิจในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงสามารถจัดและให้บริการทางการศึกษานอกโรงเรียนได้ ดังที่ ศิริบูร จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 14) กล่าวไว้ว่า เนื้อหาของคู่มือควรเป็นเรื่องที่ตรงกับความสนใจของผู้ใช้นำเสนอเนื้อหาให้เหมาะสมกับพื้นความรู้ ข้อมูลที่มีในคู่มือสามารถประยุกต์ใช้และอ้างอิงได้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การจัดทำคู่มือมีขั้นตอนการวางแผนร่างคู่มือให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของคู่มือ การกำหนดผู้ใช้ วิธีการใช้คู่มือ การเตรียมข้อมูลในการพัฒนาคู่มือ และ การทดสอบคู่มือเกี่ยวกับเนื้อหารูปแบบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้จริง

นอกจากนี้ คู่มือที่ดีจะต้องคำนึงถึงลักษณะและองค์ประกอบของคู่มือเป็นสำคัญ (บุญเกื้อ ครอบหาเวช. 2530 : 77) ซึ่งผู้จัดทำได้ออกแบบคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ เป็นส่วนที่อธิบายถึงความเป็นมาในการจัดทำคู่มือ ความมุ่งหมาย ความสำคัญและประโยชน์ของคู่มือ ส่วนที่ 2 คำชี้แจงการใช้คู่มือ เป็นส่วนเกี่ยวกับวิธีการใช้คู่มือ ส่วนที่ 3 ส่วนเนื้อหาเป็นส่วนอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาของคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทั้ง 5 รูปแบบ ในแต่ละรูปแบบจะประกอบด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้า การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบที่เป็นทั้งตัวอย่างและแบบประเมิน จึงทำให้ผู้ใช้คู่มือมีความเข้าใจและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้

จากผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ปฏิบัติจริง พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ รูปแบบการจัดกิจกรรมค่าย รูปแบบกิจกรรมชุมชน รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา และรูปแบบกลุ่มสนใจ

ดังนั้นคู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำคู่มือไปใช้

1. ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรนำไปพิจารณา เพื่อใช้เป็นแนวทางการนิเทศ ติดตาม การจัดแผนงาน งบประมาณ โครงการเกี่ยวกับกิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบทที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น สถานที่ กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ และ ระยะเวลาที่ดำเนินการ
2. ด้านการจัดกิจกรรมการศึกษา ครูผู้สอนควรนำไปพิจารณา เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาและประชาชนทั่วไปใน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. ด้านมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และครูผู้สอน ควรนำไปพิจารณา เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนามาตรฐานตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อ พัฒนาทักษะชีวิตของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กชกร สังขชาติ. (2533). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. ชลบุรี: ชลบุรีการพิมพ์.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2536). การจัดองค์กรและระบบบริหารการศึกษานอกโรงเรียน.
กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- (2538). การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์ เล่ม 1.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2539ก). การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2539ข). คู่มือการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน.
กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด
- (2539ค). คู่มือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- (2540). ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- (2541). ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- (2542). การรายงานผลการนิเทศ และสำรวจข้อมูลพื้นฐานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
ปีการศึกษา 2541 และ 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว .
- (2543). คู่มือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน
การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- (2544). การจัดกลุ่มสนใจ. กรุงเทพฯ กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- (2545). คู่มือการจัดกิจกรรมค่ายรณรงค์คนรุ่นใหม่ห่างไกลยาเสพติด. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- (2546ก). โครงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- (2546ข). การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอก
โรงเรียน.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541).
บริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543) แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาพฤติกรรม
สุขภาพของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2543). สุขภาพจิตดีด้วยอีคิว. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต.
- (2539). คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชน. กรุงเทพฯ:
กระทรวงสาธารณสุข.

- กล้า สมตระกูล. (2546). *ประวัติความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน*. บทสัมภาษณ์อธิบดีกรมการศาสนา.
- การจัดการเรียนรู้. (2549). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://eclassnet.kku.ac.th/ed-office/research/files/108670-3-1-constructivism.htm> วันที่สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2549.
- การศึกษานอกระบบโรงเรียน. (2549). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.thaigoodview.com/library/onec/theking/k004.htm>. วันที่สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2549.
- โกวิท วรพิพัฒน์. (2536). *แนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่ออนาคตของชาติ*. เทปบันทึกเสียงการประชุมสัมมนาของกระทรวงศึกษาธิการ
- คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน (2543). *ยกร่างแผนการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2543*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- คณะกรรมการการวางแผนพัฒนาคนและสังคม. (2540). *แผนพัฒนาคนและสังคม: ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. (2549). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://dit.dru.ac.th/home/023/cai/05.htm>. วันที่สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2549.
- ศิริบุร จงวุฒิเวศย์ และ มาเรียม นิลพันธุ์. (2542). *รายงานการศึกษาและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลมรดกทางศิลปวัฒนธรรม*. คณะศึกษาศาสตร์ นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์ชลี มาพุทธ. (2545, พฤศจิกายน - 2546, มีนาคม). การเรียนรู้แบบบูรณาการด้วย Storyline Approach. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 14 (2): 12-14.
- จินดา นูเร. (2539). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน*. มหาสารคาม: ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมหาสารคาม.
- จตุรรัตน์ เพ็ชรจันทิก. (2541). *ศึกษาการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการที่ได้รับรางวัลดีเด่นระดับจังหวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านหินโคน ตำบลหินโคน อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ชม ภูมิภาค. (2537). *เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และสุมาลี สังข์ศรี. (2528). *การศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาทฤษฎีและการปฏิบัติ*. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2517, พฤศจิกายน - ธันวาคม). แนวคิดการจัดระบบพัฒนาหลักสูตรและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้. *วารสารครุศาสตร์*. 5: 30-31.

- ชาวลิต ตานานนท์ชัย. (2547, 17, มีนาคม). การเรียนรู้ด้วยตนเอง: การเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับสังคมปัจจุบัน. สยามรัฐ. 51 (18587): 7.
- ธิดาภา เจริญรุ่งเรืองชัย. (2547). คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร.
- ทฤษฎีการเรียนรู้. (2548). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.thaikids.org/brain/brain1.htm>. วันที่สืบค้น 12 ธันวาคม 2548.
- ทฤษฎีการเรียนรู้. (2549). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://elearning.utcc.ac.th/courseonline/210104/Learning.htm>. วันที่สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2549.
- ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism theory). (2549). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=1297> วันที่สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2549.
- ทักษะชีวิต. (2549). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.khlong-u-taphao.com/index.php> วันที่สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2549.
- นิพนธ์ ดำเนินผล. (2542). ศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจังหวัดหนองคาย. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ. (บริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- นิวัฒน์ สวัสดิ์เอื้อ. (2543) ปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูประจำศูนย์และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- บรรจง ชูสกุลชาติ. (2520, พฤษภาคม). กรมการศึกษานอกโรงเรียน. วารสารครูปริทัศน์. 2 (5): 74-77.
- บุญเกื้อ คอระหาเวช. (2530). นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญวิทยา.
- (2542) นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง.
- ปฐม นิคมานนท์. (2528). การศึกษาระบบนอกโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ทิพย์อักษร.
- ประดับ เรืองมาลัย. (2524). หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ประเสริฐ ดันสกุลและคณะ. (2538). ยุทธศาสตร์ในการฝึกอบรมทักษะชีวิตเอดส์ศึกษาแนวใหม่สำหรับประเทศไทย. ถ่ายเอกสาร.

- ปริศนา จันทคัต. (2547). *คู่มือการให้คำปรึกษาสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และคนอื่น ๆ. (2539). *เทคนิคการเขียนและการผลิตตำรา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ เกษรแพทย์. (2542). *การวางแผนการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัฒน์ บุญรัตนพันธ์. (2517) *การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เพชรตะบอง ไพศุลย์. (2541). *ปัญหาการดำเนินงานศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ถ่ายเอกสาร.
- ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2538). *บรรณารักษ์ 40*. กรุงเทพฯ: มิตรเจริญ.
- มงคล ชื่นชม. (2545). *คู่มือการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร.
- มงคล ลีลารนากร. (2546). *คู่มือครูประกอบการสอนหลักสูตรการใช้โปรแกรมประมวลผลคำของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร.
- มนทิรา พานิชยিং. (2540). *คู่มือการจัดทำโครงการและจัดกิจกรรมห้องสมุด*. กรุงเทพฯ: อุดมศึกษา.
- รัตนา สิงขรัตน์. (2540). *ปัญหาของครูประจำกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษาผู้ใหญ่ สายสามัญ โดยวิธีเรียนทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตภาคกลาง*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณิ ลิ้มอักษร. (2546). *จิตวิทยาทั่วไป*. สงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิลาสินี วิเชียรรัตน์. (2542). *การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบ "การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม"*. กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ. (2542). *รูปแบบการนิเทศการศึกษานอกโรงเรียน: กรณีศึกษาการนิเทศเพื่อพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน*. รายงานการวิจัย หน่วยศึกษานิเทศก์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

- ศักดิ์รินทร์ สุวรรณโรจน์. (2535). *เส้นทางก้าวหน้าของข้าราชการครู: คู่มือการจัดทำผลงานทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ประดิพัทธ์.
- ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2542). *เส้นทางสู่ ๒๐๐๐*. เฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ: รำไทยเพรส.
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง. (2545). *คู่มือการจัดกิจกรรมค่ายทักษะชีวิต*. ราชบุรี: ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง.
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ. (2549). (ออนไลน์). *โครงการไลฟ์แฮนด์. แหล่งที่มา: <http://www.nfocr.com/project/lesson2.htm>. วันที่สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2549.*
- สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ หน่วยศึกษานิเทศก์. (2542). *รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สถาบันพัฒนาผู้บริหาร. (2538). *ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง*. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- สมจิต พรหมเทพ. (2542). *ห้องสมุดโรงเรียน*. เชียงใหม่: เชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สมเดช มนต์ธิพงษ์. (2542). *ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาผู้ใหญ่) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สมพล ศักดิ์ทวีกุลกิจ. (2546). *คู่มือการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2549). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/wijai/sbm.htm>. วันที่สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2549.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2539). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)*. สำนักนายกรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ: อรรถผลการพิมพ์.
- (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักบริหารการศึกษานอกโรงเรียน. (2547ก). *แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับกลุ่มเป้าหมายทหารกองประจำการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2547ข). *เอกสารเสริมความรู้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- สุนีย์ มหาอัมพรพฤษ. (2540). การศึกษาแนวทางจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เขตบางกะปิ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภรณ์ ศรีพหล และคนอื่น ๆ. (2543). การวางแผนพัฒนาโรงเรียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2543). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2535). ภาวะผู้นำ, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาบริหารการศึกษา. หน้า 2-111. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสาวนีย์ เลวลีย์. (2542). การศึกษาชุมชน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนุชิต เขิงจำเนียร. (2545). คู่มือการจัดกิจกรรมโครงการเสริมสร้างคุณลักษณะคนดีของนักเรียน นักศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ถ่ายเอกสาร.
- อุ้นตา นพคุณ. (2523). การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- เอกวุฒิ ไกรมาก. (2541). การสร้างคู่มือการจัดหาและใช้ประโยชน์วิทยากรท้องถิ่น สอนวิชาช่างอุตสาหกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา

แบบตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....
ตำแหน่ง.....

วัตถุประสงค์

เพื่อต้องการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

คำชี้แจง

โปรดตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา ตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ รูปแบบการจัดกิจกรรม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน และโปรดแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในแต่ละหัวข้อด้วย

1. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมค่าย

1.1 แนวคิด

☐ ดีแล้ว ☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....
.....
.....

1.2 วัตถุประสงค์

☐ ดีแล้ว ☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....
.....
.....

1.3 ขั้นตอนดำเนินการ

☐ ดีแล้ว ☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....
.....
.....

1.4 หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

1.5 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

1.6 สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้า

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

1.7 การวัดและประเมินผล

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

1.8 เอกสารประกอบ

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ

2.1 แนวคิด

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

2.2 วัตถุประสงค์

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

2.3 ขั้นตอนดำเนินการ

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

2.4 หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

2.5 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

2.6 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

2.7 การวัดและประเมินผล

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

2.8 เอกสารประกอบ

☐ ดีแล้ว

☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

3. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา

3.1 แนวคิด

☐ ดีแล้ว

☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

3.2 วัตถุประสงค์

☐ ดีแล้ว

☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

3.3 ขั้นตอนดำเนินการ

☐ ดีแล้ว

☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

3.4 หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

☐ ดีแล้ว

☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

3.5 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

☐ ดีแล้ว

☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

3.6 สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้า

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

3.7 การวัดและประเมินผล

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

3.8 เอกสารประกอบ

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

4. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมชุมชน

4.1 แนวคิด

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

4.2 วัตถุประสงค์

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

4.3 ขั้นตอนดำเนินการ

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

4.4 หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

4.5 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

4.6 สื่อและแหล่งการศึกษาค้นคว้า

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

4.7 การวัดและประเมินผล

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

4.8 เอกสารประกอบ

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

5. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตรูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

5.1 แนวคิด

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

5.2 วัตถุประสงค์

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

5.3 ขั้นตอนดำเนินการ

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

5.4 หลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

5.5 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

5.6 สื่อและแหล่งการเรียนรู้

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

5.7 การวัดและประเมินผล

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

5.8 เอกสารประกอบ

☐ ดีแล้ว☐ ควรแก้ไขปรับปรุง

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้.....

.....

ภาคผนวก ข
แบบตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้

แบบตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....
ตำแหน่ง.....

วัตถุประสงค์

เพื่อต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไปใช้ปฏิบัติจริง

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นต่อการนำคู่มือไปใช้ปฏิบัติจริง โดยพิจารณาเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และวิธีการดำเนินการในแต่ละรูปแบบกิจกรรม พิจารณาใช้เกณฑ์ดังนี้

มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด ทำเครื่องหมายที่ระดับ 5

มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับมาก ทำเครื่องหมายที่ระดับ 4

มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับปานกลาง ทำเครื่องหมายที่ระดับ 3

มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับน้อย ทำเครื่องหมายที่ระดับ 2

มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับน้อยที่สุด ทำเครื่องหมายที่ระดับ 1

ข้อ ที่	ความเป็นไปได้ ในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	รูปแบบกิจกรรมค่าย ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรม ค่าย					
2.	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด					
3.	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติ ได้					
4.	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้					

ข้อ ที่	ความเป็นไปได้ ในการนำคู่มือไปปฏิบัติจริง	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		5	4	3	2	1
5.	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัด กระบวนการเรียนรู้					
6.	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม					
7.	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล					
8.	ความเหมาะสมของแบบประเมิน					
9.	ความเหมาะสมของแบบบันทึกพฤติกรรม					
10.	ความเหมาะสมของแบบสังเกตพฤติกรรม					
11.	ความเหมาะสมของใบความรู้					
12.	ความเหมาะสมของใบงาน					
13.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถ นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้					
รูปแบบกิจกรรมกลุ่มสนใจ						
14.	ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรม กลุ่มสนใจ					
15.	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด					
16.	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้					
17.	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้					
18.	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัด กระบวนการเรียนรู้					
19.	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม					
20.	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล					
21.	ความเหมาะสมของแบบประเมิน					
22.	ความเหมาะสมของแบบสังเกตพฤติกรรม					
23.	ความเหมาะสมของใบความรู้					
24.	ความเหมาะสมของใบงาน					
25.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถ นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้					

26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38.	รูปแบบกิจกรรมอบรมสัมมนา					
	ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนา					
	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด					
	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้					
	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้					
	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้					
	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม					
	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล					
	ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม					
	ความเหมาะสมของแบบผลการเรียนรู้					
	ความเหมาะสมของแบบประเมินผลตนเอง					
	ความเหมาะสมของใบความรู้					
	ความเหมาะสมของใบงาน					
	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้					
39. 40. 41. 42. 43. 44. 45.	รูปแบบกิจกรรมชุมชน					
	ความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรมชุมชน					
	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด					
	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้					
	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้					
	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้					
	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม					
	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล					
	ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม					
	ความเหมาะสมของใบความรู้					
46. 47. 48.	ความเหมาะสมของใบงาน					

49.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้					
50.	รูปแบบกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีความเหมาะสมของแนวคิดในการจัดกิจกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี					
51.	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องแนวคิด					
52.	แนวทางการดำเนินงานสามารถนำไปปฏิบัติได้					
53.	ความเหมาะสมของหลักการเรียนรู้					
54.	ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้					
55.	สื่อและแหล่งศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม					
56.	ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล					
57.	ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม					
58.	ความเหมาะสมของใบความรู้					
59.	ความเหมาะสมของใบงาน					
60.	ความเหมาะสมของแบบประเมินชิ้นงาน					
61.	คู่มือฯ นี้ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้					

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นายศัลป์ชัย ศรีธัญญา
วันเดือนปีเกิด	6 พฤศจิกายน 2494
สถานที่เกิด	จังหวัดสระบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านพักศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระยอง 146 ตำบลเนินพระ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระยอง
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระยอง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2515	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (วิชาเอกวิทยาศาสตร์) วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ.2518	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ.2519	ประกาศนียบัตรชั้นสูงบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ.2530	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ.2533	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ.2549	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ